

Christina Skaug

Med fokus på fortid for fremtid

En analyse av byantikvarenes
publiseringspraksis

Masteroppgave i kulturminneforvaltning

Trondheim, mai 2012

Christina Skaug

”Med fokus på fortid for fremtid”

En analyse av byantikvarenes publiseringspraksis

Master i kulturminneforvaltning

Trondheim, 15. mai 2012

Veileder: Aud Mikkelsen Tretvik

Norges Teknisk- Naturvitenskapelige Universitet

Det humanistiske fakultet

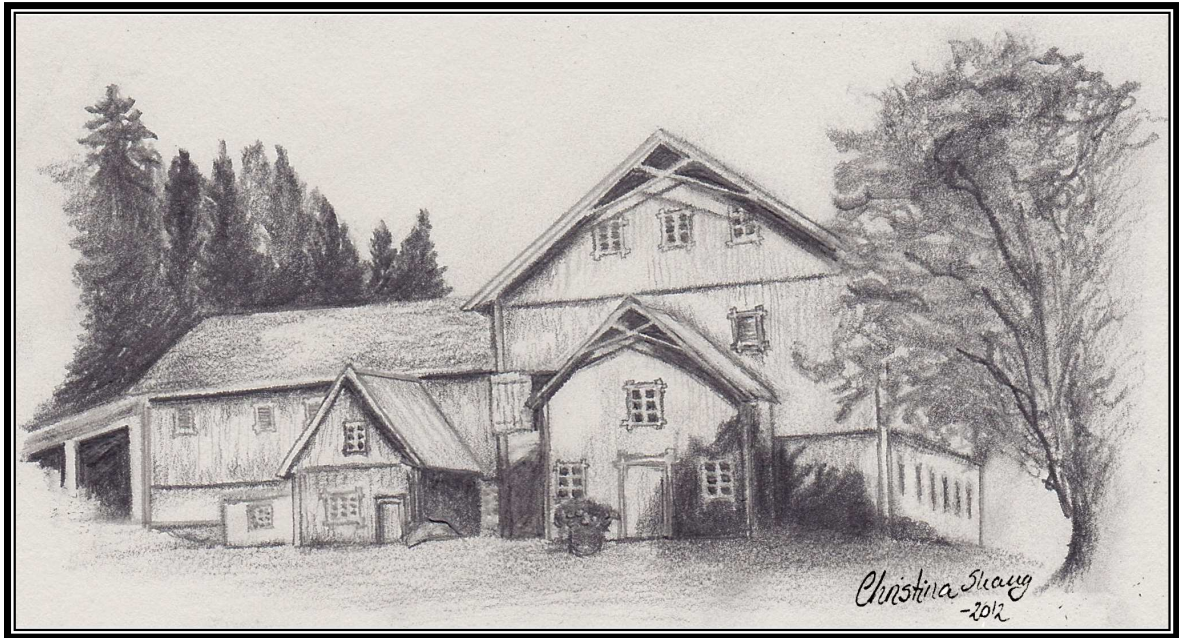
Institutt for historie og klassiske fag

Sammendrag

Skaug, Christina 2012: *”Med fokus på fortid for fremtid”*: En analyse av byantikvarenes publiseringspraksis. Masteroppgave i kulturminneforvaltning, Institutt for historie og klassiske fag, Det humanistiske fakultet, Norges Teknisk- Naturvitenskapelige Universitet, Trondheim.

Hovedmålet med denne masteroppgaven er å undersøke, vurdere og presentere utvalgte byantikvarers publiseringspraksis. På bakgrunn av tilsendte spørreskjemaer og personlige møter med de utvalgte byantikvarene i Kristiansand, Bergen, Stavanger og Trondheim er opplysninger gitt under møtene, bearbeidet og satt i system, og danner grunnlag for analysen og innspill til en mer samordnet og enhetlig informasjonsrettet virksomhet. Bearbeidingen av undersøkt materiale, samt møtene, avdekket til dels vesentlige ulikheter innenfor informasjonsbehandling og publikasjonspraksis. Metodene de ulike byantikvarene benytter har sitt utspring i blant annet prioriteringer, antatt behov, budsjett, mulighet, antall ansatte og tid til rådighet. Informasjonen som byantikvarene publiserer, er forskjellig med hensyn til mengde antikvarisk informasjon, samt publisering og presentasjon av hvilke bebyggelse/område som er av antikvarisk verdi. Hovedpunktene i oppgavens konklusjon kan sammenstilles i følgende anbefalinger til byantikvarene: Det er viktig å forstå hvorfor den antikvariske informasjonen publiseres, hvem målgruppene er, hvilket medium gir en mest mulig optimal publikumsrettet formidling og hvilken informasjon er viktigst å fokusere på overfor publikum. Hvilke målgrupper som har høy prioritet, hvilket detaljeringsnivå informasjonen bør ligge på, hvilke nye publikasjonskanaler kan bidra til å fremme viktig informasjon, samt hvordan vinne nye målgrupper er også avgjørende faktorer. Informasjonssidene på internett bør inneholde en utdypende forklaring om byantikvarens arbeid og prioriteringer innen kommunen. Dessuten bør det fokuseres på kontaktinformasjon, en definisjon av betegnelsen ”antikvarisk verdi” (eller ”bevaringsverdig/verneverdig”) og kulturminnevernets faglige begrep og uttrykk. Relevant presentasjon av lovbestemmelser, annen informasjon og litteratur bør også ha en sentral rolle (se side 56). Generelt er det også viktig at publiseringsformen gir en overordnet oversikt av bebyggelse med antikvarisk verdi. Dessuten bør man publisere informasjon både via elektroniske kanaler/medier og via trykket materiell.

Figur 1

”De var engang unge og nyreiste og skinte av hvitt bjelkelag. Nu har de fått patinaen, den brune eller sortende patina, likesom rynkene og furene i de gamles ansikter kan gi dem en prøvende livserfarings, de skiftende tunge minners patina.”¹

Sitat av Didrik Grønvold (1855-1928)

---

¹ Pedersen 1985: 32

Forord

Først ønsker jeg å benytte muligheten til å takke for to fine år ved masterprogrammet for kulturminneforvaltning ved NTNU i Trondheim. Studiet har vært svært lærerikt, interessant og spennende. I den sammenheng ønsker jeg å benytte anledningen til å gi en stor takk til min veileder Aud Mikkelsen Tretvik for god oppfølging med konstruktive tilbakemeldinger og veiledning på masteroppgaven. Hennes nyttige råd og veiledning gav meg betydelig god kunnskap for selve utførelsen av oppgaven.

Byantikvaren i Trondheim v/ Gunnar Houen, Jonny Kregnes og Kjersti Bodin fortjener også en stor takk for måten jeg ble mottatt på og inkludert i deres daglige arbeid som resulterte i en svært positiv praksisperiode.

Jeg vil i tillegg takke mine kontaktpersoner ved byantikvarkontorene; Anne Merethe Skogland (Stavanger), Arne Bulie (Kristiansand) og Johanne E. Gillow (Bergen) for å ha vært svært imøtekommende på mine henvendelser og under mitt besøk hos dem.

De som også fortjener stor takk er foreldrene mine; Inger og Erik. Tusen takk for den oppfølging og støtten dere begge har gitt meg.

Til sist vil jeg gi en spesiell takk til min kjæreste Robert. Du fortjener en stor takk for den gode støtten og oppmuntringen du har gitt meg.

Trondheim, mai 2012

Christina Skaug

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	II
Forord	IV
Innholdsfortegnelse	V
Figurliste.....	VII
Kap. 1 Introduksjon	1
1.1 Bakgrunn for masteroppgaven	1
1.2 Et ønske om dypere forståelse.....	1
1.2.1 Temaets ordlyd	2
1.2.2 Problemstillingens utforming	2
1.3 Oppgavens oppbygning og innhold.....	3
1.4 Aktuell litteratur	3
1.5 Valg av metode.....	4
Kap. 2 Teori	5
2.1 Relevant litteratur	5
2.1.1 Kulturminnevernets utfordringer.....	5
2.1.2 Kulturminnevernets utvikling fra 1600-tallet og frem til i dag.....	5
2.1.3 Kommunikasjonsteori	8
2.2 Hvorfor er det viktig å ha bygningsvern?.....	13
2.3 Retningslinjer for kulturminnepolitikken.....	13
Kap. 3 Kilder og metoder	15
3.1 Forarbeidet	15
3.2 Det kvalitative forskningsintervjuet	15
3.2.1 Bearbeidelse av intervjuene.....	18
3.3 Analyse av publiseringspraksis	18
3.4 Brukerundersøkelsen	20
3.5 Metode for diskusjon og konklusjon.....	21
Kap. 4 Presentasjon av undersøkingsobjektene	22
4.1 Byantikvarens rolle i kulturminnevernet.....	22
4.2 Byantikvaren i Bergen kommune.....	22
4.2.1 Historie	22
4.2.2 Arbeidsoppgaver	23
4.2.3 Publiseringsmetode	24
4.2.4 Fremtidsplaner.....	25
4.3 Byantikvaren i Kristiansand kommune	26
4.3.1 Historie	26
4.3.2 Arbeidsoppgaver	27
4.3.3 Publiseringsmetode	27
4.3.4 Fremtidsplaner.....	28
4.4 Byantikvaren i Stavanger kommune	28
4.4.1 Historie	28
4.4.2 Arbeidsoppgaver	29
4.4.3 Publiseringsmetode	30
4.4.4 Fremtidsplaner.....	31
4.5 Byantikvaren i Trondheim kommune	31
4.5.1 Historie	31
4.5.2 Arbeidsoppgaver	32
4.5.3 Publiseringsmetode	33
4.5.4 Fremtidsplaner.....	33

Kap. 5 Byantikvarenes publiseringsvirksomhet.....	34
5.1 Analyseverktøyet.....	34
5.2 Byantikvaren i Bergen.....	34
5.2.1 Kommunens informasjonsside	34
5.2.2 Facebook	36
5.2.3 De animerte videofilmene	37
5.3 Byantikvaren i Kristiansand	38
5.3.1 Kommunens informasjonsside	38
5.3.2 Kulturminnevernplanen av 1990	38
5.4 Byantikvaren i Stavanger	40
5.4.1 Kommunens informasjonsside	40
5.4.2 Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025	41
5.4.3 Trehusbyen. 8000 trehus + ditt.....	42
5.4.4 Vestkystens byggeskikk og trehusbyen Stavanger.....	43
5.5 Byantikvaren i Trondheim	43
5.5.1 Kommunens informasjonsside	43
5.5.2 Byantikvarens temakart: ”Antikvarisk klassifisering av bebyggelse”	47
Kap. 6 Brukerundersøkelsen.....	48
6.1 Innledning.....	48
6.2 Svarresultatene fra brukerundersøkelsen	48
6.3 En sammenfatning av undersøkelsen	50
Kap. 7 En sammenliknende drøfting.....	51
7.1 Egenskapene ved budskapet.....	51
7.2 Egenskapene hos aktørene	52
7.3 Organisatorisk presentasjon (egenskaper).....	53
7.4 Kontekstfaktorene	53
7.5 Forbedringspotensial	54
7.6 Elementer av spesiell overføringsverdi	55
Kap. 8 Forslag til en mulig felles standardisering.....	56
8.1 Benyttelse av kommunikasjonsmedier	56
8.2 Innholdsfokusering.....	58
8.3 Bruk av kommunikasjonsmodeller.....	59
Kap. 9 Konklusjon.....	61
Kilde- og litteraturliste.....	63
Publiserte kilder.....	63
Tidsskrifter	64
Internettkilder	64
Upubliserte kilder	66
Muntlige kilder	66
Svar og informasjon mottatt på e-post	66
Vedlegg	67
Vedlegg 1: Benyttede spørreskjemaer.....	67
Spørsmål til byantikvarene.....	67
Spørsmål til eiendomsmeglere (brukerundersøkelsen)	69
Vedlegg 2: Spesifisering av intervjuobjektene.....	70
Byantikvaren i Bergen.....	70
Byantikvaren i Kristiansand	70
Byantikvaren i Stavanger	70
Byantikvaren i Trondheim	70
DNB Eiendom Kristiansand.....	70

DNB Eiendom Stavanger	70
EiendomsMegler1 Hordaland - Bergen	70
EiendomsMegler1 Kristiansand	70
EiendomsMegler1 Midt-Norge AS, Trondheim – Sentrum.....	71
Krogsveen avdeling Bergen	71
Krogsveen avdeling Stavanger.....	71
Vedlegg 3: Kulturminnevernets fagbegrep	72
Vedlegg 4: Omtale av en artikkel fra Dine Penger 07.05.2012	75

Figurliste

Figur 1, side III: Frihåndstegning av en låve på Dokka, Nordre Land i Oppland fylke. Tegnet av Christina Skaug.

Figur 2, side 9: En modell som viser hvordan man former et budskap. Illustrasjon hentet fra Krag Jacobsens bok *24 Questions for planned communication*, side 13.

Figur 3, side 9: Modellen viser hvordan ulike faktorer former et budskap. Illustrasjon hentet fra Krag Jacobsens bok *24 Questions for planned communication*, side 13.

Figur 4, side 11: Shannon og Weavers kommunikasjonsmodell, med supplerende lenker. Modellen er utformet på bakgrunn av informasjon fra Hooper-Greenhill, Fiske og Store Norske Leksikon. Av Christina Skaug.

Figur 5, side 59: Modell som viser utformingen av publikasjonsinformasjon. Egen bearbeidelse av Krag Jacobsens modell og videreutviklet med tanke på bruk hos byantikvarene. Av Christina Skaug.

Figur 6, side 60: Egen bearbeidning av Shannon og Weavers kommunikasjonsmodell. Denne viser elementer som byantikvarene bør prioritere når antikvariske informasjon skal publiseres. Av Christina Skaug.

Kap. 1 Introduksjon

1.1 Bakgrunn for masteroppgaven

Høsten 2011 hadde jeg praksisperiode hos Byantikvaren i Trondheim kommune. Mitt arbeid med ”Byantikvarens temakart: Antikvarisk klassifikasjon av bebyggelse” gav meg innsikt i byantikvarens metode for å gi kunnskap og opplysning om bebyggelse med antikvarisk verdi. Dette førte videre til interesse for å se nærmere på hvordan byantikvarfunksjoner i andre kommuner velger å publisere sin antikvariske informasjon.

Byantikvarens forvaltningsmessige innfallsvinkel til temaet ”bygningsvern” fenget min interesse. Kommunene har en viktig rolle i forvaltning av kulturminner etter Plan- og bygningsloven (omtales heretter som Pbl.) som planmyndighet og som bygningsmyndighet. Derimot har en kommune formelt sett ingen fredningsmyndighet eller direkte ansvar etter Kulturminneloven (omtales heretter som Kml.).² Unntaket er Oslo kommune som både er fylkeskommune og primærkommune. Her er myndighet etter Kml. ved intern delegering lagt til Byantikvaren. Av den grunn er det ikke riktig å gjøre en sammenligning mellom Byantikvaren i Oslo og de andre byantikvarene i Norge. I dag har Oslo-, Kristiansand-, Sandnes-, Stavanger-, Bergen- og Trondheim kommune valgt å ta i bruk byantikvarfunksjonen.³ Jeg valgte derfor å sammenligne publiseringspraksisen ved byantikvarkontorene i Kristiansand, Bergen, Stavanger og Trondheim fordi det er tre større byer, samt én mindre. Disse er rent kommunale stillinger som ikke har en selvstendig myndighet på arbeidsfeltet.

1.2 Et ønske om dypere forståelse

Den publikumsrettede informasjon blir ofte nedprioritert i mange kommuner, på grunn av begrensede ressurser og tid. Dette fører til at byantikvaren må bruke mye av sin tid på ulike henvendelser. Dersom byantikvaren hadde valgt å publisere enda mer aktuell informasjon på kommunens hjemmeside, ville han muligens hatt bedre tid til andre arbeidsoppgaver. Dette er avhengig av at publikum selv også gjør en egeninnsats ved å søke etter informasjonen før man eventuelt tar kontakt med byantikvaren.

Ute hos publikum møter man begrenset kunnskap om bevaring av bevaringsverdig bebyggelse og manglende vilje til bevaring. Dette ”tvinger” kulturminneforvaltningen til å skape god kommunikasjon og utgi publikumsvennlig informasjon som er forståelig og kan spre mer kunnskap om emnet. Mange er ukjente med de ulike databasene og registreringene vedrørende bevaringsverdig bebyggelse. Ved at eierne mangler kjennskap til hvor de kan få

---

² Holme 2005: 144

³ Christensen 2011: 185

veiledning, råd, informasjon og kunnskap, velger de ofte feil fremgangsmåte, noe som kan skade den bevaringsverdige bebyggelsen. Det er dermed viktig å være oppmerksom på at kommunen og publikum har ulik begrepsforståelse og kunnskap. Ved å ta i bruk ulike medium for kommunikasjon og forenkle språkbruken oppnår man at informasjonen mottas og forstås av flere målgrupper. Informasjonen bør være kunnskapsrik og nyttig og samtidig kunne mottas og tolkes tydelig av mottaker. Tilrettelegging av den publikumsrettende virksomheten er vesentlig for å skape en bedre forståelse for kulturminnevernet hos publikum. På denne måten kan man forhindre tap av de ikke-fredete kulturminnene i Norge.

Det er å håpe at masteroppgaven kan være samfunnsnyttig og fungere som et supplerende innspill og en veileder for byantikvarer og andre interesserte, samt for kommuner som ønsker å opprette byantikvar-stillinger.

1.2.1 Temaets ordlyd

Tema for masteroppgaven er ”Byantikvarenes publiseringspraksis: En analyse av den publikumsrettede informasjonen”. Masteroppgaven omfatter beskrivelse, analyse og drøfting av de utvalgte byantikvarenes ulike metoder ved publisering av antikvarisk informasjon, samt forbedringsforslag. Temaet som diskuteres er relevant for dagens ulike metoder for kommunikasjon der internett blir benyttet i stadig større grad, og papirutgaver blir skannet og deres innhold lagret digitalt i databaser. Man må allikevel ikke glemme at det finnes målgrupper som ikke benytter seg av internett, som ikke innehar kunnskap om hvordan bruke en PC. Av den grunn er det interessant å undersøke om byantikvarens antikvariske informasjon formidles og publiseres klart og oversiktlig gjennom ulike medier.

1.2.2 Problemstillingens utforming

Hovedproblemstillingen for masteroppgaven er ”Hvordan publiserer byantikvarene sin publikumsrettede informasjon i dag og hvordan kan informasjonen eventuelt standardiseres i fremtiden?” Oppgaven vil forhåpentligvis gi den enkelte byantikvar en bedre oversikt over andre byantikvarers publiseringspraksis og -metoder. Dette vil kunne ha stor overføringsverdi.

Oppgavens underproblemstillinger gir en oversikt over valg av metode, kartlegging av forholdene ved beskrivelsen av metodene, hovedpunkter for vurderingen, samt forslag til hva som kan forbedres: Hvorfor har man valgt nettopp denne metoden? Ble det gitt noen form for råd eller tilgang? Hvilke metoder er benyttet for å få oversikt over bebyggelse av antikvarisk verdi? Hvordan publiseres disse? Er metodene gode og oversiktlige? Fungerer de like godt i praksis? Hva kan eventuelt forbedres og videreutvikles? Hvordan synliggjøre mulige felles optimale løsninger? Hva er en god løsning?

1.3 Oppgavens oppbygning og innhold

Byantikvarfunksjonene deler sin antikvariske informasjon internt med saksbehandlere, og den utgis ved direkte forespørsler, publiseres i papirutgaver eller fremkommer på kommunens nettside. Masteroppgaven inneholder en oversikt, undersøkelse, analyse og en vurdering av den publikumsrettede virksomheten gjennom publisering av den antikvariske informasjon. Undersøkelsen synliggjør de ulike publiseringsmetodene fra et eksternt perspektiv. Oppgavens brukerundersøkelse viser hvordan publiseringsmetoden er mottatt hos eiendomsめglere som en målgruppe. Dette blir analysert og bearbeidet til et forslag for standardisering av informasjon og metode.

I *kapittel 1* presenteres bakgrunnen for masteroppgaven, tema, problemstilling, oppgavens oppbygning, presentasjon av aktuell litteratur og metode. *Kapittel 2* inneholder relevant litteratur på feltet og annen forskningsstatus, samt eget teori grunnlag. For å belyse utviklingen av byantikvarfunksjonen vil kulturminnevernets historie og det offentlige kulturminnevernet her presenteres. I *kapittel 3* gis en oversikt over metodebruk og metodeteori for oppgaven. Her presenteres utviklingen i arbeidet med oppgaven, inkludert dens utfordringer. I *kapittel 4* presenteres de ulike byantikvarfunksjonene basert på historie, arbeid, publiseringspraksis og fremtidsplaner. I *kapittel 5* analyseres publiseringsmetodene. I *kapittel 6* presenteres brukerundersøkelsens svar. I *Kapittel 7* blir byantikvarenes publiseringspraksis sammenliknet og vurdert. Her blir det sett nærmere på likheter og ulikheter ved byantikvarenes publiseringsinnhold og metoder. *Kapittel 8* presenterer forslag til en standardisering vedrørende innhold og kommunikasjon. I *kapittel 9* vil konklusjonen besvare min hovedproblemstilling. I *vedlegg 1* presenteres spørreskjemaene, i *vedlegg 2* spesifisering av intervjuobjektene, i *vedlegg 3* kulturminnevernets fagbegrep og i *vedlegg 4* presenteres et eksempel som viser viktigheten av byantikvarens publiseringspraksis.

1.4 Aktuell litteratur

Litteratur knyttet til de kvalitative forskningsintervjuene er hentet fra Steinar Kvale og Svend Brinkmann *Det kvalitative forskningsintervjuet* og Tove Thagaard i *Systematikk og innlevelse*.

Litteratur knyttet til kommunikasjonsmodeller og pedagogikk er hentet fra Jan Krag Jacobsens *24 Questions for planned communication*. Krag Jacobsen refererer til pedagogiske elementer som kan benyttes for å oppnå en god kommunikasjon med målgruppene.

Informasjon om kommunikasjonsteorier og -modeller er tilknyttet Eilean Hooper-Greenhills *The Educational Role of the Museum*, John Fiskes *Introduction to Communication Studies* og David Deans *Museum Exhibition, Theory and Practice* kapittel 2 *Audiences and learning*.

Litteratur knyttet til grunnstrukturen i analysen er hentet fra Carl Erik Grenness *Kommunikasjon i organisasjoner*, kapittel 2 ”Kommunikasjonsteori og modeller”.

Faglitteratur som er benyttet for å gi en oversikt over kulturminnevernets historie og verditenkning er hentet fra Dag Myklebusts artikkel ”Verditenkning - en arbeidsmåte i bygningsvern” i *Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevaring årbok 1981*. Hans-Emil Lidéns *Fra antikviteten til kulturminne. Trekk fra kulturminnevernets historie i Norge* omtaler fremveksten av norsk kulturminnevern fra 1700-tallet og frem til 1990-tallet og *Kulturminnevern. Lov. Forvaltning. Håndhevelse* om kulturminnevernets historie fra 1600-tallet og mot vår tid er redigert av Jørn Holme. Holme gir viktig informasjon om hovedaktørene i kulturminneforvaltningen som er benyttet i oppgaven. Arne Lie Christensens bok *Kunsten å bevare. Om kulturminnevern og fortidsinteresse i Norge*, omhandler både det offisielle arbeidet for bevaring og det folkelige engasjement. Disse dekker store deler av kulturminnevernets historie fram til utviklingen av byantikvarens rolle i kommunen.

Byantikvarenes informasjonssider ved kommunenes hjemmesider og intervjuene har en sentral rolle i oppgaven, samt annen mottatt informasjon som henvender seg til publikum.

1.5 Valg av metode

For å oppnå maksimalt utbytte ble det naturlig å ta i bruk intervju ved byantikvarenes kontor, med en kvalitativ tilnærming. Intervju og deltakende observasjon er de to mest benyttede metodene innenfor kvalitative fremgangsmåter. Selve analysen av de utvalgte byantikvarenes publiseringspraksis er også tilknyttet den kvalitative metoden. Dette har sin bakgrunn i at analysen omfatter hovedsakelig tekster, og til dels visuell data, som gjorde den kvalitative metoden relevant for analysen. Kvalitativ metode er også benyttet ved brukerundersøkelsen med spørsmål til eiendomsmeglere som benytter seg av byantikvarens antikvariske informasjon i sitt arbeid. De samme spørsmålene ble derfor sendt pr. e-post til 22 eiendomsmeglere fordelt på EiendomsMegler1, DNB Eiendom og Krogsveen. Alle kommunene hadde de utvalgte meglerkontorene, med unntak av Krogsveen som ikke var representert i Kristiansand.

Egne analyser av nettsidene, og annen informasjon som byantikvaren har publisert, spiller en vesentlig rolle for undersøkelsen. Ved vurdering av ulike praksiser er kvantitativ metode valgt for å se styrke og svakheter. Drøftingen vil dermed bli en sammenliknende analyse basert både på det kvalitative og det kvantitative materialet. Denne kombinasjonen kalles triangulering.⁴

---

⁴ Thagaard 2010: 18

Kap. 2 Teori

2.1 Relevant litteratur

2.1.1 Kulturminnevernets utfordringer

Myklebust presenterer i sin artikkel ulike verdisystemer; aldersverdi, anekdoteverdi, historisk verdi, samtidsverdi, bruksverdi, kunstverdi, identitetsverdi, symbolverdi, forekomstverdi, miljøverdi og omsetningsverdi.⁵ Disse verdisystemene er fremdeles relevante for dagens vernearbeid og fokuserer på verdielementene i kulturminnene. Ved å sette fokus på hva bygningen representerer vil man ha store muligheter til å stå sterkere ved en eventuell rivningssak. Lidén mener at verneverdigheten vanligvis vil stige med antall delverdier som kan knyttes til kulturminnet. Likevel kan en spesiell vektlegging av én delverdi føre til en behandling av kulturminnet som svekker dets andre verdier. Lidén nevner et klassisk eksempel der det er konflikt mellom aldersverdi og autenticitet på den ene siden og verdier som bruksverdi, historisk verdi, skjønnhetsverdi, miljøverdi etc. på den andre siden. For at bygget kan bevare sin autenticitet forutsettes et absolutt minimum av reparasjoner og vedlikehold. Andre verdier forutsetter ikke kun vedlikehold, men av og til også restaurering (tilbakeføring) og muligens ombygging. Ideelt sett bør hvert enkelt potensielt bevaringsobjekt analyseres med tanke på å bestemme dets delverdier. Ved anvendelse av en slik analyse kan man bygge opp en langt mer logisk bakgrunn, og derved et mer tungtveiende svar på hvorfor kulturminnet bør bevares, enn ved bare å referere til dets generelle antikvariske verdi.⁶

2.1.2 Kulturminnevernets utvikling fra 1600-tallet og frem til i dag

Kulturminnevernets historie er tilknyttet mange ulike institusjoner og organisasjoner, men med det samme formålet; å ta vare på løse og faste kulturminner. I 1622 kunngjorde Kong Christian at alle biskoper i Danmark-Norge skulle oppsøke ”alle slags Antiquiteter og Documenter”.⁷ Fra 1773-75 gjennomførte Gerhard Schøning en registrering av de fysiske minner som var av betydning for forståelsen av landets historie.⁸ Utover på 1800-tallet ble kulturminnevernet videreutviklet med en viss offentlig støtte, lenge dominert av en gruppe mennesker nært tilknyttet en kulturell elite. Gruppen ønsket å bevare nasjonale verdier, men hadde et tvetydig forhold til ”vanlige” folks kultur, preget av beundring og forakt.⁹

---

⁵ Myklebust 1981: 98-103

⁶ Lidén 1991: 102

⁷ Holme 2005: 130

⁸ Lidén 1991:16

⁹ Christensen 2011: 17

Johan Christian Clausen Dahl tok initiativ til bevaring av landets kulturminner, og bidro med stor innsats ved etableringen av Fortidsminneforeningen i 1844. Flere personer ble ytterligere engasjert i kulturminner og kulturminnevernet som følge av industrialismen.¹⁰ Kulturminnevernet ble mot slutten av 1800-tallet en profesjon, basert på en moderne vitenskapelig tankegang og en dyptgående innsikt. Antikvar Nicolay Nicolaysen i Fortidsminneforeningen var motstander av et offentlig inngrep i form av lover og bestemmelser som innskrenket den private råderett over gravhauger og antikvariske bygninger og som skulle sikre kulturminnene mot ødeleggelse.¹¹ I 1897 fikk Norge sin første lov om bevaring av kulturminner. Denne omfattet kirkene i Norge. Kulturminnevernet ble omorganisert tidlig på 1900-tallet som et offentlig formål og bevaringsarbeidet ble ytterligere institusjonalisert. Utgravingen av Osebergskipet i 1904 medvirket til at "Lov om Fredning og Bevaring af Fortidslevninger" ble vedtatt i 1905.¹² Kulturminner fra før reformasjonen ble automatisk fredet, deriblant faste fornminner fra oldtiden og middelalderen. Loven omfattet ikke stående byggverk i privat eie; man kunne fremdeles ikke gripe inn i den private eiendomsretten. I 1912 ble Riksantikvaren opprettet som en offentlig institusjon med ansvar for stående bygninger og kulturminner fra nyere tid, det vil si fra etter reformasjonen. De store regionale arkeologiske museene hadde forvaltningsansvaret for arkeologien.¹³

I 1920 kom Bygningsfredningsloven som gav mulighet til å frede bygninger som var eldre enn hundre år og anledning til å vedtaksfredet bygninger i privat eie fra nyere tid.¹⁴ Eiere av fredet bebyggelse hadde plikt til å holde bygningene vedlike. Støtte kunne gis dersom istandsettingen ble fordyret av "antikvariske" grunner. Vernearbeidet var i mindre grad en del av den allmenne samfunnsutviklingen. Kulturminnevernet fikk preg av å være en form for redningsaksjon. I 1951 ble avgrensingen mot privat eie av før-reformatoriske bygninger opphevet i forbindelse med Fornminneloven, en revisjon av 1905-loven, med en begrenset endring av forvaltningsansvaret.¹⁵ Frem til 1960 var vernearbeidet underlagt en statlig ledelse, og fra 1960 ble kulturminnevernet knyttet til miljøfeltet og til et generelt kulturpolitisk felt og næringsfelt. I 1978 ble Kml. vedtatt som et resultat av sammenslåing av Fornminneloven og Bygningsfredningsloven. Dette gav en bredere forståelse for hva som ble definert som kulturminne. Dette var basert på et juridisk uttrykk for en ny forståelse som hadde vokst frem

---

¹⁰ Christensen 2011: 27

¹¹ Lidén 2005: 208

¹² Myklebust 1999: 10

¹³ Christensen 2011: 96

¹⁴ Christensen 2011: 97

¹⁵ Holme 2005: 132

over tid i vestlige land, som gjenfinnes i Arkitekturvernåret 1975 i Amsterdamcharteret.¹⁶ I 1985 fikk Norge Pbl. som gav generelt positive konsekvenser for vernearbeidet. I 2009 ble det utformet en ny Pbl. Loven skulle blant annet sikre boliger og bygg samt hensyn til universell utforming.¹⁷

I dag er kulturminnevernansvaret fordelt på tre plan; statlig, fylkeskommunalt og kommunalt. Det utarbeides lovverk og vernepolitikk, frednings- og vernevedtak, håndheving av disse, rådgivning, veiledning og utdeling av ulike tilskudd. Miljøverndepartementet fikk i 1973 det overordnende ansvaret for kulturminnevernet, noe som gjenspeiler en bevissthet om at kulturminner er en ikke-fornybar miljøressurs. Vernearbeidet er en del av den generelle planleggingen og en del av miljøvernet.¹⁸ Departementet utgjør regjeringens politiske sekretariat i miljøsaker og har overordnet ansvar innen saksområdet. Departementet utformer politiske mål og overordnede retningslinjer samt avpasser forholdet mellom mål og virkemidler. Det skal også påse at underliggende organer arbeider etter vedtatte mål og strategier, samt være klage- og kontrollorgan.

Etter tilknytningen til Miljøverndepartementet ble Riksantikvaren det nasjonale fagdirektoratet for kulturminnevern i 1988, med et overordnet ansvar for fornminner. Riksantikvaren er Miljøverndepartementets rådgivende og utøvende instans innenfor fagfeltet. Riksantikvaren vedtar fredninger, og utformer den nasjonale kulturminnepolitikken. Direktoratet har mulighet for å reise innsigelse mot kommunale og private planer med utgangspunktet i konflikter med kulturminneinteresser av nasjonal verdi, og har også et ansvar for å iverksette den politikk storting og regjering til enhver tid måtte bestemme. Ved uenighet overfor vedtak som er truffet av fylkeskommunen og Sametinget er Riksantikvaren den rette klageinstans. Institusjonen har et ansvar for å fremskaffe og formidle kunnskap om faste kulturminner og kulturmiljøer og forvalte etter lover, forskrifter og annet regelverk.

Fra 1990 fungerer fylkeskommunene som formaliserte regionale forvaltningsapparat med oppgaver innen bygningsvernet gjennom delegering av myndighet etter Kml.¹⁹ Det regionale ansvaret er ofte organisert under en fylkeskonservator og er et selvstendig politisk organ som ivaretar statlige og regionale oppgaver. Det regionale nivået, med få unntak, har det formelle forvaltningsansvaret for alle kulturminner med unntak av de samiske kulturminner. Fylkeskommunen har oversikt over og fagkunnskap om fylkets kjente kulturminner og ansvaret for registrering av automatisk fredete kulturminner. Arbeidet

---

¹⁶ Store Norske Leksikon, "Arkitekturvernåret 1975"

¹⁷ Regjeringen, Kommunal- og Regionaldepartementet "De viktigste endringene i ny plan- og bygningslov".

¹⁸ Christensen 2011: 172

¹⁹ Holme 2005: 133

inkluderer delegerte, statlige oppgaver tilknyttet Kml., forvaltning av fredede bygninger og utforming av regional kulturminnepolitikk. Fylkeskommunene kan reise innsigelse mot kommunale og private planer som kommer i konflikt med kulturminneinteresser av nasjonal og regional verdi.

Arbeidet med samiske kulturminner tok til først utover på 1990-tallet. Et viktig tidsskille er tilknyttet vedtaket av Kml. i 1978 da det ble innført en automatisk fredningsstatus for samiske kulturminner eldre enn 100 år. I 2001 overtok Sametinget ansvaret som regionalt forvaltningsorgan for samiske kulturminner fra Samisk kulturminneråd.²⁰

I den praktiske hverdagen har kommunen et stort ansvar for det offentlige kulturminnevernet. Gjennom Pbl. har de ansvaret for kulturminnehensynet i forbindelse med den fysiske miljøutforming og disposisjonen av kommunens arealer. Loven gir kommunene adgang til å regulere områder til spesialområdebevaring, tilsvarende noe av den samme effekten som fredning etter Kml.²¹ Svært mange kulturminners skjebne avgjøres gjennom reguleringsplaner og byggesaker, der de enten reguleres bort eller inngår i planen, rives, endres eller bevares. Fylkeskommunen, og i noen tilfeller Riksantikvaren, opptrer som høringsinstanser i reguleringssaker, men kommunen har det største ansvaret for at kulturminner ivaretas i plansammenheng og byggesaker. Enkelte kommuner har begrenset kompetanse innenfor kulturminnevern, men i større kommuner finnes det ofte en kulturvernleder. I de største byene er det tradisjon å ha et byantikvarkontor med et spesielt ansvar for det kommunale kulturminnevernet.

Ifølge Christensen er det vanskelig for de antikvariske myndighetene å nå ut til lokalmiljøet, og ikke minst til de lokale politikerne. I dag er kulturminneforvaltningen en viktig sektor i samfunnslivet med forgreininger nasjonalt og internasjonalt. Forvaltningen er et politisk satsningsområde som del av den sektorovergripende miljøforvaltningen.

2.1.3 Kommunikasjonsteori

For å kunne ivareta bebyggelse av antikvarisk verdi er det viktig å fokusere på kommunikasjon omhandlende kulturmiljø og kulturhistorisk bebyggelse mellom publikum og aktørene innenfor kulturmiljøsektoren. For å begrunne hvorfor man ønsker å ivareta bebyggelse av antikvarisk verdi er det viktig at informasjonen som publiseres er spesielt publikums- og politikervennlig.

---

²⁰ Jacobsen og Follum 2008: 261

²¹ Kahn 2007: 132

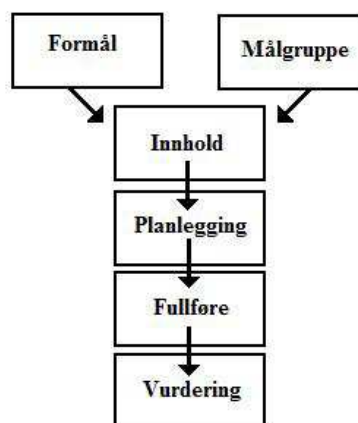

Masteroppgaven til Åse-Mari Wikstrøm, *Nøkkel til bevaring. En studie i kommunikasjon mellom forvaltning og eiere av bevaringsverdige hus*, handler om kommunikasjonen mellom huseiere og fylkeskommune og kommune innen kulturminneforvaltningen. Wikstrøm skriver at huseierne sitter med stort ansvar knyttet til vedlikehold og restaurering i forhold til antikvariske prinsipper, men de har samtidig et ønske om å kunne bruke arealene på en alternativ måte som er tilpasset dagens funksjonskrav.²² Dermed er det viktig å skape god kommunikasjon mellom forvaltning og publikum for å unngå ”problemer/misforståelser”.

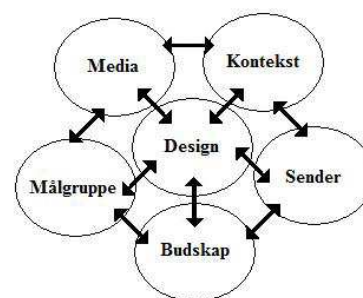
For å kunne skape en god kommunikasjon stiller Krag Jacobsen spørsmål som bør tas til vurdering for å skape en optimal kommunikasjon. Spørsmålene man bør ta stilling til er: *hvem* er aktuell målgruppe, *hva* budskapet/informasjonen er, *hva* slags medium man bør ta i bruk, *hva* ønsker man å oppnå med informasjonen til denne målgruppen, *hvem* er senderen, *hva* ønsker senderen å oppnå og *hva* er meningen, *hvor* mye bør inkluderes, *hvor* stort er budsjettet og *hvordan* man lettest kan produsere et slikt produkt.²³

Krag Jacobsens to modeller (til høyre) symboliserer forskjellige typer innholdsforbindelser. Disse viser analytiske modeller og tidsskjemaer for produksjonsplanlegging. Her vises selve utformingen av et innhold og peker på hvordan ulike faktorer er tilknyttet hverandre og at en handling må fullføres før neste påbegynnes.²⁴ Den første modellen viser innholdsforbindelsene satt i en form for tidsdimensjon.

Modellen viser at *formålet* (budskapet) og *målgruppen* er med på å utforme selve *innholdet* i teksten. Når innholdet er valgt, må dette *planlegges* og deretter *fullføres*. Avslutningsvis foretas det en *vurdering* av innholdet. Krag Jacobsens andre modell viser hvordan ulike faktorer er med på å *designe* et budskap. Designet blir påvirket av det *mediet* man benytter, i hvilken *kontekst* innholdet presenteres i, hvem som er *senderen* av innholdet, *hva budskapet* er, i tillegg til hvem som er *målgruppen* av informasjonen.

Figur 2

Figur 3

²² Wikstrøm 2010: 7

²³ Krag Jacobsen 2009: 16

²⁴ Krag Jacobsen 2009: 13

De mange ulike målgruppene for den antikvariske informasjonen snakker ikke nødvendigvis det samme ”språket”. Dermed er det viktig for kulturminnevernet å benytte seg av et ”språk” som målgruppene, eller de fleste som utgjør målgruppene, forstår.

Informasjonen bør gis i korte avsnitt og benytte flere ulike typer medium. På denne måten kan informasjonen mottas av flere grupper. Målgruppene for byantikvarens antikvariske informasjonen er blant annet kommunen, eiere av bevaringsverdig bebyggelse, generelt interesserte i informasjonen og kulturminneforvaltningen, historikere, eiendomsmeglere, politikere og saksbehandlere. Målgruppene har ulik kunnskap og utdanning og benytter seg av ulike typer kommunikasjonsmedium. Dette vil si papirutgaver (avis, artikler, bøker etc.), visuelle medier (tv, film, reklame etc.) og internett (hjemmesider, Facebook, Twitter, andre kunnskaps- og informasjonssider etc.). Ved å ta i bruk kun ett medium for å spre informasjonen må man akseptere at informasjonen ikke vil nå alle ønskede målgrupper.

Dersom man lykkes i å publisere informasjon publikumsvennlig, vil man kunne skape god kommunikasjon med målgruppen og muligens endre målgruppen på tre nivåer. Man endrer gruppens kunnskap, holdninger og adferd. Ved å tilføre kunnskap til målgruppen, vil man påvirke gruppens holdning overfor et problem. Denne nye holdningen til problemet vil dermed reflektere endring i adferd overfor problemet. Dette er en lang prosess i og med man må modnes av den nye kunnskapen, men vil til slutt skape en god kommunikasjon mellom forvalter og publikum.

Hooper-Greenhill presenterer ulike metoder for overføring av et budskap. Den lineære kommunikasjonsmodellen, som er den enkleste, består av en *sender*, et *budskap* som sendes gjennom et *medium* og en *mottaker* som blir påvirket av budskapet.²⁵ Modellen fungerer godt for massekommunikasjon der senderen og mottakeren ikke befinner seg på samme sted. Ved å publisere et budskap gjennom internett vil kommunikasjonen oppstå fra den ene parten, senderen, mens den andre, mottakeren, er fraværende. Dermed må senderen av budskapet basere seg på sin kunnskap for å lage en tekst som fanger mottakerens interesse. Denne enveis-kommunikasjonen gjør at mottakeren ikke umiddelbart kan gi tilbakemelding på budskapet. Dersom budskapet er uklart, vil heller ikke dette kunne oppklares umiddelbart.

Den enkle lineære kommunikasjonsmodellen ble videreutviklet av Claude E. Shannon og Warren Weaver i 1948 og fikk navnet ”Shannon og Weavers kommunikasjonsmodell”.²⁶ Hele modellen ble videreutviklet slik at prosessen inneholdt en *sender*, et *sendeapparat*, en

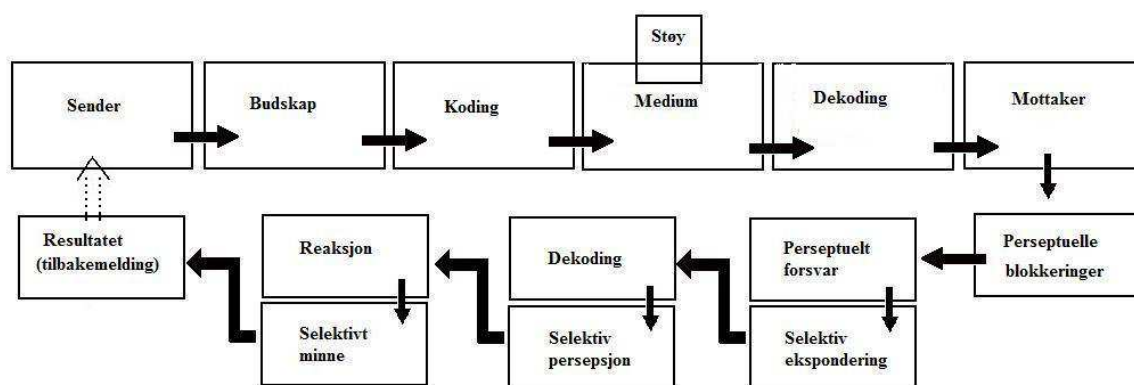
---

²⁵ Hooper-Greenhill 2004: 16

²⁶ Pierce 1980: 1

kanal som er utsatt for *støy*, og en *mottaker* av budskapet.²⁷ Støy skaper forstyrrelser på kanalen slik at budskapet ikke mottas/forringes. Fiske beskriver en videreutviklet modell av Shannon og Weaver kommunikasjonsmodell. Senderen bestemmer hvilket budskap som skal formidles og publiserer budskapet gjennom et medium.²⁸ Mediet velges slik at budskapet kan overføres og nå mottakeren. Budskapet formes av mediet som har sine fordeler, egenarter, ulemper og begrensinger.²⁹

På et tidlig stadium er det viktig å *kode* budskapet som skal formidles slik at senderen tar hensyn til hvilket språk som benyttes.³⁰ Fagspråket som ønskes benyttet kan virke uforståelig for mottakeren, noe som igjen gjør det vanskelig å kommunisere. Senderen må dermed utforme budskapet slik at innholdet er utvetydig. Når dette er utført, kan budskapet presenteres i mediet slik at mottakeren kan oppfatte budskapet. Budskapet blir deretter *dekodet* av mottakeren slik at han tolker og oppfatter det. Problemer kan allikevel utvikles ved at det oppstår støy mellom sender og mottaker som påvirker og forstyrrer kodene slik at muligheten for dekoding av budskapet kan forsvinne.

Figur 4

Kommunikasjonsmodellen inkluderer ikke at mottakeren skal kunne svare på budskapet, men Hooper-Greenhill og Fiske anbefaler å teste hvordan budskapet blir mottatt og oppfattet. En slik tilbakemelding er avhengig av at mottakeren bearbeider det budskapet som er mottatt og gir en tilbakemelding til senderen. Den lineære modellen brytes, og det oppstår en persepsjonsprosess. Oppfatningen av budskapet foreligger ut fra de påvirkninger som aktiviserer våre sanseorganer. Det må også eksistere indre, kognitive strukturer som påvirkningen kan passe inn i og som kan styre vårt opptak av informasjonen fra

²⁷ Hooper-Greenhill 2004: 32

²⁸ Fiske 2011: 6

²⁹ Fiske 2011: 16

³⁰ Fiske 2011: 18

omgivelsene.³¹ Med persepsjon som en selektiv (utvelgende) prosess forstås at både sanseorganenes og vår oppmerksomhets kapasitet bestemmer hvor stor (og hvilken) del av alle påvirkninger som skal nå frem til bevisstheten. Ved en konstruktiv prosess organiseres inntrykkene (settes i forbindelse med hverandre) og tillegges mening. Prosessen avgjøres derfor av hva som slippes igjennom våre *perseptuelle blokkeringer*, hva som betraktes som interessant (*selektiv eksponering*) i tillegg til måten budskapet blir *dekodet* for å kunne danne en helhetlig mening om budskapet (*selektiv persepsjon*). Mottakerens forutinntatte holdninger (*selektivt minne*) avgjør videre hvilke *reaksjoner* som vil gi et *resultat* av budskapet.

Dean skriver om publikum og læring. Selv om hans bok handler om museer, kan man se likhetstrekk med hvordan publikum forholder seg til kommunen og byantikvarfunksjonen. Dean pointerer at det er viktig å kjenne sitt publikum. Det er viktig å kunne forstå hvordan publikum lærer, reflekterer og mottar den kunnskapen som man ønsker å formidle. På dette vis kan byantikvaren publisere den antikvariske informasjonen slik at kunnskapen mottas av publikum på en ”lettfattelig” måte.

For å kunne publisere den antikvariske informasjonen på en god måte er det viktig å ha kunnskap om hvordan menneskehjernen fungerer. Den høyre hjernehalvdel er den kreative siden av hjernen og dominerer visuell tenking. Hjernehalvdelen forstår komplekse mønstre og intuitiv beslutningstaking, reagerer på visuell informasjon, er sentrum for følelseslæring, ser hele sammenhengen fra ulike bilder med informasjon, appellerer direkte gjennom bilder, lyd, lukt og berøring og forstår humor og abstraksjoner.³² Den venstre hjernehalvdel er den logiske siden av hjernen og er vanligvis den dominerende delen av hjernen. Hjernehalvdelen oversetter inntrykk til logiske, semantiske, fonetiske bilder, kommuniserer via logisk-analytisk tankebearbeidelse, er sentrum for den kognitive læring, kontrollerer språk, logisk resonnement, lesing, skriving, telling og den digitale kommunikasjon og forstår og bearbeider saklig og konkret informasjon.³³ Ved å koble den venstre hjernehalvdels analyse med den høyre hjernehalvdels bildedannelse, kan man tilegne seg raskere, mer tilfredsstillende og mer effektiv læring. Dean hevder at ved å utforme utstillinger på et museum med sikte på å aktivisere begge hjernehalvdeler samtidig, vil læringen bli forsterket og forbedret.³⁴ Denne taktikken kan sannsynligvis også fungere for byantikvarenes budskap, blant annet ved bruk av korte videofilmer/multimedia.

---

³¹ Store Norske Leksikon, ”Persepsjon – psykologi”

³² Dean 1996: 29

³³ Dean 1996: 29

³⁴ Dean 1996: 30

2.2 Hvorfor er det viktig å ha bygningsvern?

Begrepet ”bygningsvern” uttrykker en beskyttelse av bebyggelse av antikvarisk verdi.³⁵ Når mange huseiere hører uttrykket ”bygningen er av antikvarisk verdi”, blir enkelte ofte skeptiske og sinte, mens andre blir begeistret og stolte. Den skremmende, sinte følelsen skyldes ofte at man har for lite kjennskap til begrepet og for lite kunnskap om kulturminnevern. Betyr utsagnet at huset er vernet? Påføres det restriksjoner på eiendommen? Dette er spørsmål som ofte blir stilt og som kulturminneforvaltningen må gi et oppklarende og informativt svar på.

Det kan være lønnsomt for den enkelte huseier, samfunnet og miljøet å ta vare på eldre bygningsmasse fremfor å rive og bygge nytt. Kulturminner, i denne sammenheng eldre bebyggelse, er viktig for en såkalt bærekraftig utvikling. Bygningene kan gi unik informasjon om materialvalg, teknikker, deriblant håndverk og materialkunnskap, opplysninger om samfunnet, livet, gjøremål og behov på bostedet og i området. Gjennom en bygningsarkeologisk undersøkelse kan fagpersoner studere ulike bygningsdeler og bygningsstruktur, noe som gir verdifull kunnskap om byggets historie. Eldre bebyggelse vitner om kontinuerlig bruk og representerer dermed en levende og ubrutt tradisjon.

Hovedprinsippet for vedlikehold av gamle bygninger er å bevare de opprinnelige bygningsdetaljene, så langt det er mulig. Dette omfatter kledning, vinduer, dører, listverk og overflatebehandling. Riksantikvaren uttaler at et jevnt tilsyn og vedlikehold er den beste form for vern. Vedlikeholdet skal om mulig skje på identisk måte som da huset ble bygget, med opprinnelig teknikk, utførelse og materialbruk.³⁶

Kulturminner er en ikke-fornybar ressurs og er den viktigste kilden til kunnskap om den historiske utviklingen fra fortid til nåtid. Ved å ta vare på våre kulturminner, som i dag finnes i et bredt mangfold, kan vi øke vår forståelse av fortiden. Dette er viktige kilder til kunnskap. Ved regelmessig vedlikehold reduseres behovet for omfattende restaurering og kostbare reparasjoner. Bygninger og tilføyelser med stilpreg som tidligere ble sett på som skjemmende, er senere blitt viktig som historiefortellende dokumenter, samtidig som vern av de bevarte autentiske bygningsdeler og materialer har fått større betydning.

2.3 Retningslinjer for kulturminnepolitikken

Lederen av Fortidsminneforeningen, Leif Kahrs Jæger, hevdet i artikkelen ”Tolv bud for kulturminnepolitikken” at regjeringens kulturminnebevissthet og prioriteringer må styrkes.³⁷ I

---

³⁵ Store Norske Leksikon, ”Bygningsvern”

³⁶ Riksantikvaren, ”Generelt om eldre hus”

³⁷ Jæger 2011: 14-15

den sammenheng presenterer han tolv bud for større satsing på kulturminnesektoren som en kilde til forankring, undring, nysgjerrighet og verdiskapning. Av de tolv budene fremtrer bud nummer fem, elleve og tolv som relevant for min masteroppgave. Budene viser til de utfordringer kulturminnesektoren står overfor.

Bud nummer fem diskuterer begrepsbruken i kulturminnesektoren, som bør forenkles vesentlig. Jæger mener at kulturminnevernet har en pedagogisk-psykologisk utfordring med å formidle hva kulturminnevernet omfatter.³⁸ Dette er en viktig kommunikasjonsutfordring mellom byantikvar og publikum. For å kunne skape god kommunikasjon må språkbruket legges på et pedagogisk og psykologisk riktig nivå.

Jægers ellefte bud uttrykker et ønske om å sikre et overordnet perspektiv i kulturminnesammenheng gjennom egen kulturminneplan i hver kommune. Budet er relevant for byantikvaren ettersom de ofte er tilknyttet utarbeidelsen av kulturminneplanene i sine kommuner. En kulturminneplan synliggjør kommunens kulturminnepolitikk ved å utforme et handlingsprogram for forvaltning av kulturminnene. Planene omfatter en bredere forståelse av hva som er bevaringsverdig og hvorfor det er viktig for kommunen å bevare kulturarven. På denne måten blir kulturminneplanen et verktøy for å ta vare på de mest verdifulle kulturminnene i kommunen. En skjerpet kulturminnebevissthet er viktig for at kommunens kulturminner bevarer best mulig.

I bud nummer tolv uttrykker Jæger et ønske om å formidle håndverkskunnskaper til eiere av kulturminner. Jæger skriver at uten kunnskap om de tradisjonelle håndverksfag og metoder, er det kun et tidsspørsmål før kulturarven blir alvorlig forringet av feilgrep, selv når de beste hensikter ligger til grunn for tiltaket. For byantikvaren er det viktig å informere om at reparasjon av et skadet bygg er den beste løsning, fremfor full utskiftning. Derfor er det nyttig at byantikvaren publiserer på sin informasjonsside gode råd, veiledning og henviser til relevante publikasjoner om vedlikehold og utbedring av eldre hus.

---

³⁸ Jæger 2011: 14

Kap. 3 Kilder og metoder

3.1 Forarbeidet

Christensens bok gav en oversikt over hvilke kommuner som hadde tatt i bruk byantikvarfunksjonen. Dette var Oslo-, Kristiansand-, Sandnes-, Stavanger-, Bergen-, Trondheim- og Tromsø kommune. Jeg ønsket et utvalg av byantikvarer som var geografisk spredt. Valget falt på byantikvarkontorene i Kristiansand, Stavanger, Bergen og Trondheim. Utelatelsen av Oslo er nevnt tidligere i oppgaven, mens utelatelsen av Sandnes ble gjort fordi kommunen grenset til Stavanger. Byantikvaren i Tromsø var meget interessant for meg ettersom den omfattet den nordligere del av Norge, men var dessverre ikke mulig å besøke fordi Tromsø kommune opplyste at byantikvarstillingen kun eksisterte fra 1997 til 2006.

Jeg henvendte meg pr. e-post tidlig i desember 2011 til de fire utvalgte byantikvarene med en forespørsel om et møte i uke 5, 2012 på deres kontorer. Forespørselen ble sendt til daværende byantikvar Siri Myrvoll i Bergen, byantikvar Anne Merethe Skogland i Stavanger og byantikvar Helge Solli i Kristiansand. Møte med Kjersti Bodin hos Byantikvaren i Trondheim ble avtalt senere. Skogland og Solli svarte raskt på henvendelsen. Solli arbeidet hos sysselmannen på Svalbard, men henviste meg videre til den fungerende byantikvar Arne Bulie. Jeg kontaktet Bulie og avtalte møte. Byantikvaren i Bergen fikk jeg dessverre ikke kontakt med etter de to første henvendelsene. Jeg tok derfor kontakt pr. telefon og avtalte et møte med Johanne Gillow, som er spesialrådgiver og nå konstituert byantikvar. I februar ble det avtalt et møte med Kjersti Bodin hos Byantikvaren i Trondheim.

3.2 Det kvalitative forskningsintervjuet

Det kvalitative forskningsintervjuet har som hovedmål å forstå intervjuobjektets situasjon. Å fokusere på intervjuobjektens erfaringer og opplevelser av egen situasjon er et mål.³⁹ Forskningsintervjuet innebærer en kultivering av samtaleferdigheter. Den kvalitative forskningsintervjumetoden ble valgt av den grunn at det var spesielt viktig for meg å møte representantene for de utvalgte byantikvarkontorene personlig og legge vekt på å lytte til hva de fokuserte på og ikke benytte en intervjumetode som er låst til ferdige skjemaer og avkryssningssvar. Bakgrunnen for dette var at kontorene, ansatte, miljøene og prioriteringer er ulike. I og med at jeg intervjuet fagpersoner med høyt faglig nivå og erfaring, ble dette ikke en gjensidig interaksjon mellom to likeverdige (meg og intervjuobjektet), i tillegg til at min intervjurunde var avhengig av grundige forberedelser. Gjennom valg av den kvalitative

---

³⁹ Kvale og Brinkmann 2010: 21

intervjumetode, med støtte i metoden Thagaard, Kvale og Brinkmann beskriver, oppnådde jeg best mine mål med møtene.

Under intervjuene ble det fokusert på bestemte temaer. I det kvalitative aspektet ved fremgangsmåten inngikk det at byantikvarene stod fritt til å utforme sine svar, noe som ga en unik mulighet til presiserende og utfyllende oppfølgingsspørsmål om for eksempel særløsninger/særegenheter hos den aktuelle byantikvar. Dermed ble dette et halvstrukturert intervju. Dette gav god mulighet til å strukturere opplysningene på en egnet måte. Framdriften i intervjuet falt naturlig, og målet om et godt kvalitativt resultat ble nådd. Det var avgjørende å fokusere på faktaspørsmål og meningsspørsmål.⁴⁰ Svarene jeg fikk under intervjuene var ledsaget av utvalgte spørsmål sendt pr. e-post. Bakgrunn for utvelgelsen av intervjumetode var at det er store utfordringer ved bruk av kun datastøttende intervju i og med at både intervjuer og objekt da bør være relativt dyktige i skriftlig kommunikasjon.⁴¹

Før valg av intervjumetode innhentet jeg forhåndskunnskap om de utvalgte byantikvarfunksjonene, ulike intervjumetoder og analyseringsteknikker. I og med at intervjuene omhandlet de ulike byantikvarenes publiseringspraksis, som ikke allerede følger en fastslått norm, eksisterte det begrenset rom for sammenlikning i utgangspunktet. Spesielt vil jeg trekke fram Byantikvaren i Bergen og Trondheim som eksempler der det kvalitative forskningsintervjuet utviste sin styrke med hensyn på etter-analysen. Disse to kontorene er, og opptrer, svært forskjellig vedrørende det å fremskaffe en oversikt over hva som er bevaringsverdig i kommunen. Intervjuene gav meg unik informasjon nettopp gjennom bruk av denne intervjumetoden. Den kvalitative undersøkelsen av byantikvarenes publiseringspraksis gav derfor mye nyttig informasjon om de ulike kontorenes egenskaper og karaktertrekk.⁴² Som intervjuer var jeg interessert i å lytte til intervjuobjektene fagkunnskap. Derfor var det en selvfølge for meg å benytte en halvstrukturert kvalitativt forskningsintervjumetode. Jeg var, som informasjonssøkende intervjuer, avhengig av byantikvarens faglige svar. Et ustrukturert forskningsintervju, som lett kan overstyre og påvirke intervjuobjektet, samt bidra til å miste fokus ville ikke på langt nær fremskaffet den eksakte/ønskede informasjonen som danner grunnlaget for oppgaven, spesielt analysen. Mitt halvstrukturerte intervju åpnet for muligheten til å korrigere spørsmålsrekkefølgen underveis etter hvert som intervjuet skred frem. Jeg ble dermed ikke låst av en fastlagt spørsmålsrekkefølge, noe som kjennetegner det strukturerte intervju.

---

⁴⁰ Kvale og Brinkmann 2010: 49

⁴¹ Kvale og Brinkmann 2010: 161

⁴² Thagaard 2010: 17

Utformingen av spørsmålene måtte ikke være ledende, men gi mulighet til videre refleksjoner. Det var avgjørende at intervjuobjektene fikk utforme svarene sine fritt. Introduksjonsspørsmålene omhandlet bakgrunnen til opprettelsen av byantikvarfunksjonene, arbeidsmetodene, publiseringsmetodene og deres fremtidsplaner. Spørsmålene ble utformet korte, enkle og konkrete. Svar som var ekstra interessante og relevante for oppgaven ble fulgt opp med oppfølgingsspørsmål som ”hva?”, ”hvordan?”, ”hvorfor?”, ”kan du forklare mer om...?” for å gi presise beskrivelser.⁴³ Her var det viktig med grundig forkunnskap om intervjutemaet for å kunne stille gode oppfølgingsspørsmål.⁴⁴ Dette åpnet for fortolkende spørsmål for å få bekreftet rett mening med svaret. Intervjuet ble avrundet ved at jeg oppsummerte hovedpunktene som intervjuobjektet hadde gitt meg under intervjuet.⁴⁵

Intervjuet forløp etter de tidligere fastsatte rammer, dog med mulighet for naturlig, supplerende spørsmålsstilling og utdypning om aktuelle temaer for nettopp dette kontoret.⁴⁶ Dette dannet et godt grunnlag for den videre analysen. De samme spørsmålene ble stilt alle intervjuobjektene, med utgangspunkt i hva som var publisert av antikvarisk informasjon. Nettopp her kom styrken ved kvalitativ metode til sin rett ved at oppfølgingskommentarene og -spørsmålene, som man kunne gå i dybden på, gav virkelig verdi for temaet spørsmålet gjaldt. Alle intervjuobjektene satte svært stor pris på å ha fått tilsendt spørsmålene før møtet for å kunne forberede seg, og alle besvarte disse spørsmålene under møtet i tilknytning til det gjeldende tema. Den strukturerte tilnærmingen under intervjuene var viktig, slik at svarene kunne sammenliknes ut fra likhet og ikke minst ulikhet.

Alle intervjuobjektene var udelt positive til bruk av lydopptak for å få flyt i samtalen. Dette bidro til å forhindre misforståelser, uriktige gjengivelser samt gjorde at intervjuobjektet kontinuerlig tiltrakk seg intervjuerens fokus. Under intervjuene var det en fordel å bruke diktafon og svært korte notater for å kunne disponere informasjonen i oppgaven. De korte notatene fungerte som et hjelpemiddel da jeg ønsket å stille oppfølgingsspørsmål til et omtalt emne. Lytting og påfølgende nedskrivning fungerte dermed ikke som et selektivt filter som da ikke potensielt fastholder de betydningene som er vesentlig for intervjuets tema og mål. Jeg opplyste intervjuobjektene at lydopptakene ville bli slettet etter at masteroppgaven var levert.

Alternativ intervjuform som eksempelvis inneholder prefabrikkerte skjemaer, avkrysningsfelter, poengskalaer for (ikke)tilfredshet, samt forbedringspotensial, har ikke vært på sin plass å benytte i denne første intervjurunden. Dette ser jeg heller som aktuell metode

---

⁴³ Kvale og Brinkmann 2010: 147

⁴⁴ Kvale og Brinkmann 2010: 99

⁴⁵ Kvale og Brinkmann 2010: 143

⁴⁶ Thagaard 2010: 101

gjennomført innenfor rimelig grad ved en framtidig intervjurunde hos byantikvarene. Forutsetningen for best resultat ved bruk av denne varianten er at byantikvarene publiserer sitt materiale etter tilnærmede samme grunnprinsipper.

3.2.1 Bearbeidelse av intervjuene

Under bearbeidningen av mine intervjuer lyttet jeg til lydopptakene fra diktafonen og begynte arbeidet med å transkribere opptakene. Jeg vektla den relevante informasjonen fra intervjuene som var vesentlig for oppgaven og bearbeidet videre informasjonen i underkapitlene: historie, arbeidsoppgaver, publiseringsmetode og fremtiden. Slik ble all informasjon sortert på en oversiktlig og identisk måte. Informasjonen ble omformulert som en sammenhengende tekst, og ikke direkte sitert. Det var dermed viktig å lytte til lydopptakene i flere omganger for å konstatere at det ikke var ytterligere relevant informasjon som burde presenteres i kapitlene. Når informasjonen fra intervjuene var ferdig bearbeidet og kapitlene fullstendige, kvalitetssikret jeg det skriftlige materialet som omhandlet de utvalgte byantikvarkontorene. Intervjuobjektene fikk tilsendt det materialet som omhandlet egen funksjon via e-post. De samtykket i materialets innhold med få endringer.

3.3 Analyse av publiseringspraksis

Den kvalitative delen av analysen omfatter hovedsakelig tekster, og til dels visuell data, som gjorde den kvalitative metoden relevant for analysen. Analysen av publiseringspraksisen hadde sitt utgangspunkt i hva byantikvarene har valgt å publisere av sin antikvariske informasjon gjennom internett, kulturminneplaner og annen bruk av multimedietudier som er tilgjengelig for publikum. Det var også mulig å analysere andre metoder som byantikvaren benytter seg av for å presentere sin antikvariske informasjon gjennom byvandring, forelesninger og foredrag i foreninger etc. Analysen ville da kun gi et synspunkt på informasjon fra for eksempel et "lukket" arrangement. For meg var det viktigere å fokusere på den antikvariske informasjonen som publiseres og offentliggjøres for større målgrupper og som er tilgjengelig for allmennheten. Internett representerer et multimedietudium ved at tekst, stillbilder, filmer og lyd formidles via nettet og byr på spesielle kildekritiske utfordringer. Med bakgrunn i dette er det vesentlig viktig at kommunens informasjonssider har høy kvalitet.

En analyseringsmetode som Grenness presenterer i kapittel 2 "Kommunikasjonsteori og modeller" ble modifisert til mitt eget behov for analysen av byantikvarenes publiseringspraksis, ettersom modellen hadde enkelte begrensninger i forhold til mitt behov. Grenness viser til kompleksiteten i kommunikativ kompetanse. Kommunikativ kompetanse

innebærer å legge hovedvekten på hva mottaker forstår (det indre budskapet), ikke på den ytre form. Grenness hevder at i offentlig forvaltning er kravet til ytre form så sterkt at budskapet forvanskes unødvendig, og det er derfor viktigere å sikre budskapets forståelighet og gjennomslagskraft.⁴⁷

Grenness beskriver at analyser av kommunikasjon ofte består av en oppsummering av faktorer som antas å påvirke kommunikasjon og hvilke effekter disse faktorene har på kommunikasjon.⁴⁸ Ifølge Grenness er det vanlig å sortere slike virksomme faktorer i fire grupper: *Egenskaper ved budskapet* er den første gruppen som tar for seg form, innhold, mengde, tidspunkt, relevans for mottaker, intensitet, tydelighet, tilgjengelighet, retning, forankring, representativt og troverdighet. *Egenskaper hos aktørene* er den andre gruppen som tar for seg tidligere erfaring, kunnskap, forventninger, holdninger og verdier, fordommer, ekspertise, evne til empati, organisatoriske roller, status og posisjon, gjensidig tillit, personlig makt, fysisk nærhet, personlige ambisjoner og konflikter. *Organisatoriske egenskaper* er den tredje gruppen som fokuserer på hierarkisk struktur, maktfordeling, interne regler, normer, klima og kultur, informasjonsteknologi, informasjonsnettverk, og gruppeprosesser (gruppepress og samhold), arbeidsdeling, spesifikke arbeidsoppgaver, ledelse og belønningsstrukturer. *Kontekstfaktorer* er den siste gruppen og tar for seg nasjonal kultur og språk, historisk bakgrunn, økologiske ressurser, lovverk og andre regulerende forhold.

Alle faktorene var mer eller mindre relevante for analysen av publiseringspraksisene. *Egenskapene ved budskapet* tar for seg hva slags form for medium er brukt for å publisere informasjonen, hva slags innhold er det som publiseres, hvor mye blir publisert, når det er publisert og om det oppdateres jevnlig. Det er også vesentlig at stoff som publiseres er relevant for mottakeren og at budskapet som presenteres er tydelig. Tydeligheten av informasjon og språkbruk, samt hvor tilgjengelig og lesbar teksten er, er noe som vurderes. Hvordan informasjonen tilgjengeliggjøres, hva som er representativt av eksempler og forklaringer var også relevant å studere ved min analyse. Analysen vedrørende *egenskaper hos aktørene* innebærer hva som er nødvendig av tidligere erfaringer, kunnskap, holdninger og verdier for å forstå budskapet om den antikvariske informasjonen og hvordan kunnskapen vil mottas. Under punktet *organisatoriske egenskaper* analyseres informasjonsnettverket og teknologi for den kommunale organisasjonen og hvordan den presenteres innen kommunen. Gjennom *kontekstfaktorene* studeres hvilken sammenheng budskapet presenteres under og hva slags informasjon som reflekterer blant annet lovverk, nasjonal kultur og språk. Dette ble

---

⁴⁷ Grenness 1999: 39

⁴⁸ Grenness 1999: 17

utgangspunktet for analysen slik at de ulike publiseringsmetodene ble vurdert likt og gav en oversikt inneholdende likheter og ulikheter.

Det er viktig å opplyse i den sammenheng at når mitt arbeid med analysen av Byantikvaren i Bergen på det meste var slutført ultimo mars, ble byantikvarens informasjonsside ved kommunens hjemmeside endret (26.03.2012). Dette gjorde at min presentasjon og vurdering av nettsiden og informasjon ikke kan sammenliknes med det som pr. i dag opplyses på kommunens hjemmeside. Jeg valgte å ikke endre på min analyse og vurdering ut fra den nye informasjonen på byantikvarens nåværende nettside, med bakgrunn i at da jeg intervjuet Gillow og sendte ut brukerundersøkelsen, var den forrige nettsiden fremdeles i bruk.

3.4 Brukerundersøkelsen

Jeg ønsket å foreta en brukerundersøkelse for å få en oversikt over hvilke tanker og meninger en utvalgt målgruppe/bruker hadde om byantikvarens publiseringspraksis. Interessante målgrupper var eiendomsmeglere, glassmestere, autoriserte byggmestere, entreprenører og arkitekter. Disse kan ha stor nytte av å kjenne til bevaringsverdig bebyggelse innen sin kommune. Huseiere kontakter ofte representanter for disse ved tanke på salg og påbygg/rehabilitering. Jeg valgte å foreta en brukerundersøkelse hos eiendomsmeglere ettersom de allerede opererer under Lov om Eiendomsmegling (omtales heretter som Eml.) § 6-7 og er pliktige til å gi potensielle kjøpere en skriftlig oppgave inneholdende utvalgte aspekter ved eiendommene. Eml. § 6-7, første ledd, pålegger at kjøper skal informeres om alle forhold som kan få betydning for handelen.⁴⁹ At en eiendom er bevaringsverdig, legger begrensinger på hva som kan gjøres med eiendommen og er således særdeles relevant i denne sammenheng. Om en megler/selger ikke opplyser om at eiendommen er bevaringsverdig kan det medføre alvorlige konsekvenser. Et eksempel på dette omtales i *vedlegg 4* i masteroppgaven.

Av eiendomsmeglefirmaer som har kontorer i Kristiansand, Stavanger, Bergen og Trondheim ble EiendomsMegler1, DNB Eiendom og Krogsveen valgt ut (se side 4). Jeg valgte å sende brukerundersøkelsen til to meglere hos hvert eiendomsmeglingskontor som sannsynligvis hadde solgt boliger i områder med bebyggelse av antikvarisk verdi. Spørsmålene ble i hovedsak sendt til en kvinnelig og en mannlig ansatt. Spørsmålene som ble stilt, var om de var interessert i å gjøre seg kjent med hva som er bevaringsverdig bebyggelse, om de var kjent med byantikvarens offentlige, tilgjengelige informasjon om bevaringsverdig bebyggelse på kommunens hjemmeside, om de hadde vært i kontakt med byantikvaren

---

⁴⁹ Lovdata, "Lov om Eiendomsmegling"

tidligere og i hvilken grad, og eventuelt hvordan de benytter seg av opplysningene fra byantikvaren i sitt daglige arbeid. Mitt siste spørsmål om nytten av informasjonen de innhentet fra byantikvaren, ble svært viktig for min vurdering om en mulig standardisering av publiseringspraksisen.

Spørsmålene ble sendt til 22 eiendomsめglere i februar 2012, hvor ni av disse som besvarte henvendelsen er oppgitt som ”Megler (+ egen bokstav)” i oppgaven av hensyn til at dette var en anonym brukerundersøkelse. Bakgrunnen for at såpass få svarte på henvendelsen, kan eventuelt være at de ikke hadde noen formening om saken eller andre årsaker.

3.5 Metode for diskusjon og konklusjon

Analysen og brukerundersøkelsen gav to ulike synspunkter på publiseringspraksisene. Disse ble vurdert og dannet grunnlaget for sammenlikningskapittelet. Analysen gav *ett* inntrykk av publiseringspraksisen, mens brukerundersøkelsen gav *en annen* forståelse av arbeidet gjennom én målgruppes/brukers synspunkt. Ved en sammenliknende analyse ble det gitt en vurdering av publiseringspraksisen supplert med eventuelle forbedringsforslag. Samtidig pekte den på publiseringsenes styrke og svakhet ved bruk av kvantitative metoder. Dette ble utført ved å studere publiseringsmetodene og strategiene slik at resultatet ble en komparativ undersøkelse. Ved at publiseringspraksisen ble studert fra ulike synsvinkler og synspunkter, ble det tatt i bruk metodetriangulering.⁵⁰ Med trianguleringen av data menes kombinasjon av det kvalitative intervjuet og den kvantitative målingen (mot hverandre) og sammenlikningen av byantikvarenes publiseringspraksis.

Basert på intervjuene, analysen og brukerundersøkelsen ønsket jeg å komme med forslag til standardisering for hva som er viktig å publisere av byantikvarens antikvariske informasjon. Forslagene som er presentert har sitt utgangspunkt i det de utvalgte byantikvar-kontorene publiserer pr. i dag. Videre gis det forslag til bruk av kommunikasjonsmodeller til utforming av byantikvarens budskap. Det skisseres en oversikt over hvordan målgruppen kan motta og forstå byantikvarens budskap riktig gjennom god kommunikasjon.

---

⁵⁰ Sykepleien Forskning, ”Metodetriangulering – et metodisk minefelt eller en berikelse av fenomener?”

Kap. 4 Presentasjon av undersøkingsobjektene

4.1 Byantikvarens rolle i kulturminnevernet

Store Norske Leksikon beskriver en "byantikvar" følgende:

"Byantikvar, kommunal tjenestemann i enkelte kommuner. Byantikvaren ivaretar byens antikvariske interesser og er kommunens rådgiver i spørsmål som gjelder bevaring av antikvarisk verdifulle bygninger, anlegg og miljøer. (...)." ⁵¹

Byantikvarens rolle innen kulturminnevernet ligger på det kommunale plannivået og er en intern hørings- og rådgivningsinstans i kommunen og en faginstans der kommunens innbyggere kan henvende seg med spørsmål om kulturminnevern. Det er frivillig for kommunene å opprette en byantikvarfunksjon. Funksjonen har ingen eksakte reglement eller instruks fra sentralt hold vedrørende hvordan arbeidet skal utføres. Byantikvaren bestemmer selv prioriteringen og utfølelsen innen sitt arbeidsfelt. Som kommunens antikvariske faginstans og faglig ansvarlig for kommunens kulturminneforvaltning, skal byantikvaren vurdere de antikvariske forhold i byggesaker og være behjelpelig med råd og veiledning om eldre bebyggelse. I den sammenheng er det en forutsetning å ha oversikt over hva som er av antikvarisk verdi i kommunen. Enkelte har valgt å foreta en registrering og klassifisering av aktuell bebyggelse. En slik oversikt er nyttig når byantikvaren skal uttale seg i saker som gjelder bebyggelse av antikvarisk verdi.

4.2 Byantikvaren i Bergen kommune

4.2.1 Historie

Starten på kulturminnevernets utvikling på antikvarisk nivå begynte på 1970/80-tallet da Fortidsminneforeningen opprettet et antikvarisk register over Bergen. Dette registeret gikk i dybden av objektene. Registeret inneholdt en oversikt over noe historikk og en katalog med klassifisering i en overordnet struktur. Fortidsminneforeningen utformet registeret i tilknytning til et kart som markerte enkeltobjektene. Fra starten av ble kulturminneforvaltningen i Bergen kommune utført av en kulturvernleder. Ansettelsen av den første byantikvar ble gjort i 1993. Hans retningslinjer for utførelsen av arbeidet ble basert på fremlagte budsjettokumenter. Målet var å ivareta kulturmiljø, enkeltobjekter og strukturer, samt delta i alle plan- og byggesaker som angikk antikvarisk bebyggelse. Rollen skulle ha en rådgivende funksjon overfor publikum som byantikvaren selv definerte.

---

⁵¹ Store Norske Leksikon, "Byantikvar"

Byantikvaren i Bergen er organisatorisk plassert under Byutvikling, klima og miljø i kommunen. I fire år før 2003 bestod Byantikvaren i Bergen av ca. 15 ansatte. Deretter ble budsjettet mer enn halvert, og man satt igjen med kun én stilling. I dag består Byantikvaren av 7 ½ stilling, med 8 ansatte. Av de 8 ansatte er 2 ½ dekket av eksterne midler øremerket til prosjekt, i underkant av 2 stillinger blir dekket av byggesaksgebyrene og 3 ½ stilling er rådgivende under Byantikvaren. I dag er Johanne E. Gillow konstituert byantikvar.

4.2.2 Arbeidsoppgaver

Bergens første byantikvar Siri Myrvoll så store svakheter med Fortidsminneforeningens registrering. Verneverdig bebyggelse ble dermed ikke registrert og klassifisert. Begrunnelsen var at en vurdering av et byggs verneverdi endres over tid. Dersom et bygg ikke var registrert og klassifisert på en antikvarisk liste, kunne det oppstå vanskeligheter med å få gjennomslag i en saksbehandling hvis bygget var verneverdig. Dette ser byantikvaren på som en svakhet ved et antikvarisk register, men velger allikevel å benytte Fortidsminneforeningens antikvariske register som en veileder i ulike saker. I og med at det finnes andre tilgjengelige kilder for å datere bygninger, er det mindre behov for egne lister. Opplysninger fra registeret er allikevel tatt i bruk i et kart, hentet ut fra en verneplan fra 1994, som igjen ble benyttet i 2000. Kartet markerer ”bygning med høy antikvarisk verdi” med utgangspunkt i Fortidsminneforeningens antikvariske register. Det juridisk bindende ved kartet er områder som er merket av som regulert til spesialområde.

Generelt er byantikvaren kommunens faginstans innen antikvariske spørsmål. Dette bidrar til at Bergens historiske kulturlandskap og egenart ivaretas, samt at byen opprettholder sin status som historisk bykjerne.⁵² Byantikvaren mottar ofte henvendelser som omhandler enkeltobjekter og dets historie. Ofte blir publikum henvist til å søke i tilgjengelige folketellinger, branntakster (etc.), samt ”www.bergenskart.no” som publiserer historiske kart fra 1880, 1913, 1975 og andre kart som er kommunedekkende. Byantikvaren benytter ofte disse databasene, ved bruk av ArcView, sammen med egen database inneholdende oversikt over gamle flyfoto og skråfoto fra 1935 til 1965.

Byantikvaren forholder seg til plan- og miljøetaten som etat for byggesaker og utøvende planmyndighet overfor private planer. Byantikvaren vurderer rutinemessig alle arealplansaker og deltar aktivt i hele planprosessen. Byantikvaren møter ved alle oppstartsmøter som omhandler planlegging i områder med kulturhistoriske kvaliteter for å tidlig kunne gjøre oppmerksom på kvaliteter som bør ivaretas i det forestående planarbeidet.

---

⁵² Bergen kommune, ”Byantikvaren”

Ved byantikvarens deltagelse gjøres det oppmerksom på eventuelle konflikter med kulturhistoriske verdier. Når tiltakshaver har sendt inn planforslag og planen deretter blir lagt ut til offentlig høring, er byantikvaren en av høringsinstansene. Planforslaget vurderes da i forhold til kulturminneverdier, og byantikvaren gir rådgivende anbefalinger.

Byantikvarens rolle i byggesaker som omhandler saker etter Pbl., innbefatter at hun gir faglige råd til Etat for byggesak og private planer. Når tiltakshaver sender inn søknad til Etat for byggesak og private planer, vil saken bli sendt til byantikvaren for en vurdering.

Vurderingen blir tatt inn som en del av den helhetlige vurderingen av tiltaket. Byantikvaren skal uttale seg om tiltak gjeldende alle eiendommer som finnes innenfor område regulert til spesialområde bevaring etter gamle Pbl. § 25.6, til alle bygninger som er eldre enn 1880, til andre bygninger med kulturhistorisk og antikvarisk verdi, samt til alle rivesøknader i kommunen.⁵³ I saker vedrørende bevaringsverdig bebyggelse gir byantikvaren rådgivende uttalelser der hun vurderer tiltakets konsekvenser for anleggets arkitektoniske og kulturhistoriske verdier. Hjemmelsgrunnlaget for byantikvarens vurderinger finnes i gamle Pbl. §§ 92 tredje ledd og 74.2.⁵⁴ Etat for byggesak og private planer skal avveie byantikvarens anbefaling i forhold til lov og regelverk og andre samfunnsmessige hensyn før vedtaket fattes. Byantikvaren gir rådgivende uttalelser i saker der eiendommer er regulert til spesialområdebevaring etter gamle Pbl. § 25.6, jf. reguleringsbestemmelsene.

I Bergen finnes det mer enn 200 forskriftsfredete bygninger, i tillegg til kulturmiljø. Brannsmittområdene omfatter ca. 2800 bygninger, men antallet betraktes ikke som et fast tall. Bergen har, med utgangspunkt i SEFRAK-registeret og brannsmittområdene, samt andre samlebasen, anslagsvis 10 000 verneverdige bygninger innen Bergens historiske sentrum. Det eksakte antallet har man ikke oversikt over, men tallet er presentert med forsiktighet for å gi et veiledende inntrykk av antall verneverdige bebyggelse byantikvaren ønsker skal tas vare på.

4.2.3 Publiseringemetode

For å publisere byantikvarens antikvariske informasjon har man benyttet ulike metoder innen internett. Via internett har man publisert informasjon på kommunens hjemmeside. Det er også opprettet en egen Facebook-gruppe der byantikvaren publiserer relevante lenker, beskjeder og relevant informasjon.

Byantikvaren har også produsert dataanimerte videofilmer via nettstedet YouTube. Det er laget to digitale rekonstruksjoner av ”*Bergen anno 1350*” og ”*Rådstuen og Vinkjelleren*”

---

⁵³ Bergen kommune, ”Byantikvaren, Byantikvarens rolle i byggesaker”

⁵⁴ Bergen kommune, ”Byantikvaren, Byantikvarens rolle i byggesaker”

i middelalderen” som ble produsert sammen med Riksantikvaren (kun ”*Bergen anno 1350*”) og Arkikon AS (begge filmene).⁵⁵ Filmen ”*Bergen anno 1350*” viser middelalderen i Bergen rundt 1350, med byens struktur og bygningsutforming basert på kjente kilder, utgravingsresultater og kjent byggeskikk. Filmen viser kun en antagelse (ingen fasit) om hvordan Bergen kan ha sett ut på et gitt tidspunkt. Filmen ”*Bergen anno 1350*” er hittil (pr. 09.05.2012) vist 21 354 ganger på YouTube, og tallet øker stadig. Filmen om ”*Rådstuen og Vinkjelleren i middelalderen*” er hittil (pr. 09.05.2012) vist 1 915 ganger og viser dens historie da den ble oppført som Norges første rådhus i andre halvdel av 1200-tallet.

Byantikvarens kulturminnegrunnlag publiseres på kommunens hjemmeside ved byantikvarens informasjonsside, og i opptrykket versjon ved byantikvarens kontor, med unntak av de eldste som publiseres etter henvendelser fra publikum som PDF-dokument. Disse danner grunnlag for byantikvarens arbeid med å kartfeste og sikre informasjonen og kunnskap om det historiske by- og kulturlandskapet i kommunen. Kulturminnegrunnlagene er ikke en verne vurdering av de enkelte bygg, men viser den samlede sårbarheten for endringer i området. Disse kulturminnegrunnlagene vil ikke bli endret på.

Byantikvaren arbeider nå sammen med byutvikling, klima og miljø med ny arealdel av kommuneplanen. Her vil hensynssoner til bevaring inngå som en del av kommunekartet.

4.2.4 Fremtidsplaner

Byantikvaren startet for ca. 6 år siden et mobilprosjekt som gikk ut på å lage en applikasjon for mobilt bruk der man kunne koble seg opp mot Digitalarkivet, supplert med historiske kart. Prosjektet var GPS-basert ved at applikasjonen kunne opplyse om ulike lenker, historier og annen informasjon om et bygg man besøkte. Prosjektet ble lagt på is ettersom det den gang var begrenset antall smart-telefoner på markedet. Nå ønsker man å starte opp prosjektet på nytt der man vil koble inn bymuseet og arkivet. Dessverre er det hindringer for slike utviklingsprosjekt grunnet strenge innkjøpsregler i den offentlige forvaltning.

For byantikvaren er det viktig å tenke mer visuelt på grunn av at mennesker registrerer raskere ved visuell læring. Byantikvarens kortfilmer er dermed ønskelig å arbeide videre med, ved for eksempel demonstrering angående istandsetting eller annen informasjon om blant annet balkonger, takvinduer etc.

Byantikvaren ønsker å publisere flere beskrivelser av ulike områder gjennom kulturminnegrunnlagene, men fremdriften av dette er basert på ledig kapasitet. På sikt kan det være en idé å lage en liste med historie over enkelte bebyggelser, men byantikvaren ser også

---

⁵⁵ Bergen kommune, ”Se Bergen anno 1350 digitalt”

problemer med at endringer på bygg, som ikke søkes hos kommunen, ikke blir fanget opp i systemet og databasen.

Ved at mye antikvariske informasjon er publisert på internett, føler byantikvaren at det er unødvendig å utarbeide et eget register eller database, men prioriterer heller å publisere en liste med kortfattet historie som er publikums- og politikervennlig. Byantikvaren mener at det å formidle kunnskap er noe av det viktigste man kan bidra med for å få folk til å ta vare på bebyggelsen i Bergen. Johanne Gillow omtalte Fortidsminneforeningens antikvariske register som en svært god tilnærming, men ønsker å supplere den med flere lister, samt en kulturminnedatabase på enkeltobjekt. Det er ønskelig å opprette en database med slik utforming at man kan lagre utførte saker og uttalelser vedrørende det enkelte bygg. Denne kulturminnedatabasen ville kun benyttes internt for saksbehandling og ikke bli publisert.

4.3 Byantikvaren i Kristiansand kommune

4.3.1 Historie

De tidligste registreringene over verneverdig bebyggelse av Kristiansand kommune finnes i SEFRAK-registeret. I 1990 avsluttet Kristiansand kommune (byarkitekten) en registrering av byens eldste bebyggelse og kulturlandskap der materialet ble presentert i kulturminnevernplanen av 1990 og vedtatt som tematisk kommunedelplan av bystyret i 1991. Kommunen har også laget flere kommunedelplaner, blant annet over bydelen Lund som førte kulturminnevernplanen til en mer detaljert form. I 2012 foretas det registrering av kulturminner knyttet til tidligere industri- og næringsvirksomhet, samferdsel, gamle forsvarsanlegg, teknisk infrastruktur, flora, fauna, m.v.

Selve opprettelsen av byantikvar-funksjonen var uformell. Den første byarkitekten ble ansatt tidlig på 1950-tallet og fungerte uoffisielt som byantikvar i mange år. I 1987 ble 25 % av stillingen omgjort til byantikvar, og i 1991 ble det etablert en 100 % byantikvar-stilling på bakgrunn av et prøveprosjekt (det statlige MIK-prosjektet, det vil si ”miljøvern i kommunene”) med delegering av myndighet.⁵⁶ Prosjektet gikk ut på å overføre myndighet etter naturvernloven til kommunen. Målet var å klarlegge omfang og ressursbehov vedrørende organisering av kulturminnevernet i Kristiansand.⁵⁷ Arne Bulie ble konstituert byantikvar i desember 2011 og arbeider som eneste ansatt. Bulie har nå passert pensjonsalder, men arbeider to dager pr. uke.

---

⁵⁶ Kristiansand kommune, ”Kulturminnevern”

⁵⁷ Regjeringen, Dokumentarkiv, ”Økt satsing på kulturminneforvaltningen i kommunesektoren – storbyene”

4.3.2 Arbeidsoppgaver

Byantikvaren arbeider som rådgivende instans og gir uttalelser i plan- og byggesaker som berører vern, både ved enkelt byggesaksbehandling og forslag til reguleringsplaner.

Byantikvaren er kommunes fagperson for behandling av kulturminner og har ansvar for registrering og klassifisering av kommunens kulturminner. Informasjon, råd og veiledning innen kulturminnevern, gis til publikum generelt, utbyggere og internt i kommunen.

Byantikvaren føler det er viktig å bistå huseiere, eiendomsmeglere, og andre brukere.

Byantikvaren har derfor ofte holdt foredrag om vernetema for Velforeningene i Kristiansand og andre interesserte.

Byantikvaren har valgt å ta i bruk kulturminnevernplanen av 1990.

4.3.3 Publisering metode

I Kristiansand kommunes kulturminnevernplan er det registrert ca. 1 100 bygninger fra perioden 1988-90. En kulturminneregistrering utført i 2006-2011 viser til ca. 2 600 objekt, og listen vil bli oppdatert etter behov. Materialet ble presentert i en kulturminnevernplan fra 1990: del 1 *Vern av kulturminner i Kristiansand* og del 2 *Kulturminnevernplan for Kristiansand kommune, del 2, Kommunal bevaringsliste*. I del 2 er bebyggelsen registrert ut fra en tallkategori fra 1 til 4 som reflekterer den klassifiserte verneverdi. Denne kategoriseringen er ikke bindende for byantikvaren, men derimot veiledende. Kulturminnevernplanene for Kristiansand kommune er publisert på kommunens hjemmeside. Disse kan leses og studeres av publikum i en trykt papirversjon hos kommunens servicebutikk.

Byantikvaren har deltatt i å utforme en veileder for Posebyen. Posebyen er et verneverdig bygningsmiljø i Kristiansand. Beboere i trehusbebyggelsen og murbyen (etter siste bybrannen i 1892) har mottatt egne hefter og foldere som har gitt god informasjon og veiledning for ivaretagelse av byggene. Fylkeskonservatoren ønsker å utgi slike hefter i reviderte utgaver. Veilederen vil da gi oversikt over ulike fasader, hus, dører, porter, områder, vindushistorie og annen aktuell informasjon, som for eksempel fasademaling.

I Kristiansand ble det nylig utført en kulturminneregistrering som ble behandlet av bystyret 18.01.2012. Komiteen har arbeidet med objekter og kulturminner av mange typer, unntatt fornminner, som omfatter ca. 2 600 objekter. I det resulterende vedtaket opplyses det om at dette skal digitaliseres og legges ut på kommunens nettside.

4.3.4 Fremtidsplaner

Byantikvaren mener at publikasjonsmetoden bør benyttes hensiktsmessig. Det er pr. i dag ingen planer om endringer ved publiseringspraksisen. Det er heller ikke påkrevet med oppdatering over hva som er bevaringsverdig i kommunen, ettersom listen fra 1990 var meget omfattende. Listen hadde imidlertid ikke med nyere arkitektur. Praksis til nå har vært at bebyggelse fra 1930-tallet fanges opp i reguleringsplaner og kommunedelplaner, ikke i et register. Allikevel ønsker byantikvaren å satse sterkere på områdeplaner, der store avgrensinger kan gå inn under vern, og dermed mindre satsning på oversiktsplaner. Det gir best hjemmel til å styre vernehensyn. Det er også et ønske om å muligens utarbeide et illustrerende temakart med geografiske data som kan vise de ulike verneområdene/sonene i kommunen. I forbindelse med behandlingen av revidert kommunedelplan for Kvadraturen (sentrum) våren 2012, ser det ut til at byantikvarens forslag om å revidere/ajourføre kulturminnevernplanen fra 1990 med tanke på nyere bebyggelse, kan få politisk gjennomslag.

4.4 Byantikvaren i Stavanger kommune

4.4.1 Historie

I Stavanger kommune har Einar Hedén hatt en viktig stemme lokalt i kulturminnevernet og er hovedmannen bak bevaringen av gamle Stavanger. I 1951 tok han initiativ til å bevare et forslummet område på Straen (sentralt i gamlebyen) og i 1957 kom reguleringsplanen som førte til at 173 bygninger i det gamle Stavanger ble bevart.⁵⁸ Reguleringsplanen var den første i sitt slag i landssammenheng. Arbeidet Hedén utførte var banebrytende for hvordan byantikvarfunksjonen senere tok form i kommunen. Bystyret ønsket denne rollen besatt som byantikvar, og den ble skreddersydd etter det arbeidet Hedén utførte og hans arbeidsmetode. Hedén var den første byantikvar i Stavanger da funksjonen ble opprettet i 1974. Opprettelsen ble foretatt for å ivareta byens antikvariske interesser innenfor rammen av Kml. og Pbl., samt for å fastsette antikvarisk verdi og gi råd vedrørende vedlikehold.

I 2004 fikk byantikvaren ansvar for Rogaland fylkeskommunes fredete bygninger bygget etter 1650. Dette var et prøveprosjekt som Riksantikvaren testet ut i løpet av en fireårs periode vedrørende forvaltning av de fredete bygningene, men som senere falt ut av systemet. Prosjektet gav byantikvaren ekstra styrke, men ble trukket tilbake etter stortingsvalget i 2009, til fordel for sentralstyring.

Nåværende byantikvar Anne Merethe Skogland har hatt stillingen siden 2005. Kontoret består av til sammen to ansatte.

---

⁵⁸ Store Norske Leksikon, "Einar Hedén"

Registreringene over verneverdig bebyggelse er basert på gamle data, branntakster og eiendomsopplysninger over den eldste delen av Stavanger som er fra 1700-1900.

4.4.2 Arbeidsoppgaver

Byantikvaren fokuserer på å ivareta Stavangers kulturarv. Byantikvaren uttaler seg i forbindelse med planer for å sikre at objekter eller områder som inngår i kommunens kulturminneplan, vurderes som verneverdige eller som bør reguleres til bevaring blir ivaretatt. Andre prioriterte oppgaver er å informere om historisk bakgrunn, fotografier, tegninger og kart, rehabilitering, leverandører, låne- og tilskuddordninger, etc. Byantikvaren skal være pådriver for samarbeide og delta i prosjektarbeid med andre instanser.

Byantikvaren opptrer som intern høringsinstans i kommunens plansaker, samt byggesaker, eventuelt når det gjelder områder regulert til spesialområde bevaring. En annen prioritert oppgave er å gi råd og veiledning til private huseiere i kommunen. I Stavanger samarbeider byantikvaren med fylkeskommunen om blant annet oppstart av nye fredningssaker, men har intet juridisk mandat. Fylkeskommunen har gitt byantikvaren ansvar å kunne forvalte egne spesialområder. Byantikvaren benytter seg aktivt av muligheter for spesialregulering i henhold til Pbl., men benytter også bevisst Kml. og planhierarkiet som gir rom for fredning. Skogland mener det er viktig å kommunisere betydningen av mengden hus for å blant annet hindre sanering av enkelbygg. Byantikvaren forholder seg til vedtaksfredete bygninger og områder regulert til bevaring.

Stavanger regnes som Europas største trehusby. Bebyggelsen forteller byens historie og er et fysisk bevis på nærings- og bolighistorie. Derfor ønsker man å bevare det verneverdige kulturlandskapet ved å beholde den sammenhengende trehusbebyggelsen, videreføre trehustradisjonen, sikre autentiske områder; bygninger og butikkfasader i sentrum og tilbakeføre endrede bygninger til sitt tidligere utseende. Videre ønsker man å sikre tilpasning av tilbygg og nybygg til den eksisterende helheten, imøtekomme nye tekniske og funksjonsmessige krav lengst mulig uten at kulturminneverdien forringes, beholde gårdsrom åpne og fortrinnsvis belegge dette med naturmaterialer.⁵⁹ De viktigste verneverdige enkeltelementene i trehusbyen på bynivå er mengden av hus og identiteten som trehusby, utbyggingsmønsteret, strukturen med gater og hager (etc.). På bygningsnivå utgjør de viktigste verneverdige enkeltelementene i trehusbyen selve trehuset: tømmerkassen, originale bygningsdeler, bygningsestetikken; stilen og detaljering.⁶⁰

---

⁵⁹ Stavanger kommune, Kultur og byutvikling 2011: 23

⁶⁰ Stavanger kommune, Kultur og byutvikling 2011: 16

4.4.3 Publiseringsmetode

Byantikvaren prioriterer den publikumsrettede virksomheten og hevder at strategier overfor publikum må omsettes fra det vanskelige til det enkle slik at informasjonen blir forståelig og meningsfylt. Skogland bruker mye av sin tid til å holde foredrag for interesseorganisasjoner. Byantikvaren har valgt å publisere sin antikvariske informasjon gjennom ulike medier. Her benyttes kommunens hjemmeside ved byantikvarens egen informasjonsside på internett, *Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025* og brosjyren *Trehusbyen. 8000 Trehus + ditt* som begge er publisert på byantikvarens informasjonsside og i opptrykket papirversjon, samt *Vestkystens byggeskikk og trehusbyen Stavanger*, også i opptrykket papirversjon.

Kommuneplan for kulturminner 2010-2025 ble vedtatt av bystyret 14.06.2011 og bygger på kulturminneplanene vedtatt i 1989 og 1995.⁶¹ Formålet med planen er å styrke Stavangers identitet som trehusby, formidle kunnskap om kulturminner og kulturmiljøer samt gi rammer for bevaring av disse. Planen består av en tekstdel og et illustrasjonskart med generelle bestemmelser og retningslinjer som er juridisk forankret i *Kommuneplan for kulturminner 2010-2025*. I kulturminneplanen for 1995-2005 ble objektene og klassifiseringen satt mer i fokus i stedet for bygningsmiljøet. Dette ønsket ikke Skogland å benytte i den nye kulturminneplanen. Byantikvaren har derfor valgt å vise kun et utvalg av den verneverdige bebyggelse i *Kommuneplan for kulturminner 2010-2025*. Utvalget er fra den fullstendige listen byantikvaren selv opererer med. Det vedlagte kartet viser ca. 8000 trehus innenfor den stiplede linjen. Sammen med murhus, fabrikker og alt som er utenfor trehusbyen nærmer man seg ca. 10 000 objekter. Byantikvaren ønsker at områdene i illustrasjonskartet skal fungere som en påminnelse om verdier som ønskes ivaretatt.

Byantikvaren hevder at det er viktig å gi god informasjon til huseiere som mangler relevant kunnskap om bevaring. Skogland er bevisst på at det eksisterer flere generasjoner huseiere i den verneverdige bebyggelsen i Stavanger. Derfor er kulturminneplanen publisert på kommunens hjemmeside og i tillegg trykket i 30 000 eksemplarer. Kulturminneplanen er ett av redskapene som skal gi rammer for fremtidens byutvikling.⁶²

Byantikvaren og sivilarkitekt Helge Schjeldrup tok initiativ til å lage brosjyren *Trehusbyen. 8000 Trehus + ditt. Europas største trehusbebyggelse* til huseiere med verneverdig bebyggelse i 2009. Denne ble trykket i 10 000 eksemplarer og i tillegg publisert

---

⁶¹ Stavanger kommune, "Kulturminneplan 2010-2025"

⁶² Stavanger kommune, Kultur og byutvikling 2011: 12

på byantikvarens informasjonsside. Målet med denne brosjyren var å gi nyttig informasjon og inspirasjon ved istandsetting av bebyggelsen i trehusbyen.⁶³

I 2008 hadde Stavanger status som europeisk kulturhovedstad. Et sentralt prosjekt, ”Norwegian Wood”, i kulturbyrådet hadde sin hovedhensikt å utvikle nye framtidsrettede måter å bygge trehus på. Resultatene av prosjektet ble vist på en utstilling, og som et bakteppe for utstillingens moderne del ble det utarbeidet en utstillingsdel som viste trehus i Stavanger og på den norske vestkysten i et langt, historisk perspektiv.⁶⁴ Denne bygningshistoriske delen av 2008-utstillingen dannet utgangspunktet for byantikvarens hefte *Vestkystens byggeskikk og Trehusbyen Stavanger* som ble laget i 2010. I heftet finner man informasjon om hus på vestkysten gjennom 4000 år.

4.4.4 Fremtidsplaner

Byantikvaren synes selv at informasjonssiden har et forbedringspotensial, men det brukes lite krefter på oppdatering. Byantikvaren har vurdert å benytte seg av Facebook for å spre korte budskap om enkeltbygg og daglige problemstillinger. Byantikvaren frykter dog at kommunens nettside kan være noe uinteressant for den yngre generasjon.

Byantikvar Skogland ønsker å publisere flere byggesaksveiledninger og å publisere typiske stilte spørsmål med generelle svar og veiledning, som kan lette det daglige arbeidet.

4.5 Byantikvaren i Trondheim kommune

4.5.1 Historie

Byantikvarfunksjonen i Trondheim ble opprettet i 1984 med bakgrunn i et arbeid som hadde startet med etablering av et kommunalt antikvarisk utvalg i 1971. Utvalget klassifiserte og registrerte blant annet kulturminner innenfor det sentrale byområdet, med sluttrapporten *Trondheims bybilde* i 1976. Dette var grunnlaget for arbeidet som videre ble utført i Trondheim kommune. Utvalgets administrative organ ”Kontor for registrering av eldre bebyggelse” var således den direkte forløperen for Byantikvaren.

Gunnar Houen har vært byantikvar siden 1984 og arbeider sammen med to andre ansatte med høy kompetanse og erfaring innen kulturminnevern. Byantikvaren ble fra 09.09.2009 en del av Miljøenheten innenfor byutviklingsområdet i Trondheim Kommune.⁶⁵

Det første klassifikasjonskartet over Trondheim fra 1976, *Trondheims bybilde – Innstilling fra antikvarisk utvalg, Trondheim kommune*, ble erstattet i 1991 av *Byantikvarens*

---

⁶³ Stavanger kommune, Kultur og byutvikling 2009: 1

⁶⁴ Stavanger kommune 2010: 3

⁶⁵ Trondheim kommune, ”Om Byantikvaren”

klassifikasjon av bebyggelse i de sentrale byområder. Det nåværende byantikvarens temakartet ble produsert i tidsrommet 2005-2008.

4.5.2 Arbeidsoppgaver

Byantikvarens hovedmål er å sikre eldre bygninger og miljøer i kommunen og bidra med rådgivning overfor blant annet publikum generelt og Byggesakskontoret (m.m). Byantikvaren arbeider med saker som omhandler reguleringssaker, samråd, synspunkter om reguleringsplaner og de faktorer som det må tas hensyn til. Antikvariske og kulturhistoriske aspekter vurderes av byantikvaren i plan- og byggesaker. Byantikvaren er også delaktig i virksomheter som gatenavngrupper, brannvernprosjekt og designgruppe for gatemøblering i Midtbyen.

En annen viktig oppgave er å gi råd og veiledning til huseiere og andre som søker informasjon om eldre bebyggelse, samt svare på henvendelser i byggesaker vedrørende bebyggelse med antikvarisk verdi. Ved ønske om fasadeendringer vil en aksept fra byantikvaren gi større mulighet til å få en søknad godkjent i en byggesak. I enkelte tilfeller avtales befaringer. Slik sikrer byantikvaren at de mest fornuftige valgene tas for bebyggelse med antikvarisk verdi. Det er viktig for byantikvaren at kulturminner og kulturmiljøer blir vurdert og belyst i plan- og byggesaker når de berøres. Her må man belyse byggets egenskaper, som videre vurderes i resultatet.

Ofte blir bestemmelser i Pbl. benyttet i saker ved blant annet Pbl. § 31-1 som omhandler å ta vare på kulturell verdi ved arbeid på eksisterende byggverk. Paragrafen uttrykker at ved en endring av eksisterende byggverk, oppussing eller rehabilitering skal kommunen se til at historisk, arkitektonisk eller annen kulturell verdi som knytter seg til et byggverks ytre, så vidt mulig blir bevart.

Byantikvaren har valgt å registrere og klassifisere kulturminner innenfor kommunens grenser. Listen omfatter ca. 8000 registrerte bygninger i Trondheim, hvor av ca. 140 bygg er av klasse A, ca. 1000 bygg er av klasse B og ca. 6500 er av klasse C. Registreringen er foretatt i tre bolker, 1976, 1991 og på nett i 2010. Det geografiske området er hver gang blitt utvidet og i 2010 dekket det hele kommunen. Klassifiseringen er gjennomført ved en registrering av bygningenes ekstriør etter en befarung. Den antikvarisk verdivurderingen er bokstavkategorisert; klasse A, B og C. Bokstav A omhandler bebyggelse med svært høy antikvarisk verdi, B omhandler bebyggelse med høy antikvarisk verdi og C omhandler bebyggelse med antikvarisk verdi.

Byantikvaren informerer ikke den enkelte huseier om at bygget er registrert og klassifisert da man ikke er forpliktet til eller pålagt å opplyse om denne type informasjon. Registreringen har ingen juridisk kraft og gir heller intet formelt vern. I en plan- eller byggesak vil kommunen tidlig sjekke om bygget er registrert og klassifisert av byantikvaren. Eieren vil da få beskjed om registreringen. Eiendomsmeglere mottar informasjon om hva som er registrert og klassifisert bebyggelse som en del av ”Meglerpakken” fra 2010 (se side 48).

4.5.3 Publiseringsmetode

Byantikvaren publiserer sin antikvariske- og annen relevant informasjon via kommunens nettside. Her publiseres også byantikvarens antikvariske register gjennom ”Byantikvarens temakart: Antikvarisk klassifikasjon av bebyggelsen”.⁶⁶ Det digitale temakartet ble lansert på kommunens hjemmeside februar 2010 og benyttes internt og eksternt. Aktsomhetskartet ble utformet sammen med Kart- og oppmålingskontoret som gav tips om de ulike mulighetene i kartløsningen. Aktsomhetskartet i kommunens kartløsning er en av flere informative karttyper. Kartet oppdateres med forholdsvis jevne mellomrom, blant annet som følge av registrerte endringer i bebyggelsen, for eksempel dersom en bygning skulle være brent ned eller revet. De løpende oppdateringene bygger ikke på ny systematisk vurdering av bebyggelsen. For byantikvaren er det viktig å komme tidlig inn i prosesser, slik at antikvariske hensyn kan vurderes i en tidlig fase, og kartet er dermed et viktig hjelpemiddel for å kunne oppnå dette.

4.5.4 Fremtidsplaner

Det er store muligheter for å kunne utvikle temakartet videre innenfor de rammene som verktøyet gir. Kjersti Bodin mener det er viktig å videreutvikle kartet og informasjonssidene. Dette skal vurderes i arbeidet med kulturminneplanen som hadde oppstartsdato februar 2012. Det vurderes nå endringer på kartet sett i sammenheng med rulleringen av kommuneplanens arealdel. Med hensyn til informasjonssidene er det ikke for øyeblikket planer om større strukturelle endringer. Allikevel vurderes det å oppdatere informasjonssidene ved å publisere generelle spørsmål og svar med nyttige henvisninger.

---

⁶⁶ Trondheim kommune, ”Byantikvarens temakart: ”Antikvarisk klassifikasjon av bebyggelsen”

Kap. 5 Byantikvarenes publiseringsvirksomhet

5.1 Analyseverktøyet

Analyseverktøyet er tilknyttet Grenness analyseringsmetode (se side 18). Byantikvarenes publiseringspraksis er generelt analysert etter budskapetets egenskaper, egenskapene hos aktørene, organisatoriske egenskaper og kontekstfaktorene.

Når kommunens informasjonsside om byantikvaren analyseres, omtales informasjonssidene som kapitler og tilhørende informasjonssider som underkapitler, alt etter som hvordan informasjonen er fremstilt.

5.2 Byantikvaren i Bergen

5.2.1 Kommunens informasjonsside

Under Bergen kommunens hjemmeside kan man lese om byantikvarens arbeid gjennom en egen informasjonsside med flere tilknyttede informasjonssider på nettsidens venstre marg. Informasjonen som byantikvaren har publisert, gir opplysninger om deres arbeid og annen relevant informasjon som omfatter kulturminner og kulturmiljø i Bergen.

På kommunens hjemmeside finner man enkelt fram til byantikvarens informasjonsside. Velg "*Om kommunen*" på kommunens hovedside, deretter søk alfabetisk under "*Avdelinger*" på bokstaven "*B*". En alternativ metode er å velge "*Om kommunen*" på kommunens forside, deretter søk organisatorisk under "*Avdelinger*" og deretter velge "*Byrådsavdeling for byutvikling, klima og miljø*", der byantikvaren er presentert. I begge tilfeller kommer man frem til byantikvarens "*Hovedside*". Her presenteres funksjonens arbeid kortfattet. Videre presenteres byantikvarens siste publikasjoner under introduksjonen. Disse oppdateres jevnlig.

Kapittelet "*Aktuelt hos oss*" viser til ulike presentasjoner og publikasjoner fra 2008 om "*Prosjekt Bod*", "*Ungdom og kulturarv*", "*Youth on Trail*" og "*Skolen reiser til Warszawa*". Underkapittelet "*Prosjekt Bod*" opplyser at prosjektet er forankret hos byantikvaren. Målet var å rette fokus på sjøbodene i Sandviken/Skuteviken. Her kan man lese PDF-dokumentet inneholdende statusrapporten for september 2008 som presenterer tidligere rapporter fra byantikvaren, historie og bakgrunn, typologi, bodenes alder, tilstand og autentisitet. Deretter kan man finne informasjon om sjøbodene illustrert med kart, beskrivelser, lovverk og virkemidler. Underkapittelet "*Ungdom og kulturarv*" gir opplysninger om et internasjonalt OWHC-prosjekt (Organistaion of World Heritage Cities). Prosjektet har til formål å innvie ungdom i begreps- og verdiinnhold i kulturarven vår, i både

personlig, lokal, nasjonal og global forstand. Her informeres det om at byantikvaren har administrert prosjektet i Bergen ved kommunen. Underkapitlet ”*Skolen reiser til Warszawa*” omfatter videre OWHC-prosjektet ”*Youth on the Trail*”. Her publiseres det PDF-dokumenter som henviser til et avisutklipp og et brev til sekretariatet med en besøksrapport.

Kapitlet ”*Om oss*” viser til to underkapitler som omhandler byantikvarens rolle i plansaker og byggesaker. Underkapitlene presenterer byantikvarens rolle i plan- og byggesaker med tydelige forklaringer. Disse tar for seg selve utarbeidelsen punkt for punkt. Dette gir en meget god oversikt over den rollen byantikvaren har i kommunen. Underkapitlet ”*Byantikvarens rolle i byggesaker*” presenterer hjemmelsgrunnlaget for byantikvarens vurderinger etter den gamle Pbl.. Grunnen er at informasjonen ble publisert i 2008 og gir dessverre utdatert informasjon fordi det nå eksisterer ny Pbl. av 2009.

I kapitlet ”*Publikasjoner*” kan man lese flere av byantikvarens kulturminnegrunnlag. Det siste er publisert i 2009. Ved valg av et kulturminnegrunnlag informeres det først om hva publikasjonen inneholder i et kort avsnitt, deretter hvorfor det er utarbeidet og til slutt dets mål. PDF-dokument er lenket til på denne siden. Kulturminnegrunnlagene er basert på enkeltobjekter i Bergen som er fredet og omhandler ofte spesielle områder. Kulturminnegrunnlagene deles inn i ”Nivå 1” som er knyttet til planarbeid på kommunedelplannivå, og ”Nivå 2” som er et utvidet kulturminnegrunnlag som viser en analyse på et mer detaljert plan. Kulturminnegrunnlagene er utført i forbindelse med kommunedelplanarbeider der byantikvaren har laget egne temakart som viser strukturer og sammenhenger som utgjør et områdes identitetskapende elementer. Kulturminnegrunnlaget for *Vågen, kaiene og Bryggen* er et eksempel der byantikvaren viser hvor sårbart et område er for endringer. Tre nivåer i kartgrunnlaget omhandler blant annet arkitekturstilarter, materiale, sammenstillingskart, strukturert alder for bygg, analyseområde som er et synteseområde der man summerer opp alt som er sårbart, samt andre som er delt i områder som knyttes til spesielle bestemmelser.

Kapitlet ”*Kulturminnegrunnlag*” presenterer fem underkapitler. Det første underkapitlet heter også ”*Kulturminnegrunnlag*” og informerer om hvorfor disse er viktig for byantikvaren. Underkapitlene ”*1. Topografi og tidlig historie*”, ”*2. Ferdselsårer*”, ”*3. Bebyggelsesstruktur*” og ”*4. Enkeltobjekt og anlegg*” omtaler temaene til hvert kulturminnegrunnlag, supplert med gode eksempler, samt noe historiefakta om Bergen representert ved de enkelte temaene. Disse er publisert på nettsiden i 2008. Det siste kapitlet heter ”*Kulturminneåret 2009*”. Dette viser til et underkapittel som gir oversikt over arrangementet i Bergen for kulturminneåret 2009, samt byantikvarens hovedfokus.

Byantikvarens informasjonssider viser alltid til byantikvarens kontaktliste og avdelingsinfo med tilhørende telefonnummer, e-post adresser, postadresse og besøksadresse.

Den informasjonen som opplyses, er svært relevant for publikum som ønsker informasjon om et område byantikvaren har vurdert, eller søker informasjon om byantikvarens rolle i ulike saker. Mengden av informasjon som presenteres i et kulturminnegrunnlag, er omfattende og opplyser om områdets historie, byantikvarens målsetting, analyseprosessen, informasjon om de ulike kartene, sammenstillingskart, verneverdien i området, beskrivelse av området og en presentasjon av kartgrunnlagene. Dette er nyttig og informativt for relevante mottakere. Budskapet om byantikvarens rolle i kommunen blir tydelig presentert med paragrafene fra den gamle Pbl. av 1985. Informasjonen blir dog villedende og bør snarest endres til den nye Pbl. av 2009 slik at informasjonen blir riktig. Det som derimot er tydelig ved alle informasjonssidene, er selve språkbruken. Denne er god. Om språket forstås like godt av alle målgrupper, avhenger dog av om mottakeren har kjennskap til kulturminnevernets fagspråk. Fagspråket som benyttes, kan være noe uforståelig for enkelte, men for de som har en viss kunnskap om kulturminnevernets fagspråk, presenteres budskapet godt. Generelt er teksten som er publisert lett lesbar, uten unødige forstyrrelser på informasjonssiden.

Publikums forutsetninger for å motta den antikvariske informasjonen som publiseres baserer seg på målgruppens tidligere erfaringer, kunnskap, holdninger og forutsetninger. Mottakeren bør ha tidligere kjennskap til at det eksisterer en byantikvar i kommunen for å forstå at det eksisterer en informasjonsside. Publikum bør ha tidligere erfaringer og noe kunnskap innen kulturminnevernets fagspråk for å forstå informasjonen. Det er også nyttig å ha forståelse og kjennskap til hva plansak og byggesak er, slik at leseren kan forstå informasjon basert på disse. For å motta optimal kunnskap fra kulturminnegrunnlagene vil det være en fordel å ha kjennskap til områdene som beskrives. Det er en fordel å ha kjennskap til fagbegreper og arkitekturhistorie for å oppnå en større forståelse av kulturminnegrunnlaget, men generelt sett presenteres områdene godt og oversiktlig, samt gir mye nyttig kunnskap. I det store og hele vil publikum/mottakerens holdninger og verdier påvirke hvordan budskapet mottas. En forutsetning for å lese den antikvariske informasjonen er å forstå og lese norsk.

5.2.2 Facebook

Facebook-gruppen "*Byantikvaren i Bergen*" ble opprettet i 2010. Det er ingen informasjon eller lenker til Facebook-gruppen fra byantikvarens informasjonsside ved kommunens hjemmeside. Av den grunn blir det noe tilfeldig om man finner siden på Facebook.

Byantikvaren uttrykker på Facebook at verden har forandret seg og at man ønsker å ta i bruk nye metoder for å nå ut med informasjonen. Byantikvaren ber publikum komme med spørsmål og innspill. Videre får man her informasjon om byantikvarens rolle i kommunen og når byantikvarfunksjonen i kommunen ble etablert.

På ”veggen” til byantikvarens gruppe publiseres det ulike lenker som omhandler kulturminner i Bergen og annen relevant informasjon. Lenkene viser til daglige problemstillinger for kulturminnevernet, spennende informasjon og nyheter. Byantikvaren publiserer lenkene fortløpende når det er relevant informasjon man ønsker å dele. Om informasjonen er relevant for mottakeren, avhenger av om mottakeren ønsker å motta informasjon om Bergens kulturminner, ønsker å stille spørsmål eller følge med dagens kulturminnesaker. Etersom det var 261 personer som fulgte gruppen pr. 9. mai 2012, viser det at byantikvaren har mange interesserte. Stadig flere slutter seg til denne gruppen. Siden Facebook fenger den yngre generasjonen, har gruppen mange tilhengere blant de yngre. Informasjonen som publiseres er lærerik og kunnskapsrik, men forutsetter forståelse av norsk.

5.2.3 De animerte videofilmene

Byantikvaren har valgt å benytte seg ytterligere av det visuelle mediet. De to filmene som er produsert, er tilgjengelige via lenker på kommunens hjemmeside og lenker fra Facebook-gruppen, men de kan også søkes opp på www.youtube.com. Videofilmene som byantikvaren har produsert, omhandler de tidligere omtalte ”Rådstuen og Vinkjelleren i middelalderens Bergen” og ”Bergen anno 1350”. Filmen om ”Rådstuen og Vinkjelleren i middelalderens Bergen” ble produsert ved hjelp av 3D animasjoner og varer i 7:52 minutter. Videoen er supplert med en fortellerstemme som bidrar til å gjøre informasjonen som presenteres svært informativ og oversiktlig gjennom sitt enkle språkbruk. Presentasjonen av samfunnet og historien om Rådstuen og Vinkjelleren gir mye god kunnskap til tross for filmens korte varighet. ”Bergen anno 1350” varer i 6:04 minutter og viser et overblikk over Bergen på ca.1350-tallet. Her har man valgt å ikke kommentere det som vises, noe som gjør at informasjonen blir forholdsvis begrenset og kanskje litt kjedelig for enkelte målgrupper. Det er selve kombinasjonen av det visuelle og lyd som bidrar til få kunnskapen til å engasjere og feste seg raskere. Informasjonen presenteres på en god måte og er meget informativ, samt publikumsvennlig. Informasjonen blir enkelt formidlet og er ikke avhengig av forkunnskaper hos mottakeren for at han/hun skal kunne forstå innholdet. Mengden som presenteres er optimal og fenger fra første stund. Dette er relevant for beboere i Bergen og andre interesserte

som forstår det norske språk. Mottakerens holdninger og verdier baserer seg uansett på om man er interessert i Bergens historie eller ikke.

5.3 Byantikvaren i Kristiansand

5.3.1 Kommunens informasjonsside

Byantikvaren i Kristiansand benytter seg av kommunes hjemmeside for å presentere antikvarisk informasjon gjennom et digitalt medium. Informasjonssiden ligger tilgjengelig ved å velge ”Tjenester” fra hovedsiden, deretter ”Natur og miljø”. Til venstre i kapitlet finnes undertemaet ”Kulturminnevern”. Her gis utdypende informasjon om hvorfor det er viktig å bevare kulturarven og man informerer samtidig om kommunens ansvar og kulturminnevernets utfordringer før ”Byantikvaren” presenteres. Tre forholdsvis korte avsnitt beskriver byantikvarens rolle innen kommunen og hans prioriteringer. Nettsiden ble sist endret i april 2011 og bør oppdateres. Informasjonssiden inneholder henvisninger til aktuelle nettsteder, bøker og eksterne lenker. Kulturminnevernplanen av 1990 er henvist med en lenke, men denne lenken fungerer ikke pr. i dag.

Den publiserte informasjonen er relevant for publikum som ønsker dypere forståelse om byantikvarens arbeid og hvorfor man ønsker å verne om kulturarven. Presentasjonen er publikumsvennlig og krever ingen spesiell forkunnskap for å forstå budskapet. Mengden er derimot noe begrenset, men allikevel nyttig, med hensyn til informasjonen og henvisningene til relevante lenker. Det som er kritikkverdig, er at det ikke blir informert om hvem som er Byantikvar i Kristiansand og hvordan oppnå kontakt. Budskapet blir dermed noe svekket og ikke optimal. Informasjonen om byantikvarens arbeid burde tre klarere frem, deriblant kulturminnevernplanen.

5.3.2 Kulturminnevernplanen av 1990

Kulturminnevernplanen som byantikvaren benytter i sitt daglige arbeid, viser verneverdig bebyggelse i kommune. For å finne frem til planen velger man ”Tjenester” fra kommunens hovedside, deretter ”Bolig og eiendom”. Undertemaet ”Arealplaner” viser videre til ”Utarbeidelse av detaljregulering”. Her er kulturminnevernplanen av 1990 publisert i to deler, i PDF-dokumenter til høyre på nettsiden, under temaet ”Vedlegg”. Del 1 ”Vern av kulturminner i Kristiansand” og del 2 ”Kulturminnevernplan for Kristiansand kommune, del 2, Kommunal bevaringsliste”. Kulturminnevernplanen er tilgjengelig som papirutgave i kommunens servicebutikk der man kan lese den.

Kulturminnevernplanen inneholder Kulturminnekomiteens forslag til plan for vern av kulturminner i Kristiansand. Her er bygninger og bygningsmiljøer registrert. Del 1 omhandler kulturminnevernet i kommunen og belyser viktigheten av å bevare bevaringsverdige bebyggelse i kommunen. Motivene for bevaring blir også fremhevet. Informasjonen som omfatter fornminner, ulike boligars historier, uthus og andre bygningsmessige særtrekk blir fremstilt på en svært oversiktlig og forståelig måte. Konstruksjoner, materialer og farger til den bevaringsverdige bebyggelsen vises også. Verdifulle miljøer, sjøfartsminner, tekniske minner, parker etc. blir omtalt med historie og begrunnelse for bevaring. Særlige verdifulle kulturminner blir også diskutert. Dette omhandler bestemte områder innen distriktet. Distriktene presenteres i hovedkapiteler, med supplerende underkapitler: særlig verdifulle områder, særlige verdifulle kulturminner og andre bevaringsverdige kulturminner. Kvadraturen har også fått sin plass i heftet. Mot slutten presenteres lovverket som benyttes ved bevaring av kulturminnene, samt en oversikt over de overkommunale- og kommunale organer. Lovverket som presenteres er fra den gamle Pbl., Kml. og Naturvernloven. Til slutt fremlegges kart til verneplanen som omfatter en områdeoversikt, med tegnforklaring.

Informasjonen som presenteres i del 1 er svært relevant for mottakere som ønsker å oppnå lokal kunnskap om arkitekturstilarter, historikk og ny viten om bevaringsverdige bebyggelse. Budskapet er tydelig og gir en klar oversikt over hvorfor kommunen ønsker å bevare utvalgte bebyggelser. Tydeligheten i lovverket svekkes noe pr. i dag ved at den gamle Pbl. presenteres. Språkbruken i kulturminnevernplanen er forholdsvis enkel og forståelig for de fleste, og med noe begrenset bruk av kulturminnevernets fagspråk, og fagtermer som blir brukt, blir søkt forklart. Del 1 er publikumsvennlig, og forutsetter ingen spesiell forkunnskap eller tidligere erfaring for å forstå vesentlige deler av teksten. Teksten kan virke faglig tung og kanskje kjedelig for enkelte, noe som er avhengig av mottakerens holdninger og verdier.

I del 2 gis det i innledningen en oversikt over de ulike kategoriene av bebyggelsen, samt en kortfattet tekst om objektene ved kategoriene.⁶⁷ Kategori 1 karakteriseres som fredningsverdige. Kategori 2 omhandler viktige minner i lokal og delvis regional sammenheng og regnes som bevaringsverdige. Kategori 3 omhandler kulturminner av mer lokal karakter. Kategori 4 omhandler bygninger som er en del av et verdifullt miljø eller av spesiell interesse. Bebyggelse som beregnes som bevaringsverdige, er registrert med et tildelt nummer, navn/sted, beskrivelse, Gnr/Bnr, bevaringskategori i tillegg til andre merknader i

---

⁶⁷ Kristiansand kommune, "Kulturminnevernplan for Kristiansand kommune Del 2, Kommunal bevaringsliste"

lister. Hvert ark i registeret viser til et avgrenset område, med et kartplan på påfølgende side som viser de avmerkede bygningene markert med sitt tildelte nummer.

Til sammen er del 1 og 2 oversiktlig og inneholder relevant informasjon for kommunens saksbehandlere, innbyggere, eiendomsmeglere og andre interesserte. Det er unødvendig å ha erfaringer eller forkunnskaper for å lese eller forstå budskapet, men det er en fordel å være kjent i områdene som presenteres. Tilgjengeligheten til kulturminnevernplanen svekkes ettersom det ikke refereres til planen via byantikvarens informasjonsside.

5.4 Byantikvaren i Stavanger

5.4.1 Kommunens informasjonsside

Byantikvarens informasjonsside er publisert under kommunens hjemmeside. På kommunens hovedside velges ”Administrasjon” øverst. Her presenteres en liste med ulike temaer der man velger ”Kultur og byutvikling (KBU)”. Deretter presenteres ”Byantikvaren” som et valg. Informasjonssidene viser ikke når nettsidene sist ble oppdatert.

Byantikvarens hovedside ”Byantikvaren” gir en kort oversikt over hvem som er byantikvar og om byantikvarens arbeid. På informasjonssiden presenteres *Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025* med en lenke til mer informasjon og tilhørende PDF-dokument. Byantikvarens e-post adresse, besøksadresse og postadresse er synlig presentert.

Informasjonssiden består av flere kapitler. Lenken ”Les mer om kulturminner” presenteres nederst på hovedsiden og fører til kapitlet ”Kulturminner” som gir en dypere forståelse og informasjon om byantikvarens oppgaver. Her opplyses det om hvilke råd og veiledning byantikvaren gir. Byantikvarens ulike publikasjoner presenteres deretter, og det opplyses om at disse kan fås ved henvendelse hos byantikvaren. Man kan også velge å lese publikasjonene som PDF-dokumenter. Byantikvarens publikasjoner er; ”Kulturminneplanen”, ”8000 trehus + ditt”, ”Nyere ”årringer” til trehusbyen Stavanger-Rekke,- kjede- og klyngebebyggelse fra 1952 til 2008”, ”Grønn veileder”, ”Snekkerier”, ”Byvandringer” og til sist ”Stedsanalyse”. Videre presenteres nyttige, eksterne lenker.

Nettsidens venstre marg presenterer fire lenker til ulike kapitler. Kapitlet ”Hva er et kulturminne?” forklarer begrepet kulturminne, formålet med kulturminnevern og hva som er automatisk fredet. Forklaringene publiseres på en oversiktlig og publikumsvennlig måte ved hjelp av enkelt og forståelig språk. Kapitlet ”Organisering av kulturminnevern” viser til organisering av kulturminnevernet i Norge og Stavanger. Her er enkelte ord i teksten skrevet i kursiv og blir forklart i påfølgende kapittel ”Ordlisten”. Ordlisten forklarer kulturminnevernets ord og uttrykk på en meget god måte. Enkelte av begrepene henviser også

til paragrafer i den nye Pbl. og Kml. Kapitlet ”Verneprisen” informerer om verneprisen som ble innstiftet i 1999.

Dersom man går tilbake til kapitlet om ”Byantikvaren”, er det presentert i venstre marg et kapittel om ”Estetiske retningslinjer for trehusbyen”. Her finnes 8 punkter om retningslinjer for ivaretagelse av trehusbyen. Neste kapittel ”Trehusbyen” presenterer kort trehusbyen, hvorfor den bør bevares, samt en lenke til brosjyren som er distribuert til beboere i trehusbyen. Nederst på siden presenteres lenker til Gamle trehus, Riksantikvaren, Fortidsminneforeningen og Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU). Man kan også få informasjon om trehus, byhistorie og relevant informasjon med gode råd som kan fås som papirutgave.

Byantikvarens informasjonsside er relevant for de som er interessert i å lære mer og har behov for kunnskap om kulturminnevernet, trehusbyen og kulturminner. Her gis det grundig informasjon om kulturminnevernet, og stoffet er publikumsvennlig og informativt.

5.4.2 Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025

Byantikvarens informasjonsside gir ingen eksakt oversikt over bevaringsverdig bebyggelse. Derimot henviser informasjonssiden til *Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025* som er publisert på kommunens hjemmeside og trykket i papirversjon, datert 2011. Planen er delt opp i fire deler med avsluttende vedlegg. ”Del 1 Plandokument” inneholder informasjon om plandokumentet som presenterer formålet med planen og dens oppbygning. Denne delen gir innsikt i store deler av Stavangers historie med gode illustrasjoner. Her gis det innsyn i utfordringer, mål og virkemidler for trehusbyen, kulturlandskap og kulturminner. Til sist presenteres retningslinjer og bestemmelser.

”Del 2 Kulturminnevernet” presenterer kulturminnevernet, hva kulturminnevern er og hvorfor man velger å arbeide med kulturminner. Her presenteres hva som vernes, kriterier for vurdering av kulturminners verdi og informasjon om den offentlige kulturminneforvaltningen med en oversikt over hvem som gjør hva innen Stavangers kulturminnevern. Videre presenteres juridiske virkemidler, det frivillige kulturminnevernet og informasjon om rehabilitering og restaurering, inklusiv forberedelse og analyse av bygningsdeler. En stilguide for trehusbyen presenterer hver enkelt stil med dens historikk og hvor denne er å finne i trehusbyen. Stikkord over hva hver stilart har som særpreg, listes opp nederst.

”Del 3 Stavangers historie” omhandler Stavangers historie der det forhistoriske- og det historiske Stavanger presenteres, blant annet byens historie og andre interessante temaer. Det moderne Stavanger synliggjøres med sin bakgrunnshistorie og dens videreutvikling av byen.

”Del 4 Kulturminnekategorier” omfatter en presentasjon av ulike kulturminnekategorier. Fornminner, kirker og kirkegårder, institusjonsbygninger, offentlige bygninger, forretningsbygg, maritim bebyggelse, tekniske og industrielle kulturminner, forsvars- og krigsminner, minner etter samferdsel, bolig- og tettstedsbebyggelse, plasser og parker, hager og gårdsrom. Kulturlandskap presenteres med historie og noe beskrivelse av området. I vedlegg 1 presenteres sentrale begrep innen kulturminnevernet. I vedlegg 2 presenteres objektlisten som inneholder et utvalg av eksempler for hver av de kulturminnekategoriene i planen. Dette gjelder bygninger som er typiske for sin tid og stil, for en bestemt bruk, eller som inneholder/har inneholdt viktige institusjoner. Temaer som gater og veier, grensesteiner og tekniske installasjoner presenteres også. Det tilhørende illustrasjonskartet med tilhørende tegnforklaringer viser hva som er bevaringsverdig. Det er viktig å opplyse om at det finnes verneverdige områder og objekter som ikke er avmerket på kartet.⁶⁸

Opplysningene som presenteres i *Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025*, er relevant for publikum som ønsker mer kunnskap om kulturminnene og kulturarven i Stavanger. Kulturminneplanen er både retningsgivende og opplysende om faste kulturminner og kulturmiljøer. Objektlisten og illustrasjonskartet bidrar til å gjøre budskapet svært relevant for saksbehandlere og publikum som søker denne type informasjon inklusiv eiendomsmeglere. Budskapet om hvorfor kommunen ønsker å bevare vår kulturarv presenteres tydelig. Språkbruken gjør planen publikumsvennlig. Forkunnskap er unødvendig for å forstå det som blir presentert i teksten. Forklaringer og eksempler er presentert i et stort antall. Tilgjengeligheten er også god ved at kulturminneplanen er publisert på informasjonssiden og i opptrykket papirutgave som fås gratis ved henvendelse til kommunen.

5.4.3 Trehusbyen. 8000 trehus + ditt

Brosjyren *Trehusbyen. 8000 trehus + ditt* er laget spesielt for de som bor i trehusbyen. Denne informerer om nyttig kunnskap og historikk om trehusbyen. Brosjyren gir en oversikt over ulike arkitekturstiler, der hver stil presenteres i tilknytning til kort historikk og beskrivelse av arkitekturdetaljer. I midten av heftet finnes en folder som viser stilutvikling supplert med årstall, fotografi av hustypen, en enkel tegning av tak, vindu, listverk paneltyper og dør som tilhører hver sin stil. Deretter kan man lese beretninger om huseiere som bor i trehusbyen og hvordan de pusset opp sitt hus. Gode råd fra en vindusekspert presenteres, og en megler forteller om sine erfaringer. Råd om istandsetting og tilbakeføring, estetiske retningslinjer for

---

⁶⁸ Stavanger kommune, Kultur og byutvikling 2011: 106

trehusbyen, og generelle spørsmål med svar om hvordan man skal rehabilitere og regler, presenteres på siste side.

Brosjyren er relevant for de som er bosatt i trehusbyen og som ønsker råd og veiledning om bevaring av byggene. Brosjyren er publikumsvennlig og fagspråket er lagt på et forholdsvis ordinært og forståelig nivå, som ikke forutsetter tidligere erfaringer eller kunnskap på kulturminnefeltet.

5.4.4 Vestkystens byggeskikk og trehusbyen Stavanger

Heftet *Vestkystens byggeskikk og trehusbyen Stavanger* fra 2010 inneholder informasjon om hus på ”vestkysten” gjennom 4000 år der klima, ulike byggeskikker og metoder presenteres. Byggemetodene presenteres hver for seg med gode illustrasjoner til teksten. Her har man valgt å fremheve enkelte begrep i teksten med fet skrift. Begrepene beskriver områder eller bygningsmetoder. Heftet informerer om når byggmåtene ble tatt i bruk i Stavanger og på Sørvestlandet, med tilhørende illustrasjoner av bygningsmåtenes oppbygning. Gårdstun og tunformer illustreres godt, og innholdet er informativt. Sjøen, sjøbruket og dets ulike bygningstyper presenteres med historikk og bygningsmetoder. Trehusbyens historie om byens begynnelse og dens industri presenteres også godt og tydelig.

I heftet informeres det om byens utvikling og dens utvidelse gjennom opplysende historikk og gode illustrasjoner. Mot slutten i heftet illustreres utskårne tremodeller av ”vestkystens” byggeskikk, alt fra samisk kroksperrgamme til bindingsverkssjøhus fra Skagen i Stavanger. På heftets siste side presenteres en kort engelsk oppsummering av det som er beskrevet i heftet i tillegg til anbefalt litteratur.

Heftet presenterer vår kulturarv på en god, tydelig og oversiktlig metode. Teksten virker gjennomtenkt og er tilgjengelig i sin helhet på norsk og noe utvalgt stoff på engelsk. Dette gjør at svært mange kan få nytte av kunnskapen og lære om Stavangers kulturarv. Det vil likevel være nyttig å ha et minimum av forkunnskap innen kulturminnevernets faguttrykk.

5.5 Byantikvaren i Trondheim

5.5.1 Kommunens informasjonsside

Byantikvaren publiserer sin antikvariske informasjon via kommunes hjemmeside. Fra hjemmesiden velges ”Kommunen” øverst på nettsiden, og deretter ”Byutvikling”. I venstre marg presenteres utvalgte temaer hvor det velges ”Miljøenheten” og deretter ”Byantikvaren”. Byantikvarens informasjonsside publiseres med dens siste oppdateringsdato. I venstre marg presenteres informasjonssidens kapitler. Disse gir utdypende informasjon om byantikvarens

arbeid. Kapitlet *"Byantikvaren"*, sist oppdatert i 2012, presenterer byantikvaren. Byantikvarens hovedoppgaver presenteres i tre punkter, deretter en e-post adresse og lenken til byantikvarens temakart, samt en brukerveiledning. Kapitlet *"Om Byantikvaren"*, sist oppdatert i 2009, informerer mer utdypende om byantikvarens arbeid og oppgaver, hvor mange som arbeider hos byantikvaren og om Bytorget som kan formidle byantikvarens antikvariske informasjon når det gjelder spesielle regler om vern av hus eller områder. Byantikvarens oppgaver blir presentert kort og omhandler byggesaker, reguleringsplaner, kommuneplaner og ulike offentlige delplaner. Det informeres videre om rådgivning i forbindelse med vedlikehold og utbedring av eldre bygninger, Trondheims bygningshistorie, kulturminnevern og kulturvernrelatert virksomhet.

Kapitlet *"Byantikvarens temakart: Antikvarisk klassifisering av bebyggelsen"*, sist oppdatert i 2010, gir en utdypende veiledning om temakartets bruk med tegnforklaringer. Temakartet presenteres videre i påfølgende kapittel *"Informasjon om temakartet: Antikvarisk klassifisering av bebyggelsen"*, sist oppdatert i 2012, med de samme tegnforklaringene, men med mer utdypende informasjon om kategoriene A, B og C, samt F- for fredet bygning/anlegg. Forklaring og veiledende informasjon om bevaringsområde i reguleringsplan, antikvarisk informasjon om bevaringsområde i kommunedelplan og om museumsområdet på Trøndelag Folkemuseum Sverresborg, gir til sammen en oversikt over alle kategoriene og symbolene som finnes på temakartet. Til dette kapitlet hører tre underkapitler. I underkapitlet *"Tilleggsopplysninger om Byantikvarens temakart"*, sist oppdatert i 2011, gis informasjon om oppstartsmåned og år for lanseringen av temakartet. Videre gis det en oversikt over hvordan temakartet er bygd opp sammen med en kort presentasjon av klassene, oppdatering av temakart, markering av sammensatte bygninger, informasjon om et bevaringsområde i reguleringsplan og informasjon om kategori i F-bygninger. Underkapitlet *"Kriterier for klassifisering av bebyggelsen"*, sist oppdatert i 2010, gir en dypere forklaring om klassene, klassens kriterium, med fotografiillustrasjoner som eksempler.

Beskrivelsene av klassene opplyser om hvorfor man har valgt å klassifisere bebyggelsen i disse bestemte klassene. Kriteriene for å klassifisere bygg i klasse A og B presenteres med fem punkter, samt to illustrasjoner av hver klasse. Kriteriene her er at bygninger og anlegg må være sjeldne på en eller flere måter. Noen av bygningene i disse klassene kan knyttes til både nasjonale og regionale verdier. Kriteriet for klasse C presenteres med to setninger og en illustrasjon. Kriteriene omfatter blant annet bebyggelse med miljøskapende betydning i bystrøk, omegnsstrøk og bygdemiljø. Videre presenteres fem punkter om generell klassifisering. Det siste underkapitlet *"Brukerveiledning temakart"* er

et PDF-dokument som gir gode forklaringer på hvordan man bruker temakartet med tilhørende piler til et illustrert utklipp fra temakartet.

Kapittelet *"Aktuelle bestemmelser for eldre bygninger"*, sist oppdatert i 2011, gir en oversikt over lovverket byantikvaren benytter i sitt arbeid, samt relevante utdrag fra retningslinje nr. 2.4.14 til kommuneplanens arealdel 2007-2018, utdrag fra Pbl., utdrag fra byggt teknisk forskrift (TEK10) til Pbl. og et utdrag fra plandelen i Pbl. I underkapittelet *"Punkt 2.4.14 fra Kommuneplanens arealdel 2007-2018"*, sist oppdatert i 2009, presenteres flere retningslinjer til arealdelen. Kapittelet *"Tilbygg/fasadeendring"*, sist oppdatert i 2011, gir kort informasjon om hva som er søknadspliktig og hva som bør tas til vurdering før en fasadeendring. Nederst på siden informeres det om nettportalen *"Bygg og bevar"*. Kapittelet *"Vedlikehold og utbedring av eldre hus – gode råd"*, sist oppdatert i 2011, gir råd ved inngrep og vedlikehold, og henviser til relevant litteratur om veiledning og utbedring. Kapittelet om *"Kulturminneløype Kalvskinnet"*, sist oppdatert i 2012, informerer om brosjyren som ble produsert i anledning Kulturminneåret 2009. Veilederen til kulturminneløypa på Kalvskinnet kan her leses som et PDF-dokument. Lenken www.kulturminneløypa.no presenteres nederst på siden og viser til flere digitale løyper i Norge.

Kapittelet *"Trondheims skoleanlegg"*, sist oppdatert i 2008, leder til byantikvarens seks rapporter omtalende 53 skoleanlegg i Trondheim som representerer store kulturhistoriske og arkitektoniske verdier. Det første PDF-dokumentet inneholder en kort historikk om skolens utvikling i Trondheim fra 1600-tallet. De neste PDF-dokumentene inneholder et Trondheimskart der skolen er markert, et situasjonskart over skolens nærmiljø og utvalgte opplysninger om skoleanlegget. En tabell viser oversikt over de enkelte skolebygningene. Det er også foretatt en verdiklassifisering av skoleanleggene. Klasse A omhandler kulturminner av nasjonal verdi (fredningsverdi), klasse B omfatter kulturminner av regional verdi (særlig høy antikvarisk verdi), klasse C om kulturminner av lokal verdi (antikvarisk verdi og/eller historisk miljøverdi) og klasse D om nyere tids kulturminner (med særlig vekt på arkitektonisk verdi). Siste PDF-dokument er en oversikt over litteratur og skolene i Trondheim. I kapitlet *"Gamle kart ca. 1695-1909"*, sist oppdatert i 2008, presenteres seks gamle trondheimskart som kan kjøpes samlet for 600 kr hos byantikvaren. Trondheimskartet *"Udatert kart over byen og omegn"* er tegnet ca.1695, *"Situasjons Cart over Trondheims Bye og Fæstninger"* av J.F.Eckleff datert ca.1760, *"Kart over Trondhjem Geomatrisk opmaalt i 1830, af B.A.Blom, Capitaine"* fra 1830, *"Kart over Trondhjem 1868"* av Adelsten Knudsens forlag i Christiania fra 1868, *"Oversigtskart over Trondhjem"* fra 1904 og *"Kart over Trondhjem med byggebelter"* fra Trondheims stadskonduktørkontor datert 1909. Hvert

underkapittel tar for seg et kartutsnitt og opplyser om størrelse. Kapitlet ”*Gamle fotografier - lenker*”, sist oppdatert i 2011, viser til nettsteder som publiserer gamle fotografier av Trondheim.

Kapitlet ”*Kontakt oss*”, sist oppdatert i 2010, viser til e-postadresser og telefonnummer til alle som arbeider hos byantikvaren. Telefonnummeret til Bytorget og byantikvarens postadresse oppgis også. Kapitlet ”*Tilskudd til kulturminnevern*”, sist oppdatert i 2011, presenterer ulike aktører som har tilskuddordninger. Det siste kapitlet ”*Lenker*”, sist oppdatert i 2011, gir en fullstendig oversikt over lenker som er Trondheims-, Norges- og Europa-relevante i forhold til kulturminnevernet, kulturarv og kulturminner.

Mengden av informasjon som Byantikvaren i Trondheim har publisert, er betydelig. Dette er relevant antikvarisk informasjon. Byantikvarens utdypende informasjon om temakartet er godt fremstilt og forklart. Tegnforklaringene er lett forståelig, og det gis gode eksempler og illustrasjoner som beskriver byantikvarens arbeid. Lenkene som henviser til videre lesing, er nyttige for publikum. Lenkene og litteraturlisten som henviser til reparasjon, gamle trehus og vedlikehold er relevant for de som har planer om å pusse opp sin eldre bolig. Generelt er informasjonssiden relevant for saksbehandlere i kommunen, eiendomsmeglere, eiere av bebyggelse med antikvarisk verdi og spesielt interesserte. Dersom man ønsker utdypende informasjon om sin egen bebyggelse eller om Trondheims skoleanlegg, er byantikvarens informasjonsside veiledende og informativ. Det aktuelle lovverket og bestemmelsene er elementer som gjør byantikvarens publiseringspraksis god, fordi dette er nyttig informasjon for alle eiere av eldre bebyggelse. Selv om det ikke gis utdypende råd og veiledning om oppussing og vedlikehold, oppfordres det til å ta kontakt med byantikvaren dersom man ønsker gode råd.

Byantikvarens antikvariske informasjon er fullstendig forklart med supplerende illustrasjoner. Den tilgjengelige informasjonen på internett er skrevet på norsk. Det kan være en fordel å ha noe forkunnskap innen kulturminnevernets fagspråk. Dersom publikum ikke forstår ord og uttrykk i tilknytning til fagspråket, vil dette svekke forståelsen av informasjonen, men for en som har noe erfaring med fagspråket, vil teksten være god, tydelig og forståelig. Generelt er informasjonen publikumsvennlig ved at det oppgis mye nyttig og relevant informasjon på en oversiktlig måte. Man får godt innsyn i byantikvarens arbeid og hvordan bebyggelsen i Trondheim kommune er klassifisert og registrert.

5.5.2 Byantikvarens temakart: ”Antikvarisk klassifisering av bebyggelse”

Kommunes kartløsning benyttes av byantikvaren for å informere om bebyggelse av antikvarisk verdi innen kommunen. Kapittelet om ”Byantikvarens temakart: ”Antikvarisk klassifisering av bebyggelse” gir en god veiledning om hvordan temakartet kan brukes. Lenken til kommunens kartløsning er presentert i dette kapittelet. For å komme til temakartet velges karttype ”Antikvarisk klassifisering av bebyggelse”. Aktsomhetskartet viser de antikvariske klassifiseringene, det juridiske vernet fra reguleringsplaner og fredninger. Klassene visualiseres i ulike farger som tydeliggjør informasjonen.

Kartet kan zoomes ”inn og ut” ved hjelp av ikonene på verktøylinjen øverst på siden. Beste visning er i målestokk 1: 10 000. Verktøylinjen til venstre kan benyttes til å søke etter adresse, stedsnavn, eiendom og koordinat. Ved å ta i bruk ”i”-knappen øverst på verktøylinjen, kan man velge en bygning på kartet og finne utdypende informasjon om bygningen som presenteres i panelet til venstre under ”i” for informasjon. Dette er informasjon som varierer fra bygning til bygning. Her kan man blant annet finne informasjon om byggets bevaringsområde med dets planidentifikasjon, vertikalnivå, reguleringsformål, reguleringsplanen og derunder planidentifikasjon, vertikalnivå, plantype, planstatus, plannavn, ikrafttredelsesdato, planbestemmelse, lovreferanse samt utfyllende informasjon som fremvises i Planarkiv (en oversikt over arealplaninformasjon med sakshistorikk, dokumenter, detaljer og relaterte planer) og SakArkiv.

Videre presenteres informasjon om kulturmiljø, med tilhørende informasjon som bygningsnummer, bygningstype, bygningsstatus, matrikkel-id, kulturminne (info) og opprinnelse. Gateadressen med grunnkrets, kirkekrets, skolekrets og valgkrets presenteres avslutningsvis.

Fra ”Utvalg” i kartløsningen kan man velge hvilke kartlag som ønskes synlig. Et eksempel er å benytte kartlaget som viser revet eller brent bygning med antikvarisk verdi. Neste verktøy på panelet, på venstre side, viser tegnforklaringer som er benyttet i kartet. Videre kan man velge å få et oversiktskart og navigasjon til den eiendommen man har søkt.

Denne kartløsningen er publikumsvennlig og informativ. Dette er en god metode for å synliggjøre antikvarisk informasjon. Kartet er brukervennlig og enkelt å ta i bruk på grunn av gode og veiledende henvisninger. For å ta i bruk denne funksjonen kreves ferdigheter i bruk av PC og internett.

Kap. 6 Brukerundersøkelsen

6.1 Innledning

Brukerundersøkelsen er basert på ni eiendomsmeglers oppfatning av byantikvarens antikvariske informasjons- og publiseringsmetoder i de utvalgte kommunene. Mange eiendomsmeglere får informasjon av kommunen og byantikvaren gjennom ”Meglerpakken” som er en portal for formidling av eiendomsinformasjon. Systemet håndterer kundens behov ved bestilling av eiendomsinformasjon, kart og plandata. Her kan man søke etter informasjon, bestille dokumenter hos ulike leverandører, som for eksempel kommuner, borettslag, e-verk, Statens kartverk m.fl.⁶⁹

6.2 Svarresultatene fra brukerundersøkelsen

Ved *EiendomsMegler1 i Bergen* var Megler A kjent med Bergen kommunes informasjonsside om byantikvaren. Han hadde vært i kontakt med byantikvaren via telefon, e-post og internett vedrørende enkelte spesielle eiendommer. Han hadde vært i et svært nyttig møte med byantikvaren angående en gjennomgang av en bolig på Klosteret. Det tas nærmest daglig kontakt med byantikvaren. Dette omfatter saker der man selger eldre eiendommer hvor man forsøker å avdekke eiendommens vernestatus. Byantikvarens opplysninger meddeles potensielle kjøpere i salgsprospektet. Megler A uttrykker at mye spennende informasjon er tilgjengelig hos byantikvaren, men tilgjengeligheten er for lite kjent. Megler A la frem et konstruktivt forslag for å fremme informasjonen tydeligere gjennom ”Meglerpakken”.

Ved *Krogsveen i Bergen* var Megler B interessert i å gjøre seg kjent med bevaringsverdig bebyggelse i Bergen kommune dersom byantikvaren har anledning til et møte/kurs med dem. Utover dette var Megler B ikke kjent med byantikvarens informasjonsside og har kun benyttet seg av byantikvarens informasjon via ”Meglerpakken”. Informasjonen som gis av byantikvaren, tas til etterretning og videreformidles til interessenter og kjøpere. Generelt mente Megler B at ”Meglerpakken” inneholdt for lite opplysninger fra kommunens side.

Ved *DNB Eiendom i Kristiansand* var Megler C spesielt interessert i å gjøre seg kjent med bevaringsverdig bebyggelse i kommunen. Han var ukjent med byantikvarens informasjonsside og kulturminnevernplanen. Megler C hadde vært i kontakt med byantikvaren i forbindelse med eldre eiendommer som han var usikker på om hadde et

---

⁶⁹ Meglerpakken, ”Meglerpakken.no – et internettbasert informasjonstorg”

spesialvern. Det var i slike tilfeller at Megler C benyttet seg av byantikvarens opplysninger i sitt daglige arbeid, for å kunne innhente relevant informasjon.

Ved *EiendomsMegler1 i Kristiansand* var Megler D interessert i å gjøre seg kjent med bevaringsverdig bebyggelse i Kristiansand, men var ”neppe *spesielt* interessert”. Han var ukjent med at det fantes antikvarisk informasjon om bevaringsverdig bebyggelse på kommunens hjemmeside. Megler D benyttet seg lite av byantikvarens opplysninger og hadde aldri vært i kontakt med byantikvaren, men som profesjonell eiendomsmegler opplyste Megler D at det er viktig å vite hvor man finner slik informasjon.

Ved *DNB Eiendom i Stavanger* var Megler E generelt interessert i vernepolitikk og benyttet seg av kommunens skjema som opplyser om vernet trehusbebyggelse. Skjemaet er generelt og opplyser begrenset om hvilke områder og bygninger som vernet omfatter, hevder han. Megler E var ukjent med byantikvarens tilgjengelige informasjon. Han benyttet GeoData for å finne eiendommens matrikkel. Han var dog ikke fornøyd med responstiden (inntil 3 uker) på sine henvendelser. Megler E uttrykte at informasjonen fra byantikvaren er begrenset og lite formålsrettet. Megler F var ikke interessert i å gjøre seg kjent med bevaringsverdig bebyggelse i Stavanger kommune. Informasjonen fra kommunen mente Megler F var for generell for hans bruk. Megler F hadde ikke kjennskap til byantikvarens informasjon om bevaringsverdig bebyggelse og hadde aldri vært i kontakt, eller benyttet seg av, byantikvarens tjenester og kunnskap i sitt arbeid.

Ved *Krogsveen i Stavanger* var Megler G interessert i bevaringsverdig bebyggelse, men ikke utover *behovet* i sitt arbeid. Megler G var ukjent med byantikvarens informasjonsside på kommunens hjemmeside, men benyttet kommunens opplysninger dersom en eiendom i et bevaringsområde skal omsettes. Kommunen gir fyldig informasjon om reguleringstatus for eiendommer, områder rundt og eventuelt bevaringsstatus, uttrykte han. Megler H var svært interessert i bevaringsverdig bebyggelse, både personlig og som eiendomsmegler. Kommunens og byantikvarens informasjon om bolig, bygg og eiendom benyttet Megler H. Han mente dette ga nødvendig informasjon. Megler H hadde nettopp solgt et hus i den eldre verneverdige trehusbebyggelsen i Stavanger og benyttet informasjon fra kommunen etter bestilling av opplysningene.

Ved *EiendomsMegler1 i Trondheim* var Megler I spesielt interessert i å gjøre seg kjent med hva som var bevaringsverdig bebyggelse i Trondheim kommune, og mente dette var svært viktig. Informasjonen var spesielt viktig for eiendomsmeglere som for det meste selger boliger i midtbyen. Der er det flere boliger med antikvarisk verdi. Megler I benyttet ofte byantikvarens informasjonsside på kommunens hjemmeside. Han hadde ved flere anledninger

vært i kontakt med byantikvar Gunnar Houen for å høre hans mening. For Megler I varierte bruken av opplysningene fra byantikvaren. Alle eldre boliger som EiendomsMegler1 selger blir sjekket ut på kartløsningen til Trondheim kommune. Megler I mente at nytten av byantikvarens tilgjengelige informasjon så langt har vært meget god.

6.3 En sammenfatning av undersøkelsen

Brukerundersøkelsen i Bergen gav tilbakemelding om at den publiserte informasjonen er spennende, men for lite kjent. Dette er noe byantikvaren bør ta til etterretning.

Tilbakemeldingene på *brugerundersøkelsene i Kristiansand* viste at det også her er lite kjennskap til byantikvarens antikvariske informasjon og at den er vanskelig å finne.

Byantikvaren bør derfor tydeliggjøre sitt eget arbeid på informasjonssiden og spesielt tydeliggjøre kulturminneplanens innhold og tilgjengelighet. *Brukerundersøkelsen i Stavanger* gav blandende tilbakemeldinger. Enkelte meglere hadde ingen kjennskap til byantikvarens antikvariske informasjon. Noen meglere vurderte kommunens skjema (om verving av trehusbebyggelsen) som lite formålsrettet, for generelt og med lite opplysninger om hvilke områder og bygninger som hadde et vern og var bevaringsverdig. Andre meglere mente informasjonen de mottokk var fyldig og nødvendig. Ved *brugerundersøkelsen i Trondheim* besvarte kun 1 av 6 eiendomsmeglere min henvendelse. Av den grunn blir det noe vanskelig å få en oversikt over hva denne målgruppen mener. Megler I som besvarte brukerundersøkelsen var fornøyd med den antikvariske informasjonen og benyttet denne ofte. Dette er selvsagt en meget god tilbakemelding for Byantikvaren.

Det er en generell oppfatning at det er variabelt bruk av byantikvarens antikvariske informasjon hos eiendomsmeglere. Enkelte er ikke kjent med byantikvarens antikvariske informasjon, mens andre benytter informasjonen i stor grad. Noen har ikke vært i kontakt med byantikvaren. Dette kan skyldes at meglere ikke selger boliger som byantikvaren hevder er av antikvarisk verdi. Generelt er de fleste eiendomsmeglere interessert i byantikvarens antikvariske informasjonen ettersom eiendomsmeglere skal informere om alle forhold som kan ha betydning for salget. Det er i den sammenheng at eiendomsmeglere ønsker at den antikvariske informasjonen bør fremkomme tydeligere gjennom blant annet "Meglerpakken" som bestilles hos kommunen.

En oppsummering av brukerundersøkelsen viser at byantikvarene bør reklamere for og tydeliggjøre bedre den antikvariske informasjonen til relevante målgrupper.

Kap. 7 En sammenliknende drøfting

7.1 Egenskapene ved budskapet

De utvalgte byantikvarene har alle benyttet seg av kommunens hjemmeside for å informere om sitt arbeid, men i ulik design. *Byantikvaren i Trondheim* sin ”hovedsides” design synes ved første øyekast å skille seg ut som den mest informative og strukturerte for publikum. Dog er også de andre byantikvarenes informasjonssider lett tilgjengelige og orienterer godt om hovedoppgaver og mål i kommunen. Bruk av internett er en velegnet metode for å opprette kommunikasjon med bredere målgrupper. Allikevel kan det være noe negativt dersom informasjonen kun er publisert via internett fordi ikke alle interesserte har tilgang til, eller kunnskap om internett.

Byantikvaren i Bergens metoder med å opprette kommunikasjon via Facebook og publisere filmer via YouTube er strategisk nyttig. Den antikvariske informasjonen vil dermed nå stadig flere målgrupper ettersom mediene fenger flere aldersgrupper. Filmers kombinasjon av bilde og lyd gjør at informasjonen oppfattes raskere, og mottakeren slipper å tilegne seg informasjonen i tekstform. *Byantikvaren i Kristiansand* sin publiseringsmetode via kommunens hjemmeside under informasjonen om ”*Kulturminnevern*” virker også som en god strategi. Presentasjonen av kulturminnevernets utfordringer og bakgrunn for kulturarvens viktighet belyser byantikvarens arbeid godt. Innholdet er godt strategisk plassert ved at publikum kan få en dypere forståelse av byantikvarens arbeid. Det som er uheldig, er at deres virksomhet og arbeid innen kommunen kommer noe i skyggen av temaet ”*Kulturminnevern*”. *Byantikvaren i Stavangers* bruk av ulike publiseringsmetoder via kommunens hjemmeside, brosjyrer, hefter og kulturminneplaner er med på å spre antikvarisk informasjon til stadig flere. De har presentert sitt arbeid strategisk ved å publisere ordforklaringer for fagbegrep, og har også lyktes i å presentere tydelig hvorfor man ønsker å bevare kulturarven.

Byantikvaren i Trondheim informerer kun via kommunens informasjonsside. Det å benytte kommunens digitale kartløsning for å publisere hvilken bebyggelse som er antikvarisk klassifisert og registrert, via en egen karttype, er meget nyttig. Metoden som benyttes for å publisere registeret, gir en klar og tydelig oversikt over hver enkelt bygning i kommune som er klassifisert, registrert og fredet. Kartets tilleggsopplysninger om bestemmelser og vedtak gjør kartløsningen informativ og informasjonsrik på en oversiktlig måte. Kartløsningen er lettfattelig og meget publikumsvennlig med sine forklaringer.

Det er mange likheter vedrørende innholdet i byantikvarenes publikasjoner. Byantikvarene presenterer sitt arbeid og sine hovedmål i sine publikasjoner godt. Tilhørende

publisert informasjon varierer etter hva byantikvaren selv vurderer som viktig informasjon for publikum. Innholdet er generelt lærerikt, godt presentert og informativt for publikum. Alle byantikvarene presenterer gode eksempler og forklaringer vedrørende den antikvariske informasjonen. Dette bidrar til å gjøre informasjonen forståelig. Den største ulikheten mellom byantikvarene er mengden av ulik antikvarisk informasjon som publiseres og hvordan dette presenteres. Eksempel på dette er at informasjonssiden til *Byantikvaren i Kristiansand* skiller seg ut ved at mengden av informasjonen er noe begrenset. *Byantikvaren i Stavanger* informerer fyldigere og gir mer informasjon om kulturminnevernet og estetiske retningslinjer.

Byantikvarene har også klare ulikheter vedrørende oversikt over bebyggelse av antikvarisk verdi. *Byantikvaren i Bergens* kulturminnegrunnlag belyser nærmere et områdes kulturhistoriske perspektiv og sårbarhet. Dette danner en viss oversikt over hvilke områder som byantikvaren betegner som bevaringsverdig, supplert med en dypere forståelse av et bestemt område og dets historie. Valget begrunnes med at verneverdien av en bebyggelse er dynamisk. *Byantikvaren i Stavanger* har kun fremlagt et utvalg av eksempler for hver av de kulturminnekategoriene som presenteres i kulturminneplanen. *Byantikvarene i Kristiansand* og *Trondheim* har derimot registrert og klassifisert bebyggelse som er av antikvarisk verdi. *Kristiansand* benytter en tallkategorisering, mens *Trondheim* benytter bokstavkategorisering. Begge byantikvar-funksjonene har publisert sin liste på kommunens hjemmeside, men under ulike informasjonslenker. *Kristiansands* liste er presentert via kulturminnevernplanen som er publisert under temaet ”*Utarbeidelse av detaljregulering*”, mens *Trondheims* liste er presentert via byantikvarens informasjonsside. Den største ulikheten er at *Trondheim* har benyttet seg av kommunens digitale kartløsning for å gi en overordnet oversikt over hva som er klassifisert og registrert og gir mer utdypende informasjon om eiendommen.

7.2 Egenskapene hos aktørene

Det er flere likhetstrekk med hensyn til språkdrakten som byantikvarene benytter seg av som er tilknyttet kulturminnevernets fagspråk. Generelt er det tatt i bruk godt språk som gjør budskapet publikumsvennlig. Hvordan informasjonen blir forstått og mottatt er delvis avhengig av mottakernes kunnskap og tidligere erfaringer med kulturminner og kulturminneforvaltningen. Begrepsforklaringene/ordlisten som *Byantikvaren i Stavanger* benytter er svært nyttig for publikum som ikke har forkunnskap om kulturminnevernets fagspråk. *Byantikvarene i Bergen, Kristiansand og Trondheim* har ikke benyttet seg av slike ordlister på sine informasjonssider. Av den grunn vil publikum som ikke har kjennskap til kulturminnevernets fagspråk, oppleve at noe av informasjonen vil være vanskelig å forstå.

7.3 Organisatorisk presentasjon (egenskaper)

Byantikvarenes informasjonsside på kommunens hjemmeside er presentert under den avdeling de tilhører. *Byantikvaren i Bergen* er presentert under byrådsavdelingen for byutvikling, klima og miljø. *Byantikvaren i Kristiansand* er presentert under by- og samfunnsenheten og ”natur og miljø”. *Byantikvaren i Stavanger* er presentert under kultur og byutvikling. *Byantikvaren i Trondheim* er presentert under byutvikling og miljøenheten.

Grunnet de kommunale hjemmesidenes ulike design vil det by på utfordringer å plassere byantikvarens informasjonsside identisk. De er også organisatorisk plassert ulikt under enheter/områder. Dog kan man tilstrebe å synliggjøre byantikvarens inngangsportal slik at det blir en tilnærmet identisk plassering og ”layout”. Byantikvarenes hovedtemaer kan med fordel plasseres i tilnærmet identisk, hierarkisk rekkefølge.

Byantikvarene arbeider i sine kommuner som antikvariske faginstanser og gir uttalelser til saker som omhandler verneverdig bebyggelse. En annen oppgave er å være rådgiver og veileder internt i kommunen og overfor publikum. Den største ulikheten er hvordan byantikvarene har valgt å utarbeide en oversikt over bebyggelse som er av antikvarisk verdi.

7.4 Kontekstfaktorene

Byantikvarene presenterer lovverket i sin publiserte informasjon på ulike måter. *Byantikvaren i Bergen* henviser til utvalgte paragrafer i lovverket de benytter seg av ved presentasjonen av byantikvarens rolle i plansaker og byggesaker. Relevant lovverk henvises det også til gjennom kulturminnegrunnlagene. *Byantikvaren i Kristiansand* har ingen henvisninger til lovverket på sin informasjonsside. Derimot inneholder kulturminnevernplanen av 1990 en presentasjon av lovverket og relevante paragrafer. *Byantikvaren i Stavanger* har henvisning til lovverket og relevante paragrafer i sin ordliste på kommunens informasjonsside og i *Kommunedelplanen for kulturminner 2010-2025*. *Byantikvaren i Trondheim* skiller seg ut ved å presentere aktuelle bestemmelser for eldre bygninger som et eget tema på byantikvarens informasjonsside. Her kommer lovverket tydeligere frem og er lett tilgjengelig.

Byantikvaren i Bergen og Stavanger informerer om byens og kommunens historikk i sine publikasjoner. Noe historikk presenteres også via Kristiansands kulturminnevernplan av 1990. *Byantikvaren i Trondheim* presenterer ikke byens og kommunens historikk på sin informasjonsside, men publiserer kart fra ulike tidsperioder som viser utviklingen av byen, og PDF-dokumenter som gir en kort historikk tilknyttet skoleanleggene.

Byantikvarene publiserer sin antikvariske informasjon kun på norsk, med delvis Stavanger som unntak. *Byantikvaren i Stavangers* publikasjon om *Vestkystens byggeskikk og trehusbyens Stavanger* har et kort engelskspråklig sammendrag bakerst i heftet. På denne måten vil informasjonen spres til flere aktuelle målgrupper. Ettersom alle de utvalgte kommunene består av flerspråklige innbyggere (i tillegg til turister) er det viktig at vi har forståelse for at ikke alle behersker norsk like godt. Byantikvarene bør ta hensyn til at disse kan bo i områder og bebyggelser av antikvarisk verdi. Det vil derfor kunne være nyttig at utvalgte deler av byantikvarenes antikvariske informasjon publiseres på engelsk.

7.5 Forbedringspotensial

Byantikvaren i Bergen trekker inn relevante paragrafer fra Pbl. inn i teksten på sin informasjonsside. Paragrafene er fra hentet fra Pbl. 1985 og bør snarest oppdateres mot gjeldende Pbl., slik at informasjonen blir riktig.

Byantikvaren i Kristiansand kan med fordel publisere mer antikvarisk informasjon på sin informasjonsside. Kulturminnevernplanen bør presenteres tydeligere på byantikvarens informasjonsside, inneholdende hvordan planen benyttes av byantikvaren, samt en enkel beskrivelse om planens hensikt. Informasjonssiden bør inneholde kontaktinformasjon og opplysninger om hvem som er Byantikvar i Kristiansand. Kulturminnevernplanen antas å skulle vært lenket til publiseringssiden, men er ute av funksjon grunnet (muligens) teknisk feil. Ettersom lenken ikke fungerer, er det vanskelig å finne planen under temaet ”*Utarbeidelse av detaljregulering*” på kommunens hjemmeside. Det opplyses ikke om papirutgaven som kan studeres ved kommunens servicebutikk. Dette bør presiseres slik at planen er kjent for publikum.

Byantikvaren i Stavangers informasjonsside er noe ustrukturert i og med at ikke alle tilgjengelige informasjonssider er listet opp i venstre marg. Dermed blir det noe tilfeldig om man finner frem til alle byantikvarens informasjonssider. Det er derfor nødvendig å utforske alle lenkene som er presentert i teksten og nederst på siden. Byantikvarens informasjonssider kunne med fordel presenteres tydeligere under byantikvarens ”*hovedsiden*”. Dermed kunne informasjonen samordnes og gjøres lettere tilgjengelig.

Byantikvaren i Trondheim benytter mange faguttrykk fra kulturminnevernets vokabular. Dette kan skape noe usikkerhet ved enkelte ord og uttrykk hos et ikke-faglig publikum. Byantikvaren kan med fordel publisere en liste med ord- og uttrykksforklaringer, slik at informasjonen blir mer tydelig for publikum med begrenset kjennskap til faguttrykkene.

7.6 Elementer av spesiell overføringsverdi

Det som er av spesiell overføringsverdi fra *Byantikvaren i Bergen* er muligheten til å benytte seg av flere ulike kommunikasjonsmedier (Facebook og YouTube-videofilmer) for å nå frem til et større publikum. Filmene på YouTube gjør at publikum må benytte et større spekter av egenskaper noe som gir mer effektiv læring (se side 12). Et annet eksempel er presentasjonen av byantikvarenes rolle i plan- og byggesaker som beskriver en ”enkel” fremgangsmåte. Dette er elementer som med fordel kunne vektlegges hos flere byantikvarer.

Ved *Byantikvaren i Kristiansand* presenteres kulturminnevernet tidlig. Dette gir forståelse av byantikvarens arbeid og god kommunikasjon utad. Dette har en overføringsverdi. De andre byantikvarene presenterer kulturminnevernet, men ikke i like stort omfang.

Byantikvaren i Stavanger har viktig informasjon som de andre kan dra nytte av. Begreps- og uttrykkforklaringene er med på å skape en dypere forståelse for kulturminnevernet, noe som er nødvendig for å synliggjøre behovet for bevaring. *Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025* gir god informasjon om hvordan man publiserer antikvarisk informasjon på en publikumsvennlig måte og om hvordan skape god kommunikasjon mellom kulturminnevernet og publikum. Informasjon om rehabilitering og restaurering i kulturminneplanen har høy overføringsverdi. Byantikvarens kulturminneplan og veileder for trehusbyen er nyttige og kunnskapsrike informasjonskilder for mange målgrupper. Kulturminneplanen presenterer en gjennomgang av de vanligste byggestilene i trehusbyen med tilhørende historikk. En lignende gjennomgang presenteres via Kristiansands kulturminnevernplan og kulturminnegrunnlagene til *Byantikvaren i Bergen* som omfatter bestemte områder. Dette er noe *Byantikvaren i Trondheim* kan vurdere om har overføringsverdi. Ved å presentere historikk med tilhørende stilguide oppnår man større kunnskap om bestemte områder, som gir dypere forståelse for byantikvarens argumentasjon.

Byantikvaren i Trondheims presentasjon av relevant lovverk og reglement er viktig og svært nyttig for publikum. Byantikvarens bruk av kommunens kartløsning supplert med egenutviklet karttype er en metode som bidrar til ekstra tydelig oversikt og tilgjengeliggjør nyttig informasjonen for mange ulike målgrupper. Andre elementer som er av overføringsverdi, er byantikvarens tydelige og klare presentasjon av aktuelle bestemmelser for eldre bebyggelse. Presentasjonen av ulike tilskuddsordninger fra ulike aktører og presentasjonen av relevante lenker som er tilknyttet kulturminneforvaltning lokalt, nasjonalt og internasjonalt, er noe de andre byantikvarene kan trekke nytte av.

Sist, men ikke minst, vil jeg påpeke at en byantikvars informasjonsside er det ”digitale publikums” første møte med byantikvaren. Dette skal være opplysende og lettfattelig.

Kap. 8 Forslag til en mulig felles standardisering

8.1 Benyttelse av kommunikasjonsmedier

Dersom man skal komme med forslag til hvordan formidlingen av den antikvariske informasjonen kan standardiseres, er det viktig med en innsikt i hvorfor man bør publisere antikvarisk informasjon og hvem som er målgruppene.

Når byantikvaren skal publisere sin antikvariske informasjonen, bør han følge Krag Jacobsens råd (se side 9). Punktene som bør benyttes som en mal innbefatter: å ta utgangspunkt i *hvorfor* den antikvariske informasjonen publiseres, *hvem* målgruppene er, *hvilket* medium (eventuelt nye) som er mest egnet for optimal publikumsrettet informasjon, *hvilken* type informasjon det er viktigst å fokusere på, *hvilke* mottaksgrupper som har høyest prioritet og *hvilket* detaljeringsnivå informasjonen bør ligge på. Dette er veiledende anbefalinger som har til hensikt å bidra til et godt sluttresultat.

Når man skal avgjøre hvilket medium som skal benyttes til formålet, er det avgjørende å fokusere på hvilke fortrinn de ulike mediene tilbyr. Internett benyttes til å spre verdensomspennende informasjon og er kontaktskapende for et stort publikum. Kommunens hjemmeside spiller en sentral rolle når den presenterer byantikvarens arbeid innen kommunen, ettersom dette er et naturlig sted å starte et søk ut fra. Andre medium som er tilgjengelige er Facebook, Twitter og blogger. Bergen kommune (262 følger pr.09.05.2012 denne mikroblogg), Stavanger kommune (417 følger pr. 09.05.2012 denne mikroblogg) og Trondheim kommune (2 821 følger pr.09.05.2012 denne mikroblogg) har allerede opprettet egne brukerkontoer på Twitter. Til tross for dette kunne byantikvarene med fordel hatt egne Twitter-kontoer. Disse mediene fanger den yngre generasjon, noe som er viktig ved at det er de unge som representerer fremtidens brukere. Man bør vurdere å satse sterkt og målrettet overfor denne gruppen brukere. Gevinsten ved bruk av disse mediene er at man gir et potensielt publikum en lavere terskel for å ta kontakt og stille spørsmål. Byantikvarene vil i tillegg kunne få en oversikt over interessen for kulturminnevernet, samt prioriterte treff/søk.

Papirmateriell er viktig å ha, men ressurskrevende å produsere og redigere. En alternativ metode er å utforme en kulturminneplan som en del av en kommuneplan. Kulturminneplaner blir ofte produsert i papirversjon og i tillegg publisert på kommunens hjemmeside. Ved at planen trykkes opp, gjøres den bedre tilgjengelig for publikum som ikke har kunnskap eller mulighet til å benytte internett. Kulturminneplanene gir publikum ytterligere kunnskap om kulturminner gjennom informasjon, og planen vil være et brukervennlig hjelpemiddel for kommuneforvaltningen og grunneiere. Allikevel må materiell

som publiseres forenkles slik at de som leser publikasjonene forstår innholdet. Det er også viktig at kulturminneplanen er rettet mot politikere. Derfor er det viktig å utforme kulturminneplanene så interessante, informative og engasjerende som mulig til fordel for vern og bevaring. Å produsere brosjyrer er en alternativ metode for å spre antikvarisk kunnskap. Da blir informasjonen mer kortfattet og fokuserer nærmere på et tema, eksempelvis kulturminner innen kommunen eller et område, veiledning vedrørende bevaring og istandsetting og kommunens eller byens historie.

Det å innhente kunnskap visuelt, gjennom videofilmer, er ingen "ny" metode. Dokumentarfilmer eller reportasjer har tidligere tilført verdifull kunnskap om arkitekturstiler, veiledende råd om istandsetting av eldre bebyggelse og historierepresentasjoner. Selv om dette er tilgjengelig, kan det være vanskelig å finne disse TV-programmene. Derfor er det positivt om byantikvaren publiserer egne, korte, videofilmer som lett tilgjengelig for publikum. Publikum mottar derved informasjon umiddelbart ved å benytte hørsels- og synssansene. Dermed aktiviseres både høyre og venstre hjernehalvdel. Samtidig får man et nært forhold til sin egen by og kommune via video på en engasjerende måte. Til tross for at videoproduksjon er ressurskrevende, vil gevinsten av innsatsen kunne forsvare ressursbruken.

Dagens dataverktøy åpner for mange ulike metoder for publisering. Geografiske Informasjonssystemer (GIS-verktøy) benyttes til innsamling, bearbeiding, lagring og presentasjon av måledata. Ved bruk av applikasjoner tilknyttet databaser kan man blant annet enkelt foreta endringer. Allikevel er det en omstendelig prosess å opprette en database som optimalt danner grunnlaget for å presentere det ønskelige resultat. Begrensede ressurser hindrer ofte slikt arbeid. Dersom byantikvaren allerede har valgt å registrere og klassifisere bebyggelse av antikvarisk verdi, vil det være nyttig å opprette en database, alternativt ta i bruk kommunens kartgrunnlag. Om man fokuserer på registrering og klassifisering innen et område, oppnås en bedret oversikt ved at man produserer ulike karttyper med unik, egnet, informasjon.

Det er viktig at byantikvaren er godt kjent i sin kommune og tilgjengelig for publikum for råd og veiledning. Byantikvarene bør markedsføre seg i større grad som tilgjengelig tjenesteyter. Opptreden i media vil kunne styrke dette. Mer kunnskap til publikum gir bedre kommunikasjon, som igjen bidrar til ytterligere positivt verne- og bevaringsarbeid. Mulighet for å gjennomføre dette er avhengig av ressurser og kapasitet.

8.2 Innholdsfokusering

Etter å ha valgt medium for presentasjon selekteres innholdet som skal publiseres. En forutsetning er å gi en utdypende forklaring om byantikvarens arbeid og prioriteringer innen kommunen. Forklaring av betegnelsen ”antikvarisk verdi” (eller ”bevaringsverdig/verneverdig”) bør informeres tidlig i presentasjonen om byantikvaren og i et lettfattelig språkbruk. Det er et stort antall publikum som ikke forstår disse begrepene.

En presentasjon som omhandler saksgang der byantikvaren er delaktig part kan med fordel synliggjøres sentralt i opplysningsarbeidet. Ved å oppgi kontaktinformasjon stiller man seg åpen for at publikum kan ta kontakt. Utgangspunktet for god kommunikasjon vil i første omgang være å presentere, og forklare, hva et kulturminne er, supplert med det offentlig kulturminnevernets organisering. Dette bør opplyses kortfattet og henviser til eventuell videre lesing. Henvisning til relevant litteratur og nettsider om råd og veiledning vedrørende vedlikehold og utbedring av eldre bebyggelse, vil i tillegg være nyttig for publikum. Når en bevaringsverdig bebyggelse skal istandsettes, vil det være avgjørende for eieren bli gjort oppmerksom på muligheter til å motta stønad og tilskuddmidler. Presenter dette kort, med henvisning til kontaktinformasjon.

Et kart synes å gi svært god forståelse og opplevelse av sammenhengen mellom premissene i det fysiske landskapet og de historiske lokaliseringene av virksomheter. Kartet formidler et ønsket budskap og oversikt mye tydeligere enn en sekvensiell liste.⁷⁰ Å ha en overordnet oversikt over bebyggelse i kommunen som er av antikvarisk verdi, synes å være svært viktig for en byantikvar. Hvordan man velger å katalogisere og publisere denne oversikten er i vesentlig grad opp til hver funksjon, men bør samordnes etter en viss mal for alle. Det er vanskelig å benytte en identisk publiseringsmal ved alle funksjonene på grunn av deres særegenheter, bevilgninger og lokale forhold.

Ved publisering av antikvarisk informasjon bør det tas utgangspunkt i at ikke alle forstår kulturminnevernets fagspråk. Dermed vil det være nyttig om kulturminnevernets faglige begrep og uttrykk forklares. Dette kan innbefatte/inkludere de aktuelle lovbestemmelser og paragrafer som er nyttige for eiere av eldre bebyggelse. Presentasjon av lovverket bør suppleres med enkle eksempler eller forklaringer. Har byantikvaren valgt å registrere og klassifisere eldre bebyggelse i kommunen, bør dette forklares lettfattelig. Presenter informasjon om bakgrunnen for registreringen og klassifiseringen av bebyggelsen, utvalgte kriterier, samt ulike klasser og hva de representerer.

---

⁷⁰ Oslo kommune, Byantikvaren, ”Aktuelt, Byantikvarens Gul liste”

Arkitekturstilarter interesserer mange målgrupper. En lettfattelig oversikt over stilartene er positivt og kunnskapsnivende. Ønsker man ikke å presentere dette selv, kan alternativet være å henvise til litterære kilder.

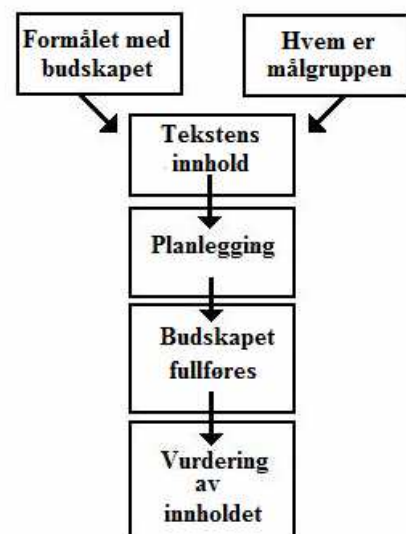
Et engasjerende, lettfattelig og informativt slagord (slogan) vil også kunne virke engasjerende som en form for varemerke for etaten. Som eksempel kan nevnes Statens Kartverk sitt; ”*Til nytte for samfunnet*”. En slik slogan vil bidra til å både informere om etatens formål, samt være noe publikum straks vil forbinde med byantikvar og kulturminneforvaltning. Ved omhyggelig valg av slogan kan god profilering oppnås. Jeg vil foreslå en felles slogan som for eksempel kunne være ”*Med fokus på fortid for fremtid*”. Her fortelles mye med få ord.

8.3 Bruk av kommunikasjonsmodeller

Byantikvar-funksjonene kan med fordel benytte Krag Jacobsens modell som mal for planleggingsnotat.

Byantikvaren må avgjøre på et tidlig stadium hva *formålet* med budskapet skal være og hvem *målgruppen* skal være.⁷¹

Disse to faktorene danner grunnlag for *innholdet* i teksten som byantikvaren skal publisere. Videre bør det planlegges hvordan den antikvariske informasjonen skal presenteres, og via hvilket medium. Avslutningsvis kompletteres budskapet, og det gjøres en vurdering av informasjonen som skal formidles etter eventuelle tilpasninger.

Figur 5

Jeg vil ta utgangspunkt i den lineære kommunikasjonsmodell for å gi en oversikt over hvordan den antikvariske informasjonen bør publiseres. Modellen er sterkt knyttet opp mot det målrettede og det resultatorienterte. Byantikvarens publiseringspraksis kan tilpasses denne modellen. Selve modellen utgjør grunnmuren i enhver kommunikasjonsmodell. Byantikvaren utgjør *senderen* i modellen og skal formidle den antikvariske informasjonen som et *budskap* til publikum. Byantikvar og publikum har oftest ulik fagkunnskap og utdanning. Dette resulterer i at partene ikke kommuniserer med samme ”språk”. Dette kan være et hinder for vellykket kommunikasjon. Derfor må byantikvaren *kode*, altså utforme, sitt budskap til et ”språk” som mottakeren forstår. Dette kan gjøres ved å forenkle språkbruk eller vedlegge en ordliste der begrep og uttrykk som benyttes av kulturminnevernet forklares, alternativt publisere den i teksten.

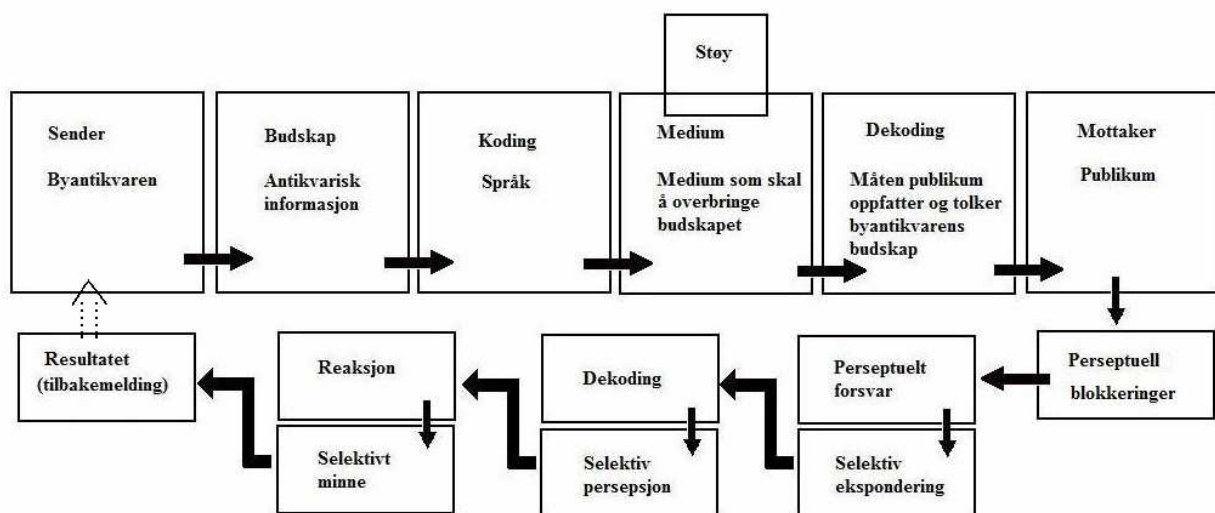
⁷¹ Krag Jacobsen 2009: 13

For at budskapet skal nå publikum, er man avhengig av et formidlende *medium/kanal*. Videre må *mottakeren dekode* og tolke byantikvarens budskap på den tiltenkte måten, noe som gjør at egnet språkbruk står sentralt i all kommunikasjon. Ulike målgrupper benytter ikke det samme språket. Byantikvaren må derfor velge en språkbruk som gjør budskapet så publikumsvennlig som mulig.

Når budskapet formidles gjennom et medium, kan det oppstå det som kalles *støy*. Med dette menes for eksempel tekniske feil, skrivefeil og skurring som gjør at det ønskede budskap ikke når fram til mottakeren.

Mottakeren bedømmer ofte ut fra avsender hvilken viktighet budskapet har. Dette baserer seg på eksisterende holdninger og referanser mottakeren har overfor senderen (byantikvaren). Fenomenet beskrives som *perseptuelle blokkeringer*. Budskapet blir dermed vurdert hos mottakeren gjennom flere stadier. Med et *perseptuelt forsvar* menes at mottaker beskytter seg mot et gjenkjennbart budskap. Ved en *selektiv eksponering* betrakter mottakeren hva som er interessant. Deretter blir informasjonen tolket (*dekodet*) og dannet som en helhetlig mening (*selektiv persepsjon*), mens de eksisterende holdningene (*selektivt minne*) avgjør hvilken *reaksjon* som oppnås med informasjonen. Avslutningsvis vil den mottatte informasjonen bidra til å gi *resultatet* for en videre handling og mening overfor byantikvaren. Men det er ikke alltid sender får tilbakemelding på sitt budskap (eller har behov for dette).

Det er avgjørende at byantikvaren formidler sitt budskap på en måte som gjør at publikum oppfatter innholdet i budskapet på tiltenkt måte. I motsatt fall vil budskapet sende feil signaler og danne grunnlag for uønskede slutninger.

Figur 6

Kap. 9 Konklusjon

Møtene med de utvalgte byantikvarene gav verdifull innsikt i prioriteringer og arbeidet som utføres. Byantikvarene arbeider etter ulike metoder, men med et felles mål; å være en god rådgiver innen kommunen. Informasjonen som byantikvarene publiserer er ulik sett i forhold til mengde antikvarisk informasjon, samt publisering og presentasjon av hva som er bebyggelse/område med antikvarisk verdi. Byantikvarene er i stor grad avhengig av bevilgede midler, budsjettprioriteringer, behov for informasjon, ansatte og tid. Dette gjenspeiler materialet som blir publisert og hvordan den antikvariske informasjonen presenteres overfor publikum.

Uansett hvilke kommunikasjonsmedier som tas i bruk for å formidle den antikvariske informasjonen, er det viktig at formidlingen er på en pedagogisk og psykologisk god måte. Facebook og Twitter er foreslåtte kommunikasjonskanaler som er i stadig utvikling og som når større og bredere målgrupper. I nærmeste fremtid vil store, interessante målgrupper benytte seg av disse. Byantikvarene vil ved alternativt bruk av disse og andre nyutviklede kommunikasjonskanaler ha mulighet til å være blant de fremste i rekken til å bli viet større oppmerksomhet. Disse mediene vil også gi etatene opplysninger tilbake om eventuelt antall tilslag etc. Dette igjen kan gi byantikvarene en unik mulighet til å tilbasse sitt budskap til et aktivt og interessert publikum. Jeg ser dette som en videreutvikling av dagens presentasjoner under kommunens hjemmesider.

Forslagene som er fremlagt i kapittel 8 omhandler hvilken informasjon som bør prioriteres og hvordan man bør publisere denne ideelt sett. Forslagene vedrørende benyttelse av kommunikasjonskanaler og innholdsfokusering er basert på en kombinasjon av det de utvalgte byantikvarene har publisert av sin antikvariske informasjon og mine egne bidrag. Byantikvarens informasjonsside, på kommunens hjemmeside, bør inneholde en utdypende forklaring om byantikvarens arbeid og prioriteringer innen kommunen, kontaktinformasjon, en beskrivelse av betegnelsen "antikvarisk verdi" (eller "bevaringsverdig/verneverdig") og kulturminnevernets faglige begrep og uttrykk. Oppmerksomhet bør også vies presentasjon av relevante lovbestemmelser, annen relevant informasjon og litteratur (se side 58). Til sammen bør kapittel 8 bidra til å gi byantikvarene en total gevinst med hensyn til hva som med fordel bør prioriteres vedrørende metode, formidling, råd og veiledning. Dette kan bidra til å styrke kulturminnevernets formål og forståelse utad. Formidles budskapet pedagogisk og psykologisk godt formulert, vil dette kunne føre til et positivt resultat for kulturminnevernet.

En ensartet, optimal, informasjonsstandard kan synes vanskelig å gjennomføre, men det kan være nyttig for byantikvarene å benytte en tilnærmet felles mal som et minstekrav. Byantikvarene bør i større grad benytte Krag Jacobsens metoder ved publiseringen av antikvarisk informasjon (se side 9 og 59). Det vil også være nyttig for publikum, saksbehandlere innen kommunen, politikere og andre målgrupper at bebyggelse/områder med antikvarisk verdi sammenstilles i en form for overordnet oversikt.

Denne masteroppgaven har vist at byantikvarene pr. i dag ikke har felles mal for hva som skal/bør publiseres. En form for standardisering for hva som bør publiseres, vil være nyttig og veiledende. Av den grunn vil det være lærerikt å studere hverandres publiseringspraksis og dele erfaringer for å kunne benytte det beste hos hver enkelt.

Jeg hilser velkommen at majoriteten av byantikvarene benytter seg av internett for å formidle antikvarisk informasjon. Dog vil det være viktig at informasjonen er av relevant karakter og vektlagt prioriteringer. En tilnærmet ensartet publiseringsform og -mal vil også bidra til at publikum med letthet kan hente tilnærmet identisk informasjon på tilsvarende plassering hos ulike byantikvarers informasjonssider. Men det er viktig å presisere at elektroniske og papirbaserte løsninger ikke kan erstatte hverandre fullt ut. Ved å ta i bruk kun elektroniske løsninger vil man ikke nå ut til enkelte målgrupper. Distribusjon av nyttig informasjon og god kunnskap gjennom en god kommunikasjon er viktig for byantikvaren og dens målgrupper. Kanskje like viktig er det å reklamere for at det eksisterer antikvarisk informasjon og hvor den er publisert. Den beste muligheten for å skape gjensidig forståelse kommer gjennom utvetydig og god kommunikasjon.

Kilde- og litteraturliste

Publiserte kilder

- Christensen, Arne Lie 2011: *Kunsten å bevare, Om kulturminnevern og fortidsinteresse i Norge*, Oslo
- Dean, David 1996: *Museum Exhibition, Theory and Practice*, London
- Fiske, John 2011: *Introduction to Communication Studies*, London
- Grenness, Carl Erik 1999: *Kommunikasjon i organisasjoner. Innføring i kommunikasjonsteori og kommunikasjonsteknikker*, kapittel 2 "Kommunikasjonsteori og modeller", Oslo
- Holme, Jørn 2005: *Kulturminnevern. Lov. Forvaltning. Håndhevelse. Bind I*, Oslo
- Hooper-Greenhill, Eileen 2004: *The Educational Role of the Museum*, London
- Jacobsen, Harald og Jørn-R. Follum 2008: *Kulturminner i Norge, Spor etter mennesker gjennom 10 000 år*, Oslo
- Kahn, Michael 2007: *Lærebok i kulturminnerett*, Trondheim
- Krag Jacobsen, Jan 2009: *24 Questions for planned communication*, Fredriksberg, Danmark
- Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend 2010: *Det kvalitative forskningsintervju*, 2.utgave, Oslo
- Lidén, Hans-Emil 1991: *Fra antikviteten til kulturminne, Trekk fra kulturminnevernets historie i Norge*, Oslo
- Lidén, Hans-Emil 2005: *Nicolay Nicolaysen. Et blad av norsk kulturminneverns historie*, Oslo
- Myklebust, Dag 1981: "Verditenkning - en arbeidsmåte i bygningsvern", *Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevaring årbok 1981*, nr.135 i 1981 Fortidsminnesmerker, Oslo: 85-106
- Myklebust, Dag 1999: "Utviklingen av kulturminnevernet gjennom 1900-tallet – Noen hovedtrekk og noen fremtidsvyer", *Fortidsminneforeningen Årbok 1999*, nr. 153 i 1999 Foreningen til norske Fortidsminnemerker Bevaring, Oslo: 9-34
- Pedersen, Ragnar 1985: "Byggeskikken i Hedemarksbygdene, Forsøk på en oversikt", *Foreningen til norske fortidsminnemerker bevaring årbok 1985*, nr. 136 i 1985 Fortidsminnesmerker, Oslo: 29-74
- Pierce, John Robinson 1980: *An Introduction to Information Theory: Symbols, Signals & Noise*, Toronto
- Stavanger kommune, Kultur og byutvikling 2011: *Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025*, Stavanger

Stavanger kommune, Kultur og byutvikling 2009: *Trehusbyen. 8000 trehus + ditt. Europas største trehusbebyggelse*, Stavanger

Stavanger kommune, 2010: *Vestkystens byggeskikk og trehusbyens Stavanger*, Stavanger

Thagaard, Tove 2010: *Systematikk og innlevelse, En innføring i kvalitativ metode*, Bergen

Wikstrøm, Åse-Mari 2010: *Nøkkel til bevaring. En studie i kommunikasjon mellom forvaltning og eiere av bevaringsverdige hus*, Trondheim

Tidsskrifter

Jæger, Leif Kahrs 2011: "Fortidsminneforeningens leder med klare mål: Tolv bud for kulturminnepolitikken", *Fortidsvern*, Fortidsminneforenings medlemsblad Nr.4/2011, 36.årgang, Johan Arne Balto (red.), Oslo: 14-15

Internettkilder

Bergen kommune, "Byantikvaren" tilgjengelig fra:

< <https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/avdelinger/byantikvaren> >, u.å., sist nedlastet 20.01.2012

Bergen kommune, "Byantikvaren, Byantikvarens rolle i byggesaker" tilgjengelig fra:

< <https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/avdelinger/byantikvaren/2025/article-19661> >, 28.03.2008, sist nedlastet 20.01.2012

Bergen kommune, "Se Bergen anno 1350 digitalt", tilgjengelig fra: <

<https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/avdelinger/byantikvaren/article-87230> >, 25.10.2011, sist nedlastet 07.02.2012

Kristiansand kommune, 2009, "Kulturminnevern" tilgjengelig fra:

< <http://www.kristiansand.kommune.no/ressurser/TMCore/emneord/Kulturvern/> >, 18.04.2011, sist nedlastet 20.01.2012

Kristiansand kommune, "Kulturminnevernplan for Kristiansand kommune Del 2, Kommunal bevaringsliste", 1991, tilgjengelig fra: <

http://www.kristiansand.kommune.no/Documents/_Teknisk/Plan%20og%20bygning/Kulturminnevernplan%20-%20Del%202.pdf?epslanguage=no >, u.å., sist nedlastet 08.02.2012

Lovdata, "Lov om Eiendomsmegling", tilgjengelig fra: < <http://www.lovdata.no/all/tl-20070629-073-006.html> >, 01.03.2012, sist nedlastet 05.03.2012

Meglerpakken, "Meglerpakken.no – et internettbasert informasjonstorg", tilgjengelig fra: <

<http://www.meglerpakken.no/Meglerpakken/front/index> >, u.å., sist nedlastet 18.04.2012

Oslo kommune Byantikvaren, "Aktuelt, Byantikvarens Gul liste" tilgjengelig fra:

< http://www.byantikvaren.oslo.kommune.no/gul_liste/ >, u.å., sist nedlastet 20.01.2012

Regjeringen, Dokumentarkiv, "Økt satsing på kulturminneforvaltningen i kommunesektoren – storbyene", tilgjengelig fra: <

<http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/md/Horing/2002/Okt-satsing-pa-kulturminneforvaltningen-i-kommunesektoren-storbyene-Kristiansand-kommune.html?id=232877#> >, 02.01.2002, sist nedlastet 07.05.2012

Regjeringen, Kommunal- og Regionaldepartementet, "De viktigste endringene i ny plan- og bygningslov", tilgjengelig fra: < http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/tema/bolig-og_bygningspolitikk/byggesak/ny-plan--og-bygningslov-2.html?id=505338 >, u.å., sist nedlastet 30.04.2012

Riksantikvaren, "Generelt om eldre hus", tilgjengelig fra: < http://www.riksantikvaren.no/Norsk/Veiledning/For_eiere_av_fredete_bygg_og_anlegg/Rad_om_bygningsvern/?module=Articles;action=Article.publicShow;ID=108974 >, 15.09.2009, sist nedlastet 29.02.2012

Stavanger kommune, "Kulturminneplan 2010-2025" tilgjengelig fra: < <http://www.stavanger.kommune.no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Publikasjoner/Kommunedelplan-for-kulturminner-2010-2025/> >, u.å., sist nedlastet 20.01.2012

Store Norske Leksikon, Kunnskapsforlagets papirleksikon, 2009, "Arkitekturvernåret 1975", tilgjengelig fra: < http://snl.no/arkitekturvern%C3%A5ret_1975 >, 14.02.2009, sist nedlastet 25.01.2012

Store Norske Leksikon, Kunnskapsforlagets papirleksikon, "Byantikvar", tilgjengelig fra: < <http://snl.no/byantikvar> >, 14.02.2009, sist nedlastet 20.01.2012

Store Norske Leksikon, Kunnskapsforlagets papirleksikon, "Bygningsvern" < <http://snl.no/bygningsvern> >, 14.02.2009, sist nedlastet 30.04.2012

Store Norske Leksikon, Kunnskapsforlagets papirleksikon, "Einar Hedén", tilgjengelig fra: < http://snl.no/Einar_Hed%C3%A9n >, 14.02.2009, sist nedlastet 08.02.2012

Store Norske Leksikon, Ida Endestad, "Persepsjon – psykologi", tilgjengelig fra: < <http://snl.no/persepsjon/psykologi> >, 10.02.2012, sist nedlastet: 08.03.2012

Sykepleien Forskning, Kari Røykenes, "Metodetriangulering – et metodisk minefelt eller en berikelse av fenomener?", tilgjengelig fra: < <http://www.sykepleien.no/forskning/forskningsartikkel/125671/metodetriangulering-%13-et-metodisk-minefelt-eller-en-berikelse-av-fenomener?> >, 2008, sist nedlastet: 23.04.2012

Trondheim kommune, "Byantikvarens temakart: "Antikvarisk klassifisering av bebyggelsen" tilgjengelig fra: < <http://www.trondheim.kommune.no/byantikvaren/temakart/> >, 10.02.2010, sist nedlastet 20.01.2012

Trondheim kommune, "Om Byantikvaren" tilgjengelig fra: < http://www.trondheim.kommune.no/byantikvaren/om_oss/ >, 25.08.2009, sist nedlastet 20.01.2012

Upubliserte kilder

Muntlige kilder

- Johanne E. Gillow, Byantikvar i Bergen 30.01.2012
- Anne Merethe Skogland, Byantikvar i Stavanger 31.01.2012
- Arne Bulie, Byantikvar i Kristiansand 01.02.2012
- Kjersti Bodin, hos Byantikvaren i Trondheim 17.02.2012

Svar og informasjon mottatt på e-post

- Anne Merethe Skogland, Byantikvar i Stavanger 08.12.2011
28.12.2011
29.04.2012
- Arne Bulie, Byantikvar i Kristiansand 13.12.2011
28.12.2011
08.02.2012
24.04.2012
- DNB Eiendom Stavanger 28.02.2012
28.02.2012
- DNB Eiendom Kristiansand 28.02.2012
- EiendomsMegler1 Kristiansand 02.03.2012
- EiendomsMegler1 Trondheim 28.02.2012
- EiendomsMegler1 Bergen 28.02.2012
- Erling Steenstrup, Tromsø kommune 16.01.2012
- Gunnar Houen, Byantikvar i Trondheim 16.01.2012
26.04.2012
- Helge Solli 12.12.2011
- Johanne Gillow, Byantikvar i Bergen 05.01.2012
- Kjersti Bodin, fra Byantikvaren i Trondheim 04.01.2012
23.01.2012
23.01.2012
17.02.2012
- Krogsvæn Bergen 27.03.2012
- Krogsvæn Stavanger 29.02.2012
12.03.2012

Vedlegg

Vedlegg 1: Benyttede spørreskjemaer

Spørsmål til byantikvarene

Navn:

Utdanning:

Arbeid/erfaring:

Antall år hos Byantikvaren:

Spørsmål til Byantikvaren i Bergen

Når ble Byantikvar-funksjonen opprettet i kommunen, og hva var bakgrunnen til det?

Hvor mange arbeider for/under Byantikvaren i Bergen?

Hva er deres arbeidsoppgaver i kommunen?

Hvor mange klassifiserte bygninger, anlegg m.m. er registrert i Bergen kommune pr. i dag?

Hvor ofte er det blitt registrert og klassifisert bygg?

Hvor ofte blir listen oppdatert?

Fantes det noen tidligere registreringer og klassifiseringer før Byantikvarens tid? I så fall, hvilke?

Hvordan og hvorfor valgte Byantikvaren å offentliggjøre de registrerte og klassifiserte bygg på den måten som de i dag gjør på sine nettsider? Ble det gitt retningslinjer eller råd om hvordan man skulle publisere informasjonen?

Hvordan vurderer Byantikvaren den publikasjonsmåten som benyttes?

Er det noe planer om endringer på nettsidene?

Hva ønsker dere som Byantikvar i Bergen å gjøre som rådgivere for å kunne bevare de verneverdige bygg i kommunen?

Hvem er Byantikvarens brukere i Bergen?

Fortell litt om Byantikvarens "Kulturminnegrunnlag"? Er dette deres metode for å gi informasjon om registreringer og klassifiseringer?

Hva ønskes dere å oppnå med "Kulturminnegrunnlaget"?

Hvor mye tid/ressurser benyttes til å arbeidet med å offentliggjøre informasjon om verneverdige bygg?

Informeres eiere av verneverdig bygg at de er registrert i Byantikvarens lister?

Spørsmål til Byantikvaren i Kristiansand

Når ble Byantikvar-funksjonen opprettet i kommunen, og hva var bakgrunnen til det?

Hvor mange arbeider for/under Byantikvaren i Kristiansand?

Hva er deres arbeidsoppgaver i kommunen?

Hvor mange klassifiserte bygninger, anlegg m.m. er registrert i Kristiansand kommune pr. i dag?

Hvor ofte er det blitt registrert og klassifisert bygg?

Hvor ofte blir listen oppdatert?

Fantes det noen tidligere registreringer og klassifiseringer før Byantikvarens tid? I så fall, hvilke?

Hvordan og hvorfor valgte Byantikvaren å offentliggjøre de registrerte og klassifiserte bygg på den måten som de i dag gjør på sine nettsider? Ble det gitt retningslinjer eller råd om hvordan man skulle publisere informasjonen?

Hvordan vurderer Byantikvaren den publikasjonsmåten som benyttes?

Er det noen planer om endringer på nettsidene?

Hva ønsker dere som Byantikvar i Kristiansand å gjøre som rådgivere for å kunne bevare de verneverdige bygg i kommunen?
Hvem er Byantikvarens brukere i Kristiansand?
Fortell litt om Byantikvarens metoder å formidle den antikvarisk informasjon til publikum?
Hva er deres metode for å gi informasjon om deres registreringer og klassifiseringer?
Hva ønsker dere å oppnå med registreringene og klassifiseringene av bygg i Kristiansand?
Hvor mye tid/ressurser benyttes til arbeidet med å offentliggjøre informasjon om verneverdige bygg?
Hvorfor er informasjonen på Bynantikvarens nettside såpass avgrenset?
Informeres eiere av verneverdig bygg at de er registrert i Byantikvarens lister?

Spørsmål til Byantikvaren i Stavanger

Når ble Byantikvar-funksjonen opprettet i kommunen, og hva var bakgrunnen til det?
Hvor mange arbeider for/under Byantikvaren i Stavanger?
Hva er deres arbeidsoppgaver i kommunen?
Hvor mange klassifiserte bygninger, anlegg m.m. er registrert i Stavanger kommune pr. i dag?
Hvor ofte er det blitt registrert og klassifisert bygg?
Hvor ofte blir listen oppdatert?
Fantes det noen tidligere registreringer og klassifiseringer før Byantikvarens tid? I så fall, hvilke?
Hvordan og hvorfor valgte Byantikvaren å offentliggjøre de registrerte og klassifiserte bygg på den måte som de i dag gjør på sine nettsider? Ble det gitt retningslinjer eller råd om hvordan man skulle publisere informasjonen?
Hvordan vurderer Byantikvaren den publikasjonsmåten som benyttes?
Er det noe planer om endringer på nettsidene?
Hva ønsker dere i Byantikvar i Stavanger å oppnå som rådgivere for å kunne bevare de verneverdige bygg i kommunen?
Hvem er Byantikvarens brukere i Stavanger?
Fortell litt om kulturminneplanen dere opererer med, ”Kulturminneplanen for Stavanger 2010-2025”? Er dette deres metode for å gi informasjon om registrerte og klassifiserte bygg i Stavanger?
Hva ønskes å oppnå med ”Kulturminneplanen for Stavanger 2010-2025”?
Hvor mye tid/ressurser benyttes til arbeidet med å offentliggjøre informasjon om verneverdige bygg?
Informeres eiere av verneverdig bygg at de er registrert i Byantikvarens lister?

Spørsmål til Byantikvaren i Trondheim

Når ble Byantikvar-stillingen opprettet i kommunen, og hva var bakgrunnen til det?
Hvor mange arbeider for/under Byantikvaren i Trondheim?
Hva er deres arbeidsoppgaver i kommunen?
Hvor mange klassifiserte bygninger, anlegg m.m. er registrert i Trondheim kommune pr. i dag?
Hvor ofte er det blitt registrert og klassifisert bygg?
Hvor ofte blir listen oppdatert?
Fantes det noen tidligere registreringer og klassifiseringer før Byantikvaren? I så fall, hvilke?
Hvordan og hvorfor valgte Byantikvaren å offentliggjøre de registrerte og klassifiserte bygg på den måten som dere i dag gjør på deres nettsider? Ble det gitt tips eller råd om hvordan man skulle publisere informasjonen?
Hvordan vurderer Byantikvaren den måten som benyttes?
Er det noe planer om endringer på nettsidene?

Hva ønsker dere som Byantikvar i Trondheim å gjøre som rådgivere for å kunne bevare de verneverdige bygg i kommunen?

Hvem er brukerne hos Byantikvaren i Trondheim?

Fortell litt om Byantikvarens Temakart "Antikvarisk klassifikasjon av bebyggelsen". Er dette deres metode for å gi informasjon om deres registreringer og klassifiseringer?

Hva ønsker dere å oppnå med Byantikvarens Temakart "Antikvarisk klassifikasjon av bebyggelsen"?

Hvor mye tid/resurser benyttes til arbeidet med å offentliggjøre informasjon om verneverdige bygg?

Informeres eiere av verneverdig bygg at de er registrert i deres lister?

Spørsmål til eiendomsmeglere (brukerundersøkelsen)

Navn (frivillig å opplyse om):

Arbeidssted:

Stilling:

Er du spesielt interessert i å gjøre deg kjent med hva som er bevaringsverdig bebyggelse i (...) kommune ?

Er du kjent med at byantikvaren har offentlig tilgjengelig informasjon om bevaringsverdig bebyggelse på kommunens hjemmeside ?

Har du hatt kontakt med byantikvaren tidligere, eventuelt hvordan ?

I hvilken grad og eventuelt hvordan benytter du deg av opplysninger fra byantikvaren i ditt daglige arbeid ?

Hva synes du om nytten av informasjonen som er tilgjengelig hos byantikvaren ?

Vedlegg 2: Spesifisering av intervjuobjektene

Byantikvaren i Bergen

Navn: Johanne E. Gillow
Faglig bakgrunn: Undervisningsopplegg for arkitektur og byutvikling, guide.
Antall år hos Byantikvaren: 12 år hos Byantikvaren i Bergen. Spesialrådgiver.

Byantikvaren i Kristiansand

Navn: Arne Bulie
Faglig bakgrunn: Arkitektarbeid og arealplanlegging i privat regi.
Informasjon, rådgivning, saksbehandling i arealplanlegging, statlig, fylkeskommunalt ansatt.
Fylkesreguleringsarkitekt i Vest-Agder i 10 år.
Plan-og bygnings sjef i Kristiansand i 6 år.
Sjefarkitekt i Kristiansand kommune i 11 år.
Antall år hos Byantikvaren: Konstituert byantikvar to ganger i uken fra 01.12.2011.

Byantikvaren i Stavanger

Navn: Anne Merethe Skogland
Faglig bakgrunn: Lærer. Undervist på universitetet.
Arbeidet med planarbeid i Fylkeskommunen i Hordaland.
Kulturvernkonsulent.
Byggesaksveiledning og rådgivning.
Byplanlegger i Sandnes kommune.
Antall år hos Byantikvaren: ca. 8 år. Arbeidet som Byantikvar siden 2005

Byantikvaren i Trondheim

Navn: Kjersti Bodin
Faglig bakgrunn: Arkitektkontor, Forsvarsbygg og byggesaksbehandling.
Men mest hos Byantikvaren
Antall år hos Byantikvaren: 11 år.

DNB Eiendom Kristiansand

Navn: Megler C

DNB Eiendom Stavanger

Navn: Megler E
Navn: Megler F

EiendomsMegler1 Hordaland - Bergen

Navn: Megler A

EiendomsMegler1 Kristiansand

Navn: Megler D

EiendomsMegler1 Midt-Norge AS, Trondheim – Sentrum

Navn: Megler I

Krogsveen avdeling Bergen

Navn: Megler B

Krogsveen avdeling Stavanger

Navn: Megler G

Navn: Megler H

Vedlegg 3: Kulturminnevernets fagbegrep

Antikvarisk verdi

Når en antikvar mener et bygg har en verdi (er verdifull/bevaringsverdig) betegnes dette som ”bebyggelse med antikvarisk verdi”.

Autentisitet

Autentisitet brukes om et objekts grad av ekthet og/eller opprinnelighet. Autentisitet må alltid sees i forhold til noe, for eksempel tidsperiode, stilart, materialbruk eller byggemåte.

Automatisk fredet kulturminne

Et automatisk fredet kulturminne er et kulturminne fra før 1537 som er fredet direkte etter Kulturminneloven, uten særskilt vedtak. Stående byggverk med opprinnelse fra perioden 1537-1649 er også erklært automatisk fredet. Samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet.

Bygningsvern

Hel eller delvis beskyttelse, pleie, vedlikehold og brukstilpassing av bygning eller anlegg ut fra en ressursmessig vurdering.

Bevaring

Bygningsvern som går ut på å ta vare på bygninger slik de var uten vesentlige endringer, utover nødvendig bygningsteknisk utbedring. Bevaringsarbeid betegnes gjerne som antikvarisk arbeid.

Dispensasjon

En dispensasjon betyr fritak fra i et enkelt tilfelle å følge en lov, et vedtak eller en forskrift.

Forskriftsfredet kulturminne eller kulturmiljø

Betegnelsen brukes om vedtaksfredete bygninger eller anlegg, i statlig eie på fredningstidspunktet, og som er fredet ved forskrift. Fredning av kulturmiljøer skjer alltid ved forskrift.

Fredet kulturmiljø

Et kulturmiljø som myndighetene tillegger så stor verdi at det må bevares for ettertiden. Fredning innebærer at inngrep/endringer må godkjennes av myndighetene.

Fredet kulturminne

Et kulturminne som myndighetene tillegger så stor verdi at det må bevares for ettertiden. Et fredet kulturminne er automatisk fredet eller vedtaksfredet. Fredning innebærer at inngrep/endringer må godkjennes av myndighetene.

Hensynssone

Et avgrenset område i en reguleringsplan eller kommuneplan der det skal tas spesielle hensyn, angitt i egne retningslinjer eller bestemmelser. Se Pbl. § 11-8.

Innsigelse

Å fremme innsigelse vil si en protest eller innvending mot forslag til arealplaner etter Pbl. Så lenge det foreligger en innsigelse, kan kommunen ikke vedta planen endelig.

Istandsetting

Istandsetting er et reparasjonsarbeid for å bringe en bygning, del av en bygning eller et annet objekt opp på et ordinært vedlikeholds nivå, slik at bare løpende vedlikehold vil være nødvendig senere. En antikvarisk istandsetting innebærer at reparasjonen baseres på bruk av materialer og teknikker tilpasset bygningens eller anleggets egenart.

Kulturarv

Kulturarv brukes som samlebetegnelse for materiell og immateriell kultur.

Kulturlandskap

Landskap som er påvirket av mennesker. Betegnelsen brukes når det fokuseres på den menneskelige påvirkningen av landskapet, og særlig ofte om jordbrukslandskap.

Kulturmiljø

Et kulturmiljø er et område der kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Kml § 2.

Kulturminne

Kulturminner er alle spor etter menneskers liv og virke i vårt fysiske miljø. Begrepet omfatter også steder det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Et kulturminne (løse eller faste) kan være fra tidligere tider eller fra vår egen tid. Kml § 2.

Kulturminnemyndighetene

Riksantikvaren er rette myndighet i forhold til overordnede spørsmål om kulturminner, fastsetter finnerlønn for kulturminner og er myndighet i forhold til en stor del av de faste kulturminner fra før 1537 og for samiske kulturminner eldre enn 100 år, mens rette myndighet i forhold til spørsmål som gjelder faste kulturminner fra etter 1537, er vedkommende fylkeskommune. Fylkeskommunene fatter vedtak om midlertidig fredning. Samisk kulturminneråd er rette myndighet i spørsmål som gjelder samiske kulturminner. Arkeologiske museer i Oslo, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø har den faglige forvaltning for løse kulturminner fra oldtid og middelalder, skipsfunn på land fra oldtid og middelalder og en del av de faste kulturminner fra oldtid og middelalder. Rette myndighet i forhold til andre skipsfunn er sjøfartsmuseene i Oslo, Stavanger og Bergen.

Reguleringsplan

Arealplan med et kart som viser nåtidig eller fremtidig bruk av et område og har egne bestemmelser, jf. Pbl kap. 12.

Restaurering

Vedlikehold eller reparasjon av en bygning/anlegg som gjøres med vekt på historisk og/eller arkitektonisk verdi og utføres med kulturminnefaglig anerkjente metoder og materialer. Dette er en hel eller delvis tilbakeføring til en tidligere tilstand.

Spesialområde bevaring

Begrep fra den tidligere Pbl. (opphevet i 2009) omfattet et formål, med egne bestemmelser, i reguleringsplan for områder og enkeltobjekter som skulle bevares. Spesialområde bevaring er nå erstattet med hensynssoner.

Skjøtsel

Med skjøtsel menes regelmessige vedlikeholdstiltak, for eksempel vegetasjonspleie, for å

ivareta et kulturminne og/eller et kulturmiljø. Vedlikehold av eventuelle skilt, stier og ramper inngår også i skjøtselsbegrepet.

Vedlikehold

Et vedlikehold er for å hindre forfall på grunn av jevn og normal slitasje.

Vedtaksfredet kulturminne

Et vedtaksfredet kulturminne fredes gjennom vedtak etter Kulturminneloven eller Svalbardmiljøloven. Vedtaksfredninger etter Kulturminneloven kan omfatte alle typer kulturminner yngre enn 1537 og stående byggverk yngre enn 1649. For samiske kulturminner og skipsvrak er det andre tidsgrenser.

Verdiskaping

Verdiskaping i en bred sammenheng betegner hvordan kulturarven kan aktiviseres som ressurs i arbeidet med å skape både økonomiske, sosiale, kulturelle og miljømessige verdier.

Verneverdig kulturminne

Et verneverdig eller bevaringsverdig kulturminne er et kulturminne som har gjennomgått en kulturminnefaglig vurdering og er identifisert som verneverdig. Betegnelsene verneverdig og bevaringsverdig betyr det samme og brukes om hverandre. De fleste verneverdige eller bevaringsverdige kulturminner er ikke formelt vernet etter Kulturminneloven eller Plan- og bygningsloven. Mange blir likevel tatt vare på fordi de oppfattes som verdifulle av eiere og brukere.

Flere sentrale begrep som benyttes i kulturminneforvaltningen kan leses på nettsidene:

- Riksantikvaren, "Ordforklaringer", tilgjengelig fra: <

<http://www.riksantikvaren.no/Norsk/Veiledning/Ordforklaringer/> >, 12.04.2012, sist nedlastet 29.04.2012

- Else "Sprossa" Rønnevig, Rådgiver innen bygningsvern, Med hjerte for gamle hus, "Hva betyr ordene?", tilgjengelig fra: < http://www.sprossa.no/7-11_ordforklaring.php >, u.å., sist nedlastet 29.04.2012

- Stavanger kommune, Byantikvaren, "Ordlister", tilgjengelig fra: <

<http://www.stavanger.kommune.no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Kultur-idrett-og-fritid/Byantikvaren/Ordlister/> >, u.å., sist nedlastet 29.04.2012

- Store Norske Leksikon, Kunnskapsforlagets papirleksikon, "Kulturminner", tilgjengelig fra: < <http://snl.no/kulturminner> > 14.02.2009, sist nedlastet 08.05.2012

Vedlegg 4: Omtale av en artikkel fra Dine Penger 07.05.2012

Stranden, Anne Lise. *Dine Penger*, "Mener selger førte dem bak lyset, boligkjøpere må betale 2,5 millioner i erstatning" tilgjengelig fra: <
<http://www.vg.no/dinepenger/artikkel.php?artid=10057877> > 07.05.2012, sist nedlastet 07.05.2012

Saken omtaler en selger som ikke opplyste om at sin bolig i Holmenkollen stod på byantikvarens gule liste som bevaringsverdig. Kjøperen av boligen (i 2008) hadde planer om tilbygg, dobbeltgarasje og skifte vinduer og dører. Kjøperens arkitekt oppdaget at boligen var oppført på gul liste. Boligkjøperen hadde ikke fått opplysninger om dette hverken i salgsoppgaven, verditaksten eller i selgerens egenerklæringsskjema. Dermed ønsket kjøperen en forhåndsuttalelse fra byantikvaren om planene, men fikk tommelen ned, grunnet at boligen var et verneverdig "tidstypisk trehusfunkis". Hverken selger eller megler hadde informert om disse mulige begrensingene.

Kjøperen hevet kjøpet, som førte til at selgeren stevnet kjøperen med krav om erstatning for tapt kjøpesum, samt en rekke andre utgifter frem til dekningsalget ble gjennomført. Selgeren vant i tingsretten 2010 og kjøperen ble dømt til å betale 2,1 millioner kroner i erstatning og omkostninger. Kjøperen anket til lagmannsretten, men tapte også der. Selgeren fikk medhold grunnet at avtalebruddet ikke var vesentlig og at oppføringen ikke utgjør i seg selv noen vesentlig mangel ved eiendommen.

Lagmannsretten mente at det var grovt uaktsomt at selgeren ikke hadde opplyst om at boligen var bevaringsverdig. Kjøperen mente at megleren var pålagt å opplyse om oppføringen på gul liste, i tråd med eiendomsmeglingsloven og bransjenormen. Lagmannsretten ga kjøperen medhold i at de hadde behov for, og grunn til, å regne med å få opplysninger om at boligen var oppført på byantikvarens gule liste. Selgeren sviktet sin opplysningsplikt: "*De har aktivt valgt å holde seg uvitende om omstendigheter av betydning for kjøperne, da de unnlot å sette seg inn i dokumentene de selv fikk. Denne manglende opplysningen virket inn på handelen*", mente lagmannsretten. Dommen vil bli anket til høyesterett. Kjøperens advokat mener saken gjelder opplysningssvikt, hvor selgeren har utvist grov uaktsomhet ved ikke å fortelle at eiendommen var oppført på gul liste. En slik opplysning kan være svært viktig for kjøpere av fast eiendom, hvis det gjelder en enebolig som man har tenkt å bygge på.

Selgeren av boligen hevdet i retten at de ikke visste at boligen sto oppført på gul liste og de hadde ikke lest papirene de fikk da de kjøpte boligen. Kjøpernes advokat fant ut at selgerne hadde fått opplysninger om dette da de kjøpte eiendommen i 2004 av de tidligere eierne. Selgerens advokat uttalte at "*Det spørs jo også hvor mye man kan forvente at boligeiere som er fra Afghanistan og Russland forstår at de skal opplyse om dette*".

Dette eksempelet viser hvor avgjørende og viktig byantikvarens informasjon kan være for å kunne hindre uheldige og alvorlige konsekvenser ved for eksempel salg av bolig. I og med at et salg av bolig ikke nødvendigvis må foregå gjennom en megler (som har tilgang til meglerpakken) kunne det være en løsning at private husselgere/huseiere ble gitt en mulighet til avkrysning (eller obligatorisk opplysning) på annonseplasser som www.finn.no (der boliger blir lagt ut for salg) som gav opplysning om eventuell vernestatus. Dette kunne bidra til å sikre både selger og kjøper.